

OPŠTINA SJENICA

STRATEGIJA ODRŽIVOG RAZVOJA OPŠTINE SJENICA

2010 - 2020

REVIDIRANA VERZIJA

Sjenica, decembar 2011.

Preambula

Opština Sjenica je razvila Strategiju održivog razvoja 2009 godine u okviru EU financiranog projekta Exchange 2.

Nakon druge godine implementacije akcionog plana Strategije, uočena je potreba da se izvrši revizija/ažuriranje strateškog dokumenta. Cilj ažuriranja je bio da se definišu završene aktivnosti, aktivnosti u toku, ali i određena odstupanja od planiranih, koja su najviše izazvana efektima koje je svetska ekonomska kriza prouzrokovala i u našoj zemlji, ali i zbog drugih objektivnih razloga.

Reviziji strateškog dokumenta pristupilo se sistematski i u partnerstvu sa Regionalnim centrom za životnu sredinu i drugim lokalnim akterima. 2009. godine potpisan je Ugovor o razumevanju između opštine Sjenica i REC-a čime su se stvorile pretpostavke za realizaciju dela projekta u kojem je predviđeno revidiranje Strategije održivog razvoja.

Da bi se stekli i drugi neophodni preduslovi, predsednik Skupštine opštine Sjenica je 05.06.2011. imenovao koordinatora i koordinacioni tim za ocenu implementacije čime je započeo proces revizije Strategije održivog razvoja

U izradi revidirane verzije Strategije primenjena je metodologija, detaljnije opisana u poglavlju 6, koja je podrazumevala monitoring i evaulaciju akcionog plana i indikatora održivosti i učinka. Ovom procesu se pristupilo sistematski i u širokom partnerstvu, što znači da je konsultovan veći broj lokalnih i regionalnih stakeholdera.

Na sednici Skupština opštine Sjenica, održanoj dana 22/12/2011, usvojena je revidirana verzija Strategije održivog razvoja, čime je ista postala i njen zvanični dokument.

Projektni tim

Lista skraćenica

CSR – Centar za socijalni rad

GUP – Generalni urbanistički plan

HE – hidroelektrana

JKP – Javno komunalno preduzeće

JP – Javno preduzeće

NN – nisko naponska mreža

KUD – Kulturno-umetničko društvo

NVO – nevladina organizacija

OU – Opštinska Uprava

REC – Regionalni Centar za zaštitu životne sredine

RS – Republika Srbija

RSD - dinar

RTOZ – Regionalna turistička organizacija

RZS – Republički zavod za statistiku

Sl. – službeni

SRP – Specijalni rezervat prirode

ED – Elektrodistribucija

EPS – Elektroprivreda Srbije

EU – Evropska Unija

MZ – mesne zajednice

MTPŠV – Ministarstvo trgovine, poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srbije

TOS – Turistička organizacija Sjenice

Odluka Skupštine o usvajanju Strategije održivog razvoja opštine Sjenica

Na osnovu člana 32. Zakona o lokalnoj samoupravi ("Službeni glasnik RS", broj 129/07) i člana 41. Statuta opštine Sjenica ("Opštinski službeni glasnik Sjenica", broj 3/2009), Skupština opštine Sjenica na sednici održanoj 9. 09. 2009. godine, donela je

ZAKLJUČAK

Usvaja se Strategija održivog razvoja opštine Sjenica za period od 2010 do 2020. godine u svemu kao u dostavljenom tekstu predloga Strategije sa sledećim izmenama i dopunama:

U oblasti infrastrukture

- putni pravac Stavalj – Stup – Ivanjica preko Erčega uvrsti u Strategiju kako bi isti bio izgrađen.
- predlog za isključenje iz regionalne deponije i izgradnja centra za reciklažu otpadnih materijala na teritoriji opštine Sjenica.

U oblasti obrazovanja

- pre pokrivanje škole u OŠ Stavalj
- izgradnja sale, asfaltiranje dvorišta i dr.
- izrada električne i vodovodne instalacije u Tehničkoj školi Sjenica i dr.

Zaključak dostaviti:

- Koordinator za izradu Strategije – Senadu Hopiću
- Primerak uz materijal sa sednice

SKUPŠTINA OPŠTINE SJENICA

Broj 06-15/2009-2

Predsednik Skupštine opštine,
Harun Hajradinović

Odluka o usvajanju revidirane verzije strategije održivog razvoj

Na osnovu člana 32. Zakona o lokalnoj samoupravi („ Službeni glasnik RS“, broj 129/07) i člana 41. Statuta opštine Sjenica („ Opštinski službeni glasnik Sjenica“, broj 3/2009 i 10/2010), razmatrajući revidiranu verziju Strategije održivog razvoja opštine Sjenica za 2010 – 2020. godinu, Skupština opštine Sjenica, na sednici održanoj dana 22.12. 2011. godine, donelo je

Z A K L J U Č A K

Usvaja se revidirana verzija Strategija održivog razvoja opštine Sjenica za 2010 – 2020. godinu, u svemu kao u predloženom tekstu bez izmena i dopuna.

Zaključak dostaviti:

- Senadu Hopiću
- Koordinacionom timu za implementaciju Strategije
- Kancelariji za lokalni ekonomski razvoj
- Primerak uz materijal sa sednice

SKUPŠTINA OPŠTINE SJENICA

Broj 06-27/2011-9

Predsednik Skupštine opštine,
Dr. Esad Zorić

Uvodna reč predsednika opštine

Načinom izrade i kvalitetom sadržaja Strategija održivog razvoja opštine Sjenica (2010-2020) je najznačajniji dokument usvojen u dosadašnjem radu lokalne samouprave.

Strategija je izrađena u okviru projekta "EXCHANGE 2" koji je finansirala Evropska Komisija, a u saradnji sa Stalnom konferencijom gradova i opština. Zahvalni smo što se i Sjenica nalazi u krugu dvadeset opština obuhvaćenih ovim projektom, uz očekivanje da će se deo strategije uspešno implementirati u okviru projekta " EXCHANGE 3". Zahvaljujemo se i savetniku za strateško planiranje ispred projekta Exchange 2, Dr.Senadu Hopiću na doprinosu u izradi strategije.

Poseban značaj ovog dokumenta, u pogledu kvaliteta i održivosti, je u načinu izrade sa osloncem na sopstvene kadrove-lokalne eksperte iz svih oblasti koji su u sadržaje ovog dokumenta ugradili svoje znanje i iskustvo.

U naporima rešavanja nagomilanih problema, bržeg društveno-ekonomskog razvoja i izlaska iz kruga nerazvijenih, usvojena strategija osvetljava puteve na trasi zacrtanih ciljeva ostvarenja vizije Sjenice kao razvijene opštine u kojoj su njeni stanovnici zadovoljni dostignutim nivoom životnog standarda.

Strategija u svim segmentima održivog razvoja polazi od korišćenja sopstvenih prirodnih i ljudskih resursa kao dela ukupne nacionalne strategije i širih integracionih procesa.

Obaveza lokalne samouprave je da svoj deo poslova na implementaciji strategije i akcionih planova izvršava kvalitetno i pravovremeno. Od nadležnih državnih organa očekujemo da načelna opredeljenja ravnomernog regionalnog razvoja pretoče u konkretne oblike finansijske i svake druge pomoći kao i podrške u korišćenju predpristupnih fondova EU.

Uspešnom realizacijom planiranih projekata infrastrukturnog razvoja, izgradnjom proizvodnih kapaciteta, razvojem sela i poljoprivrede, turizma, objekata društvenog standarda i zaštitom životne sredine usporiče se procesi pražnjenja ovog prostora i otvoriti perspektive boljeg života građana, posebno mladih.

Očekujem da implementacija strategije podstakne procese povezivanja , saradnje i uspostavljanje većeg broja partnerskih sporazuma .

Sjenica ima šansu, treba je iskoristiti!

U Sjenici
Oktobar 2009.

Predsednik opštine Sjenica
Dipl. ing. polj. Muriz Turković

Sadržaj

Preambula	2
Lista skraćenica	3
Odluka Skupštine o usvajanju Strategije održivog razvoja opštine Sjenica	4
Odluka o usvajanju revidirane verzije strategije održivog razvoja	5
Uvodna reč predsednika opštine	6
Sadržaj.....	7
Metodologija.....	9
1. Opšta informacija o Sjenici.....	11
1.1. Geografski položaj.....	11
1.2. Prirodni resursi.....	11
1.2.1. Vode	11
1.2.2. Šume	11
1.2.3. Biljni svijet	12
1.2.4. Zaštićena prirodna dobra.....	12
1.2.5. Rudno bogatstvo	13
1.3. Demografski podaci	13
1.3.1. Stanovništvo i naselja.....	13
1.3.2. Obrazovanje	16
1.3.3. Kultura.....	16
1.3.4. Sport.....	17
1.3.5. Zdravstvo.....	17
1.3.6. Informisanje	17
1.4. Lokalna samouprava	17
1.5. Privreda	18
1.6. Poljoprivreda.....	18
1.7. Infrastruktura.....	19

1.7.1. Saobraćaj.....	19
1.7.2. Energetski potencijali i infrastruktura.....	19
1.7.3. Vodovodna i kanalizaciona infrastruktura	20
2. Indikatori.....	21
2.1. Indikatori životne sredine	21
2.2. Indikatori kvaliteta života.....	28
2.3. Ekonomski indikatori.....	36
3. Analiza trenutnog stanja – SWOT analiza	45
3.1. Jačanje lokalne zajednice	45
3.2. Ekonomski razvoj	47
3.3. Društveni razvoj	49
3.4. Zaštita životne sredine	51
4. Strateški dokument.....	53
4.1 Vizija,prioriteti i ciljevi.....	53
4.2. Strateški prioriteti	58
5. Akcioni plan.....	73
5.1. Jačanje lokalne zajednice	73
5.2. Ekonomski razvoj	90
5.3. Društveni razvoj	102
5.4. Zaštita životne sredine	125
6. Sistem menadžmenta i monitoringa.....	133
Aneks 1. Članovi koordinacionog tima i radnih grupa	136
Aneks 2. – Koordinacioni tim za revidiranje strateškog dokumenta	138
Aneks 3 – Prioritetne akcije u 2012. godini	139

Metodologija

Metodologija za izradu STRATEGIJE ODRŽIVOG RAZVOJA LOKALNE ZAJEDNICE je nastala kao rezultat aktivnosti Projekta Exchange 2 – Zajednička podrška lokalnim samoupravama u cilju metodološke standardizacije procesa strateškog planiranja za potrebe Stalne konferencije gradova i opština i lokalnih samouprava u Srbiji.

Strategija održivog razvoja opštine Sjenica (u daljem tekstu Strategija) je opšti strateški plan razvoja koji treba da pruži smernice i podsticaje za budući razvoj opštine. Vremenski okvir za implementaciju Strategije je 2010 - 2020. godina, odnosno 10 godina.

Strategija se odnosi na održivi razvoj života, rada i funkcionisanja na teritoriji opštine Sjenica. Održivost podrazumeva korišćenje prirodnih resursa u meri koja dozvoljava da se ti resursi prirodno obnove.

Šire gledano, strategija se naslanja na okvirni plan „Milenijumskih razvojnih ciljeva“ UN, kao i na Nacionalnu Strategiju održivog razvoja Republike Srbije. Strategija je rađena u skladu sa nacionalnim i regionalnim planovima i strategijama razvoja, i u potpunosti se nastavlja na već razvijene lokalne sektorske planove i strategije. Takođe, u procesu izrade strateškog dokumenta definisan je niz sektorskih planova i strategija koji trebaju biti razvijeni u narednom periodu kako bi se omogućilo ispunjavanje ciljeva iz Strategije.

Strategija se definiše, usvaja i sprovodi na opštinskom nivou i odnosi se na teritoriju opštine Sjenica. U nekim ciljevima i aktivnostima, Strategija podrazumeva regionalni i/ili nacionalni pristup rešavanju određenih problema, ali se u navedenim ciljevima i aktivnostima podrazumeva već obostrano izražen interes susednih lokalnih samouprava i Republike.

Proces izrade i implementacije Strategije se zasniva na participativnom pristupu, što podrazumeva direktnu uključenost svih zainteresovanih strana tokom trajanja celokupnog procesa.

U tom kontekstu je na početku procesa izrade Strategije, uz podršku predsednika opštine, formiran Koordinacioni tim koji je koordinirao procesom izrade Strategije.

Koordinacioni tim je, na početku, sazvaio partnersku skupštinu na koju su pozvane sve strane zainteresovane za proces izrade Strategije. Na partnerskoj skupštini su predloženi prioriteti i članovi radnih grupa. Druga partnerska skupština je definisala i potvrdila prioritete u razvoju opštine.

Radni timovi su analizirali stanje (SWOT), a potom su definisali viziju, opšte i posebne ciljeve u okviru prioriteta. Na osnovu definisanih ciljeva urađen je akcioni plan koji treba da dovede do ispunjenja postavljenih ciljeva. Svaka radna grupa je imala pet zvaničnih sastanaka, međutim članovi radnih grupa su imali niz internih sastanaka, kao i sastanaka sa korisnicima direktno zainteresovanim za proces izrade i implementacije Strategije.

Rezultat rada radnih grupa je proveren i potvrđen na trećoj partnerskoj skupštini održanoj u junu 2009. godine.

Strateški dokument u sebi sadrži sledeća poglavlja:

- Opšta informacija
- Indikatori održivosti

- Situaciona analiza prikazana kroz SWOT analizu
- Strateški dokument – prioriteti, vizije, opšti i posebni ciljevi
- Lokalni akcioni plan za period od pet godina

Strategiju odobrava Skupština opštine Sjenica, a potpisuje je predsjednik opštine kao politički i zakonski predstavnik.

Na osnovu lokalnog akcionog plana, sklapaju se partnerski sporazumi za implementaciju pojedinih ciljeva i aktivnosti između različitih učesnika i zainteresovanih strana. Partnerske sporazume za implementaciju pojedinačnih ciljeva i aktivnosti odobravaju i potpisuju zakonski predstavnici odgovorni za implementaciju ciljeva/aktivnosti, kao i predstavnici zainteresovanih strana uključenih u realizaciju ciljeva/aktivnosti.

Proces implementacije Strategije se razvija preko sistema upravljanja kojim će koordinisati opštinska uprava preko internog tima za koordinaciju.

U junu 2011. godine je uz pomoć REC projekta “Podrška podizanju kapaciteta lokalnih samouprava” započet proces ažuriranja strateškog dokumenta. Formiran je koordinacioni tim koji je definisao oblasti/poglavlja strategije u kojima je neophodno izvršiti ažuriranja. Najveći deo aktivnosti se odnosio na ažuriranje indikatora održivosti i akcionih planova. U tom cilju su za svaku prioritetnu oblast formirane radne grupe koje su imale zadatak da provere status akcija iz akcionog plana. Rezultat ovih aktivnosti je dobijanje ažuriranog strateškog dokumenta, ali i prvi izveštaj o održivosti. Ažurirani strateški dokument, kao i izveštaj o održivosti su usvojeni na Skupštini opštine Sjenica u decembru 2011. godine.

Nivo implementacije lokalnog akcionog plana će se konstantno pratiti putem godišnjeg ciklusa evaluacije. Za ocenu uspešnosti se koriste indikatori održivosti i indikatori učinka. Godišnji ciklus praćenja i evaluacije na ovaj način omogućava konstantno ažuriranje vizija, prioriteta, ciljeva i aktivnosti.

1. Opšta informacija o Sjenici

1.1. Geografski položaj

Opština Sjenica se nalazi na Pešterskoj visoravni, u jugozapadnom dijelu Srbije. Dobila je naziv po obilju „trave-sijena“, koja se u okolini Sjenice kosi i po tri puta godišnje. Prostire se na površini od 1.059 km², i po površini koju zauzima najveća je opština Zlatiborskog okruga.

Sjenica je oivičena planinama: Golijom, Javorom, Jadovnikom, Giljevom i Zlatarom, prosečne nadmorske visine 1.500 m, sa izuzetkom Golije koja ima nadmorsku visinu od 1.833 m.

Graniči se sa opštinama Nova Varoš, Ivanjica, Novi Pazar, Tutin, Bijelo Polje i Prijepolje.

1.2. Prirodni resursi

Opština Sjenica je izuzetno bogata prirodnim resursima. Najznačajniji prirodni resursi opštine Sjenica su vode, rudna bogatstva i bogat biodiverzitet.

1.2.1. Vode

Sjeničko-peštarsko područje obiluje raznovrsnim hidrološkim obeležjima.

Tekuće vode u opštini Sjenica pripadaju Drinskom slivu, a najznačajnije reke su Uvac i Vapa. Uvac je najduža desna pritoka Lima. Izvire na 16 km jugozapadno od Sjenice, i kroz opštinu protiče u dužini od 43 km. Na Uvcu se nalaze dve hidrocentrale sa veštačkim jezerima (Sjeničko i Radoinjsko).

Sjeničko jezero se nalazi na magistralnom pravcu Sjenica–Ivanjica, na pet kilometara udaljenosti od Sjenice. Zapremine je 212 miliona m³ vode, a jezero na pojedinim mestima dostiže dubinu i od 100 m.

Sa znatnog dela Sjeničko-peštarske visoravni (Gornji Pešter) vode podzemno otiču i pojavljuju se u vidu jakih kraških vrela od kojih nastaju površinske reke. Poznato je Sjeničko, Šarsko, Stupsko, Donje i Gornje vrelo, kao i vrela Grabovice, Vape, Kamešnice, Skudle, Beljana, Grohota...

U okolini Sjenice ima desetak reka ponornica od kojih je Boroštica (23 km) najduža ponornica Peštera.

Termalne vode se svrstavaju u značajne potencijale ovog kraja. Severno od Sjenice, u Čedovu, izbija u nizu grupa termalnih vrela. Vrela se nalaze na 986 m nadmorske visine. Temperatura vode u ovom vrelu je 26 °C. Takođe, na dodiru planinske ravni Vape i strmog krečnjačkog dela se nalaze termalna vrela Banjica i Banja. Termalne vode se, međutim, ne eksploatišu.

1.2.2. Šume

Na prostoru Sjeničko-peštarske visoravni jasno su izraženi pojasevi šumske vegetacije.

Sjeničke šume pripadaju kategoriji mešovitih šuma. Najznačajnije četinarske vrste su bor, jela, smrča i kleka, a listopadne breza, leska, jasika, dren i grab.

Šumska uprava gazduje površinom od oko 35.600 ha, od čega je 17.589 ha pod šumskim kulturama.

Tabela 1.: Struktura državnih šuma na teritoriji opštine Sjenica

Visoke sastojine, ha	Izdanačke sastojine, ha	Veštački podignute sastojine, ha	Lisničke šume, ha	Šikare, ha	Šibljiaci, ha	Ukupno obrasla površina, ha	Neobraslo zemljište, ha	Ukupna površina, ha
2505,01	2931,95	8030,29	60,41	459,45	5532,33	19519,44	15976,25	35495,69

* - Izvor: Šumska uprava, Sjenica 2010. godine

Tabela 2.: Struktura privatnih šuma na teritoriji opštine Sjenica

Visoke sastojine, ha	Izdanačke sastojine, ha	Veštački podignute sastojine, ha	Šikare	Ukupna površina, ha
1.172,00	5.045,00	65,00	2.607,00	8.886,00

* - Izvor: Šumska uprava, Sjenica 2010. godine

1.2.3. Biljni svijet

Biljni svet pretežno čini samonikla vegetacija (livade, pašnjaci i šume).

Sjeničko-peštarska oblast livada i pašnjaka je najveća u Srbiji. Pašnjaci su zastupljeni na 44.142 ha (57,91%), a livade na 23.051 ha (23,30% ukupnih poljoprivrednih površina).

Oblast je izuzetno bogata lekovitim biljem (kamilica, kantarion, sporiš itd.) i šumskim plodovima (borovnica, jagode, pečurke...).

1.2.4. Zaštićena prirodna dobra

U Sjeničkom kraju se na nekoliko lokaliteta nalaze prirodna dobra različitog stepena zaštite.

Tabela 3. Zaštićena prirodna dobra u opštini Sjenica

Naziv	Vrsta	Površina, ha	Godina proglašenja
Golija	Park prirode	75.193,00	2001.
Klisura Uvca	Specijalni rezervat prirode	2.742,96	1995.
Gustavica	Strogi prirodni rezervat	9,45	1965.
Paljevine	Strogi prirodni rezervat	4,50	1965

Izvor: Katastar zaštićenih prirodnih dobara, Zavod za zaštitu prirode, 2011.

Park prirode „Golija“ je ukupne površine 75.183 ha, ali se na području opštine Sjenica nalazi 2.865 ha tj. 3,8% ukupne površine parka. Ovo prirodno dobro stavljeno je pod zaštitu države 2001. god. Uredbom Vlade Republike Srbije. Nalazi se u prvoj kategoriji zaštite.

Klisura reke Uvac je 1995. godine proglašena za specijalni rezervat prirode. Nalazi se na području opština Sjenica i Nova Varoš. Južna granica rezervata udaljena je osam kilometara od Sjenice. Osnovna vrednost ovog prirodnog dobra je prisustvo najveće gnezdeće kolonije beloglavog supa (*Gyps fulvus*) u Srbiji. U okviru rezervata se nalaze izuzetni geomorfološki fenomeni poput Ušačkog pećinskog sistema, Tubića pećine i drugih pećina i potkapina. Na ovom području se nalazi nekoliko arheoloških lokaliteta, etno naselja i drugih objekata.

Pećinski sistem se sastoji iz tri celine: Ušačke pećine, Ledene pećine i jame Bezdani.

Strogi prirodni rezervat „**Gutavica**“ predstavlja čistu sastojinu jele (*Abies alba* Mill). Nalazi se u ataru sela Ugao, na krajnjem jugu Pešterske visoravni. Zaštićena šumska sastojina sadrži čistu jelovu šumu i koristi se kao semenska baza u pošumljavanju Sandžaka.

Rezervat „**Paljevina**“ je prirodno nalazište piramidalnog varijeteta jele u ataru sela Kladnica na mestu zvanom Paljevina.

U toku je izrada studije zaštite za specijalni rezervat prirode „**Peštersko polje**“. Granice Pešterskog polja u ovom trenutku nisu određene. Ovo Ramsarsko područje je od međunarodnog značaja za ptice (IBA), leptire (PBA) i biljke (IPA).

1.2.5. Rudno bogatstvo

Sjениčki basen mrko-lignitnog uglja svrstava se u najznačajnije energetske potencijale Republike Srbije. Bilansne rezerve uglja u ležištu „Štavalj“ iznose 6,5 miliona tona, dok se ukupne rezerve procenjuju na oko 190 miliona tona. Mesečna proizvodnja uglja u rudniku „Štavalj“ kreće se od 4.000-5.000 t.

Na teritoriji opštine Sjenica utvrđena su i značajna nalazišta treseta, azbesta, hromita, kvarcita, laporca, opala, krečnjaka, kamena... Sa izuzetkom prerade kamena, koji se eksploatiše u separaciji Uvac, ostalo rudno bogatstvo se ne eksploatiše.

1.3. Demografski podaci

1.3.1. Stanovništvo i naselja

Po popisu iz 2002. godine Sjenica ima 33.068 stanovnika. U gradskom naselju, u Sjenici, živi 13.161 stanovnik, dok u seoskim naseljima prebivalište ima 14.809 stanovnika, što ukupno iznosi 27.970 stanovnika. Na privremenom radu u inostranstvu se nalazi 5.806 lica.

Prosečna gustina naseljenosti je 26 stanovnika/km².

U Sjenici živi 21.171 ili 75,69% Bošnjaka (i Muslimana), 6.572 ili 23,50% Srba i 227 stanovnika drugih nacionalnosti.

Prirodni priraštaj u 2009. godini iznosio je 89 ili 3,2 na 1000 stanovnika.

Prosečna starost stanovništva je 35,3 godine.

Sjениčko-peštarska visoravan obuhvata 103 naselja koja su organizovana u 12 mesnih zajednica.

Tabela 4. Naselja i broj stanovnika po naseljima u opštini Sjenica

Redni broj	Naziv naselja	Broj stanovnika
1.	Aliveroviće	157
2.	Bagačiće	85
3.	Bare	71
4.	Bačija	30
5.	Bioc	74
6.	Blato	65
7.	Boguti	72
8.	Božov Potok	195
9.	Boljare	33
10.	Borišiće	83
11.	Boroviće	73
12.	Breza	212
13.	Brnica	218
14.	Buđevo	91
15.	Vapa	230
16.	Veskoviće	50
17.	Visočka	73
18.	Višnjeva	56
19.	Višnjice	41
20.	Vrapci	49
21.	Vrbnica	169
22.	Vrsjenice	200
23.	Goluban	42
24.	Gornje Lopiže	57
25.	Goševo	70
26.	Grabovica	44
27.	Gradac	150
28.	Grgaje	87
29.	Doliće	322
30.	Donje Goračiće	57
31.	Donje Lopiže	123
32.	Dragojloviće	114
33.	Draževići	431
34.	Družiniće	19
35.	Dubnica	380
36.	Duga Poljana	594
37.	Dujke	152

38.	Dunišće	190
39.	Žabren	321
40.	Žitniće	536
41.	Zabrđe	50
42.	Zaječće	185
43.	Zahumsko	150
44.	Jevik	60
45.	Jezero	24
46.	Kalipolje	21
47.	Kamešnica	442
48.	Kanjevina	65
49.	Karajukića Bunari	116
50.	Kijevci	151
51.	Kladnica	362
52.	Kneževac	105
53.	Koznik	27
54.	Kokošće	124
55.	Krajinoviće	91
56.	Krivaja	11
57.	Krnja Jela	47
58.	Krstac	30
59.	Krće	337
60.	Lijeva Rijeka	14
61.	Ljutaje	88
62.	Mašoviće	119
63.	Medare	384
64.	Međugor	176
65.	Milići	38
66.	Papiće	276
67.	Petrovo Polje	22
68.	Plana	37
69.	Poda	17
70.	Ponorac	186
71.	Pralja	17
72.	Raždaginja	418
73.	Rasno	401
74.	Raspoganča	132
75.	Rastenoviće	145
76.	Raškoviće	164
77.	Sjenica	13.161
78.	Skradnik	2
79.	Strajiniće	29
80.	Stup	193
81.	Sugubine	183
82.	Sušica	25
83.	Trešnjevica	97
84.	Trijebine	397
85.	Tuzinje	204
86.	Tutiće	48

87	Uvac	18
88	Ugao	545
89	Ursule	326
90	Ušak	14
91	Fijulj	103
92	Caričina	20
93	Cetanoviće	386
94	Crvsko	140
95	Crčevo	49
96	Čedovo	108
97	Čipalje	144
98	Čitluk	142
99	Šare	250
100	Štavalj	312
101	Šušure	25

Izvor podataka – Opštinska Uprava, 2011.

Opština je izdeljena u 53 katastarske opštine.

1.3.2. Obrazovanje

Obrazovni sistem na području opštine pokriva predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje.

Mrežu obrazovnog sistema u opštini čini jedna predškolska ustanova, osam matičnih osnovnih škola sa 28 isturenih odeljenja i dve srednje škole (Gimnazija „Jezdimir Lovrić“ i Tehnička škola).

Poslednjih godina osnovne škole prosečno pohađa oko 4.000 učenika, dok Gimnaziju i Tehničku školu pohađa nešto ispod 1.000 učenika.

Predškolsko obrazovanje se ostvaruje u predškolskoj ustanovi „Jela Jovanović i Emina

Bučan“. Kapacitet objekta je 113 dece u celodnevnom boravku i 120 dece u pripremnom programu. Izdvojena odeljenja se nalaze u Dugoj Poljani, Raždaginji i Štavlju.

1.3.3. Kultura

Bogata istorijska prošlost ovoga kraja se ogleda u spomenicima kulture iz 18. i 19. veka. Najznačajniji spomenici iz tog perioda su:

- džamija Sultan - Valida ili Bijela džamija u Sjenici,
- manastir Kumanica u mestu Kumanica i

- džamija u Uglu.

Bibliotekarstvo u Sjenici datira od 1920. godine. Danas, biblioteka „Muhamed Abdagić“ ima 24.000 knjiga. U biblioteci se čuvaju zapisi iz osmanlijskog carstva, pisani na arabici.

Nosioci kulturnog razvoja u prošlosti su bila KUD „Njegoš“ i „Gajret“ od kojih je nastalo KUD „Jedinstvo“.

1.3.4. Sport

U opštini Sjenica postoji 12 sportskih klubova sa preko 2.500 članova. Sportski centar raspolaže stadionom kapaciteta 10.000 mesta, dva pomoćna terena i terenima za male sportove. U Sjenici je izgrađena sportska hala kapaciteta 1.000 mesta.

Sjenica ima dugu sportsku tradiciju pre svega u zimskim sportovima što je rezultat dobrih prirodnih predispozicija za bavljenje zimskim sportovima.

1.3.5. Zdravstvo

Zdravstvena služba na području opštine je organizovana kroz Dom zdravlja, dečijeg dispanzera i stacionar sa internim odeljenjem, dečijim odeljenjem i porodilištem. U sklopu Doma zdravlja na seoskom području postoje zdravstvene stanice u selima Štavalj i Duga Poljana i osam zdravstvenih ambulanti.

Patronažna služba dnevno obavi preko trideset poseta, i to samo u gradskoj sredini.

1.3.6. Informisanje

Sistem informisanja u opštinskoj upravi je organizovan kroz Službu za protokol, informisanje i marketing.

U opštini je aktivna lokalna radio stanica. U informativnom pogledu građani su orijentisani uglavnom na medije sa nacionalnom frekvencijom, kao i na dve regionalne TV stanice (RTV i Jedinstvo).

1.4. Lokalna samouprava

Opština Sjenica je definisana kao osnovna teritorijalna jedinica u kojoj se sprovodi lokalna samouprava.

Opštinska tijela su: Predsednik opštine, Skupština opštine i Opštinsko vijeće.

Prava i nadležnosti opštine regulisane su Statutom Skupštine opštine, i usaglašene sa Zakonom o lokalnoj samoupravi.

Skupština opštine broji 39 odbornika.

Opština finansira rad sedam ustanova i javnih preduzeća:

- Ustanova za kulturu
- Ustanova za sport
- Dečiji vrtić
- Biblioteka
- Centar za socijalni rad
- JP Direkcija za urbanizam
- JKP Vrelo

1.5. Privreda

Sjenica se nalazi u kategoriji nerazvijenih opština.

U opštini je registrovan mali broj preduzeća. Osnovna delatnost registrovanih preduzeća je trgovina i tekstilna industrija. U registrovanim preduzećima je zapošljeno oko 2.500 ljudi. Najveću zaposlenost obezbeđuje tekstilna industrija i poljoprivreda, a znatno manje saobraćajna i stambena delatnost.

Kao i kod preduzeća, u opštini je registrovan mali broj preduzetničkih radnji. Dominantna delatnost preduzetničkih radnji je trgovina i zanatstvo, dok su znatno su manje zastupljene ugostiteljske i saobraćajne delatnosti.

1.6. Poljoprivreda

Tabela 5. Poljoprivredne površine u opštini Sjenica

Poljoprivredne površine	Ha
Ukupno poljoprivrednih površina	80.981
Ukupno obradivnog zemljišta	7.886
- Žito	4.237
- Industrijsko bilje	0
- Povrće	438
- Krmno bilje	1.665
Voće	60
Vinogradi	0
Livade	26.195
Pašnjaci	46.840
Ostalo	0

Izvor podataka - Statistički godišnjak, Opštine u Srbiji, 2007.

Tabela 6. Brojno stanje stoke na dan 01.12.2006. godine

Kategorija grla	Broj grla
Ukupno goveda	19.638
Krava i steonih junica	12.999
Ukupno svinja	1.376
Krmača i nazimica	688
Ukupno ovaca	17.834
Ovce u priplodu	12.582
Goveda na 100 ha obradive površine	58
Svinja na 100 ha obradive površine	17
Ovaca na 100 ha obradive površine	22

Izvor podataka - Statistički godišnjak, Opštine u Srbiji, 2007.

Prirodne predispozicije regiona (klima, nadmorska visina, kvalitet zemljišta, konfiguracija i sl.) su uslovile da se na Pešteru seosko stanovništvo tradicionalno bavi stočarskom proizvodnjom. Pešter je tradicionalno poznat po ovčarskoj proizvodnji koju karakteriše, između ostalog, i odgoj/postojanje poznatog sjeničkog soja pramenke.

Tradicionalna stočarska proizvodnja se ogleda i u postojanju niza tradicionalnih proizvoda od kojih je svakako najpoznatiji sjenički sir.

U poslednjih dvadesetak godina se, međutim, beleži stalno smanjenje stočnog fonda u Sjenici tako da je npr. broj ovaca u ovom periodu smanjen za skoro 43.000 grla. Trend pada broja grla stoke se beleži i kod ostalih kategorija.

1.7. Infrastruktura

1.7.1. Saobraćaj

Opština Sjenica se nalazi između dva železnička (Beograd-Bar i Beograd-Kraljevo-Skoplje) i dva drumska koridora (Ibarska magistrala i Beograd-Crnogorsko primorje).

Tabela 7. Putna mreža u opštini Sjenica

Ukupno, km	Savremeni kolovoz, km	Magistralni putevi, km		Regionalni putevi, km		Lokalni putevi, km	
		Svega	Asfaltna podloga	Svega	Asfaltna podloga	Svega	Asfaltna podloga
545	124	88	47	161	58	296	20

Izvor podataka – Godišnjak „Opštine u Srbiji”, 2010

Najznačajnija saobraćajnica koja prolazi kroz opštinu je magistralni put Raška - Novi Pazar – Sjenica - Prijepolje. Magistralni putni pravci čine mali udeo u ukupnoj dužini puteva.

Regionalna mreža puteva učestvuje sa oko 28% u ukupnoj dužini puteva. Svega oko 30% regionalnih puteva je pokriveno asfaltom.

Lokalni putevi čine 60-70% ukupne dužine svih puteva Sjeničko-pešterske visoravni. Lokalni putevi su u lošem stanju i uglavnom nisu pokriveni asfaltom.

Ukupna dužina puteva i kvalitet putne mreže na teritoriji opštine Sjenica nije na zadovoljavajućem nivou.

Preko teritorije opštine Sjenica prolazi deo železničke pruge Beograd-Bar, međutim opština nema dobru putnu povezanost sa železničkom prugom niti koristi mogućnosti železničkog saobraćaja.

1.7.2. Energetski potencijali i infrastruktura

Energetska infrastruktura bazirana je na hidropotencijalu, zalihama uglja i drvnjoj masi. Ogromni potencijali u razvoju energetike leže u alternativnim izvorima energije.

HE "Uvac" je osnovni izvor snabdevanja električnom energijom (akumulacija se nalazi najvećim delom na teritoriji opštine Sjenica). Na teritoriji opštine nalazi se pet trafo stanica tipa 35/10 KV koje predstavljaju čvorišta za razgranatu mrežu od 140 trafo stanica od čega je 44 na teritoriji opštine Sjenica. Eletrifikacijom je pokriveno 99% teritorije opštine Sjenica.

Javno osvetljenje obuhvata oko 200 javnih svetiljki na dužini od 15 km.

1.7.3. Vodovodna i kanalizaciona infrastruktura

Gradski vodovod se od 1987. godine napaja preko izvorišta "Zarudine". Kapacitet izvorišta je 230 l/sec. Dužina gradskog vodovoda je 55 km, što pokriva 95% gradskog područja.

Voda je izuzetnog kvaliteta i količinski zadovoljava potrebe stanovništva.

Mreža lokalnog vodovoda snabdeva 31 naselje, a seoske vode koristi 35 naselja. Peštarski vodovod je najveći u Srbiji (83 km) i pokriva područje peštarske visoravni.

Od ukupne dužine cevovoda, svega je 12 km liveno gvozdениh cevi, 20 km azbest-cementnih cevi, a ostalo su PVC cevi.

Dužina kanalizacione mreže je 40 km. Kanalizaciona mreža pokriva 65% gradskog područja. Dužina i stanje kanalizacione mreže, profili kanalizacionih cevi, dubina na kojoj se cevi nalaze su samo neki od brojnih problema koje treba rešiti u narednom periodu.

U opštini nema registrovane deponije koja zadovoljava tehničko-tehnološke zahteve.

2. Indikatori

2.1. Indikatori životne sredine

Indikator br. 1	TEMA: ŽIVOTNA SREDINA - VODA INDIKATOR: Kvalitet površinskih voda
------------------------	--

Kvalitet površinskih voda	Indeks, 2009	Indeks, 2010	Indeks, 2011
Sjenica	II klasa	II klasa	II klasa-
Izvor podataka: RHMZ Srbije			
Napomena:			
Ocena kvaliteta površinskih voda se radi na osnovu važeće zakonske regulative: <ul style="list-style-type: none">• Pravilnik o opasnim materijama u vodama, Sl. glasnik RS, br 31/82 i 46/91 i• Uredba o klasifikaciji voda Sl. list 6/78.			
Merno mesto na osnovu kojeg je određen kvalitet površinskih voda se nalazi na reci Lim, u opštini Prijepolje.			
Komentar			
Sjeničko-peštarsko područje poseduje značajne vodne resurse. Ispitivanja pokazuju da postojeći vodotok pripada drugoj klasi voda. Vode ovog kvaliteta se u prirodnom stanju mogu upotrebljavati za kupanje, rekreaciju gradjana, za sportove na vodi i za gajenje raznih vrsta ribe. Kvalitet vode reke Uvac je verovatno znatno bolji u odnosu na prikazane rezultate obzirom da se Sjenica nalazi značajno udaljena, u gornjem toku, od mernog mesta, i u ovom delu nema značajnijih izvora zagađenja. U opštini se, uprkos bogatom vodnom potencijalu, ne vrši stalna kontrola kvaliteta voda, niti postoje merna mesta za određivanje kvaliteta voda.			

Indikator br. 2	TEMA: ŽIVOTNA SREDINA - VODA INDIKATOR: Upravljanje otpadnim vodama u gradskim sredinama
------------------------	---

Upravljanje otpadnim vodama u gradskim sredinama	Prečišćavanje – Primarno i sekundarno	Bez prečišćavanja
Republika Srbija, 2007	14,98%	85,02%
Republika Srbija, 2008	13,78%	86,22%

Republika Srbija, 2009	15,02%	84,98%
Sjenica, 2007	0	100
Sjenica, 2008	0	100
Sjenica, 2009	0	100

Izvor podataka: Statistički godišnjak – Opštine u Republici Srbiji, 2008-2010.

Komentar

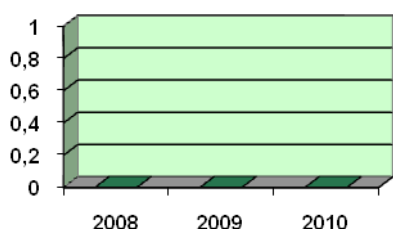
U gradu nema sistema za prečišćavanje otpadnih voda. Kanalizaciona mreža se izliva u reke Uvac i Vapu.

U opštini nema velikih zagađivača (kojima je potrebna studija procene uticaja na životnu sredinu), a izvori formiranja većih količina otpadnih voda su domaćinstva, zanatske i druge radionice, škole itd.

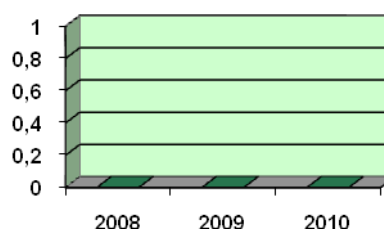
Indikator br. 3	TEMA: ŽIVOTNA SREDINA - VAZDUH
	INDIKATOR: Broj dana sa lošim kvalitetom vazduha

Parametar	2008	2009	2010
SO2	0	0	0
NO2	0	0	0
Dim	0	0	0

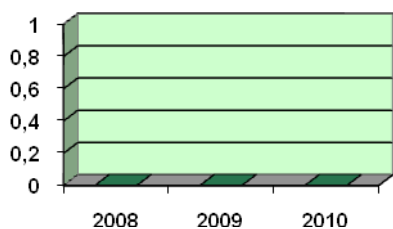
SO2

NO2

dim

Izvor podataka:
RHMZ Srbije, merno mesto Sjenica

Komentar

U Sjenici se nalazi merna stanica za kontrolu vazduha. Kontrole nisu redovne, međutim rezultati merenja ukazuju da nema prekoračenja granične vrednosti imisije.

Dim se javlja u većoj koncentraciji tokom zimskih meseci, ali ne iznad dozvoljenih graničnih vrednosti.

U opštini Sjenica nema velikih zagađivača vazduha.

Indikator br. 4.

**TEMA: ŽIVOTNA SREDINA–KORIŠĆENJE ZEMLJIŠTA/
BIODIVERZITET**

INDIKATOR: Zaštićene oblasti

Zaštićene oblasti	km ²	% površine
Republika Srbija	516.350	6.59
Sjenica	56.2095	5,31

Izvor podataka: Zavod za zaštitu prirode

Komentar

Zaštićene oblasti na teritoriji opštine Sjenica su:

- **Park prirode „Golija“** koji se prostire na 75.183 ha, od čega se na području opštine Sjenica nalazi 2.865 ha, tj. 3,8% ukupne površine parka. Nalazi se u prvoj kategoriji zaštite.

- **Klisura reke Uvac** koja se prostire na 2.742,96 ha. Proglašena je za specijalni rezervat 1995. godine.

- **„Gutavica“** koja se prostire na površini od 9.45 ha. Gutavica je 1965. god. proglašena za prirodni rezervat u kome se nalazi čista sastojina jele.

- **Rezervat „Paljevine“** koje predstavlja prirodno nalazište piramidalnog varijeteta jele. Stavljen je pod zaštitu 1965.god, i nalazi se na površini od 4.50 ha.

Trenutno je u toku izrada studije zaštite za specijalni rezervat prirode „Peštarsko polje“. Predviđeno je da područje uđe u Ramsarsku konvenciju kao područje od međunarodnog značaja za ptice, leptire i biljke.

Indikator br. 5

TEMA: ŽIVOTNA SREDINA - KORIŠĆENJE ZEMLJIŠTA

INDIKATOR: Napušteno i zagađeno zemljište

Napušteno i zagađeno zemljište	ha	%
Opština	10	0.001

Izvor podataka: Komunalno ekološka inspekcija, Sjenica, 2011

Komentar

U Sjenici nema zvanično registrovane deponije, ali postoje dve deponije koje se prostiru na oko 10 ha.

Prva deponija se nalazi na samoj obali reke Uvac. Udaljena je tri km od centra grada. Odlaganje smeća na ovoj deponiji je vršeno u periodu 1983-2007. god. kada je i zatvorena odlukom republičkog ekološkog inspektora. Delimično je sanirana nasipanjem sloja zemlje 2007. godine.

Druga deponija se nalazi u blizini magistralnog puta Sjenica–Nova Varoš, na području zvanom “Goveđak”. Udaljena je od Sjenice 12 km. Deponovanje smeća na ovoj deponiji se vrši od 2007. god. Ova deponija nije registrovana.

Ne postoje zvanične informacije o postojanju, i površini, napuštenog zemljišta, međutim u Sjenici nema velikih napuštenih industrijskih kapaciteta, niti drugih sličnih postrojenja.

Na teritoriji opštine se nalazi aerodrom koji je u vlasništvu armije, ali se on ne koristi već godinama. Uprkos činjenici da se ovaj objekat ne koristi već duže vremena ne može se podvesti pod kategoriju napuštenog zemljišta, obzirom da se o njegovoj sudbini treba odlučiti u narednom periodu.

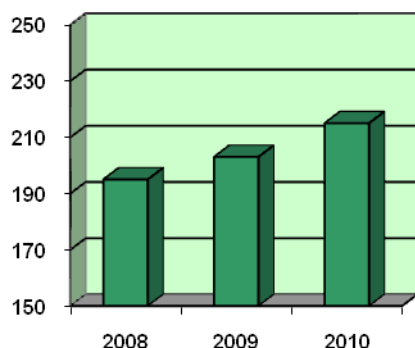
Indikator br. 6

TEMA: ŽIVOTNA SREDINA - LOKALNI SISTEM PREVOZA

INDIKATOR: Javni prevoz

Broj putnika u lokalnom putničkom saobraćaju (u 000)	2008	2009	2010
Republika Srbija	86.866	86.624	79.845
Sjenica	195	203	215

Broj putnika u lokalnom saobraćaju

Izvor podataka:

Sjenica
Saobraćajna inspekcija
Jablanica trans, Sjenica
Opštinska Uprava, Sjenica

Republika Srbija - RZS

Komentar:

Prevoz putnika u lokalnom saobraćaju vrši

- TP “Jablanica trans” i
- Taxi službe – oko 30 registrovanih taksista.

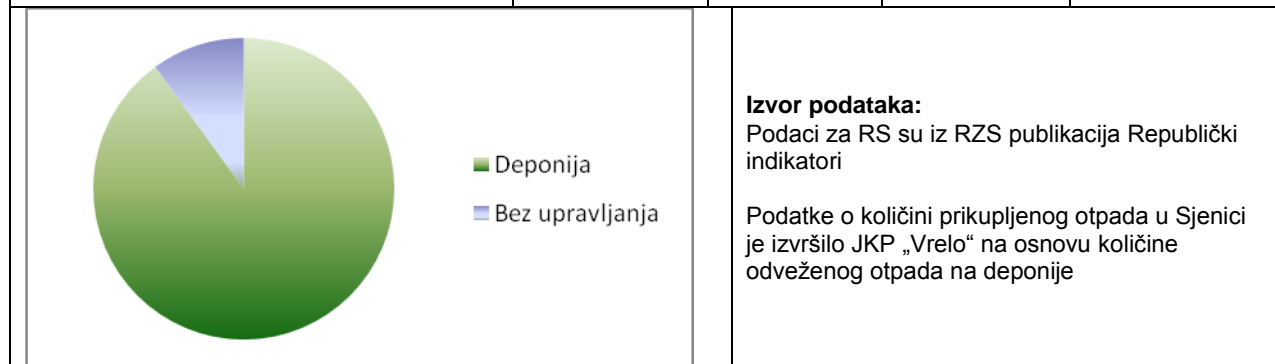
U opštini se vrši organizovani prevoz dece i prosvetnih radnika do seoskih škola. Ovaj sistem javnog prevoza finansira opština.

Rudnik uglja Štavalj vrši organizovani prevoz radnika.
Podaci navedeni u tabeli su dobijeni od gore navedenih korisnika.
Uz navedene podatke, treba napomenuti da kroz Sjenicu prolaze linije većeg broja transportnih preduzeća kao i da se značajan prevoz putnika vrši u međumjesnim linijama (Novi Pazar, Ivanjica itd.). Podatke o broju putnika na ovim linijama nije moguće dobiti.

Broj putnika u lokalnom saobraćaju se uvećava. Povećanju broja putnika u javnom prevozu značajno doprinosi loša ekonomska situacija u Sjenici.

Indikator br. 7	TEMA: ŽIVOTNA SREDINA - OTPAD INDIKATOR: Opštinski otpad po vrsti odlaganja
------------------------	--

Opštinski otpad po vrsti odlaganja	Deponija, t i %	Spaljen otpad, t i %	Recikliran, t i %	Procena kolicine otpada koja završava bez ikakvog upravljanja, %
Republika Srbija, 2007	2.049.738 t			
Republika Srbija, 2008	2.412.184 t			
Sjenica 2008	7.500 t ili 90%	0%	0	10%
Sjenica 2009	7.850 t ili 90%	0%	0	10%
Sjenica 2010	8.120 t ili 90%	0%	0	10%

Napomena – Procena je izvršena na osnovu broja i zapremine kamiona koji odvoze otpad tako da su moguće značajne greške u izvršenoj proceni

Komentar:

Otpad se organizovano sakuplja samo u gradskoj sredini. Ne vrši se klasifikacija otpada na mestu nastanka ili mestu odlaganja, tako da nema ni reciklaže otpada.
Seoske sredine nisu pokrivene organizovanim odnošenjem otpada, što uslovljava da svako selo ili naselje ima svoja smetlišta/divlje deponije nad kojima nema kontrole. Procena je da se

na ovaj način odlaže do 10% ukupnog smeća.
Otpad koji proizvode privredni subjekti i zdravstvene ustanove se organizovano sakuplja i odlaže.

Indikator br. 8.	TEMA: ŽIVOTNA SREDINA - OTPAD INDIKATOR: Reciklirani otpad
-------------------------	---

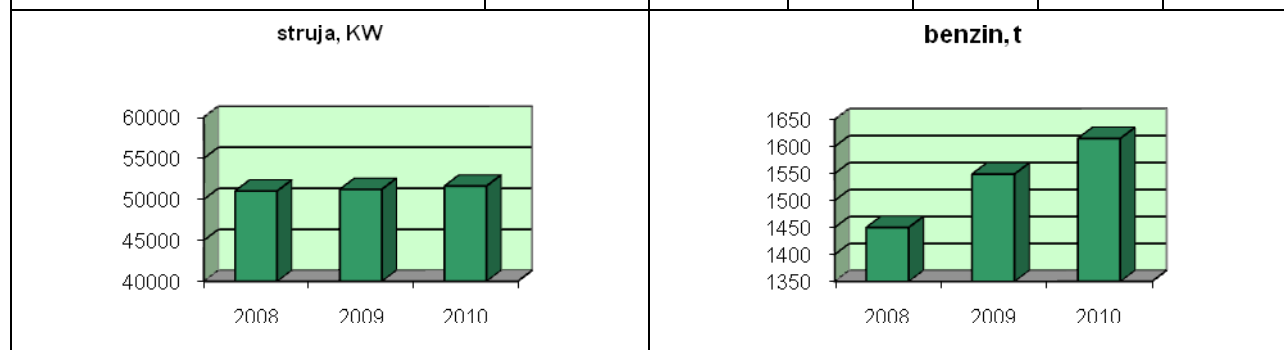
Reciklirani otpad	Drveta, t	Guma, t i %	Papir, t i %	Plastika, t i %	Metalni proizvodi, t i %
Sjenica 2008	0	0	0	0	0
Sjenica 2009	0	0	0	0	0
Sjenica 2010	0	0	0	0	0
Srbija, 2009	282	1.456	36.344	306	310.986

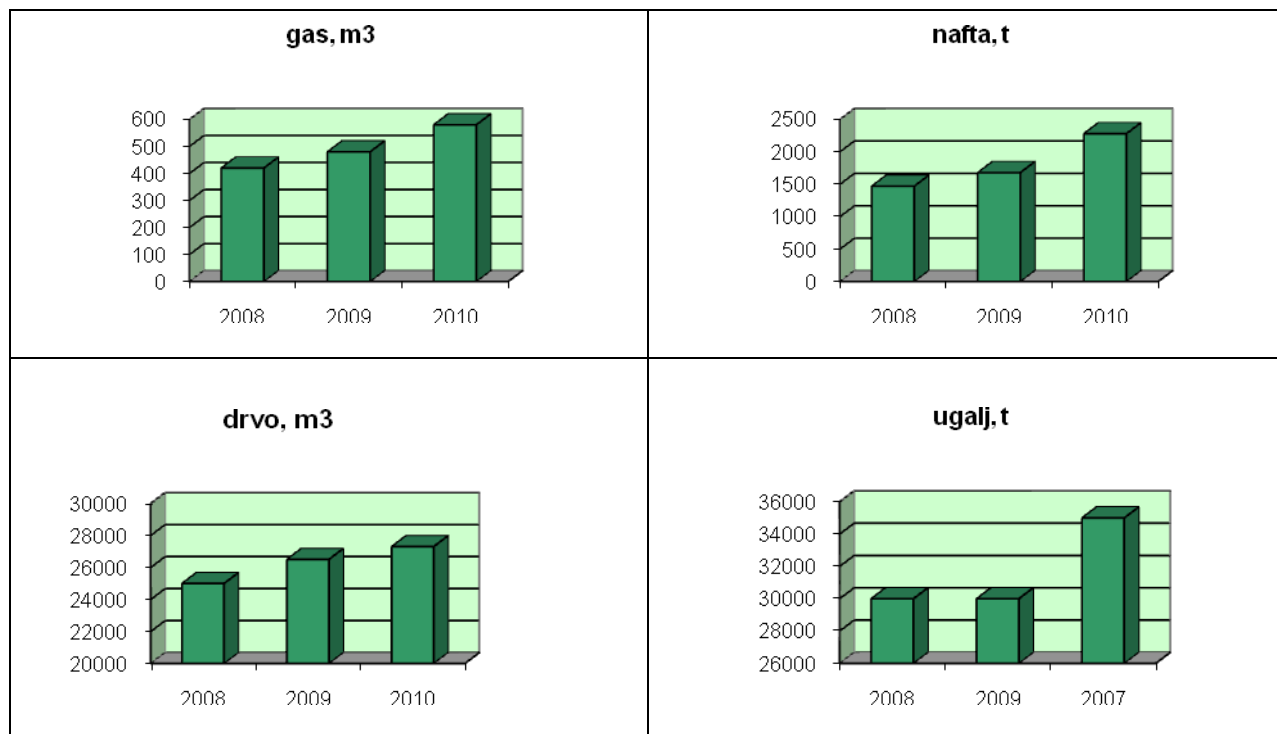
Izvor podataka:
JKP Vrelo, Sjenica
Agencija za reciklažu

Komentar – U opštini nema procesa recikliranja otpada

Indikator br. 9.	TEMA: ŽIVOTNA SREDINA INDIKATOR: Ukupna potrošnja energije podeljena po vrsti goriva
-------------------------	---

Ukupna potrošnja energije podeljena po vrsti goriva	Struja, kWh	Benzin, t	Gas, m3	Nafta, t	Drvo, m3	Ugalj
Republika Srbija	-	-	-	-	-	-
Sjenica 2008	51.000	1.450	420	1.470	25.000	30000
Sjenica 2009	51.200	1.549	480	1.680	26.500	30000
Sjenica 2010	51.600	1.615	580	2.280	27.300	35000

Izvor podataka:

Struja – Elektrodistribucija
 Benzin, nafta i gas – Lokalne benzinske pumpe
 Ugalj – Rudnik uglja „Štavalj“, Sjenica
 Drvo – procenjen podatak

Napomena – Na nivou Srbije ne postoje podaci o utrošku energije po vrstama goriva

Komentar:

Potrošnja električne energije u Sjenici se neznatno povećava u poslednje tri godine. U narednom periodu se očekuje dalje povećanje potrošnje električne energije u Sjenici.

U gradu postoje četiri benzinske pumpe. Podaci o potrošnji benzina, nafte i gasa su dobijeni od benzinskih pumpi i predstavljaju relevantan podatak. Dobijeni podaci ukazuju na povećanu potrošnju svih energenata. Najveća povećanja se registruju kod potrošnje benzina i nafte. Snabdevanje gasom se vrši od 2006. godine. Gas se koristi isključivo za putnička vozila. U opštini Sjenica nije urađena gasifikacija.

U Sjenici nema toplane, tako da nema ni značajnije potrošnje mazuta.

Osnovni energent za zagrevanje domova u zimskom periodu je ugalj. Ugljem iz lokalnog ugljenokopa se snabdevaju skoro svi potrošači u Sjenici (domaćinstva, bolnice, škole, privreda...). Potrošnja uglja je bila relativno stabilna. Ugalj će i u narednom periodu biti značajan energent u Sjenici.

Procena potrošnje drveta je izvedena na osnovu površine visokih šuma (2.250 ha), njihove produktivnosti po ha (55,51 m3 po ha) i dozvoljene namene (seca, prerada itd.). Za razliku od ostalih energenata potrošnja drveta varira, i zavisi od jačine i dužine zime. Dodatno, potrošnja drveta je uslovljena cenom drugih energenata.

Indikator br. 10.	TEMA: ŽIVOTNA SREDINA INDIKATOR: Potrošnja obnovljive energije po izvorima
--------------------------	---

Ukupna potrošnja energije podeljena po vrsti goriva	Hidro, KWh	Termo solarna, KWh	Solarna, KWh	Snaga vetra, KWh	Biomasa, Kcal	Geotermalna
Republika Srbija 2007	-	-	-	-	-	-
Sjenica 2005	0	0	0	0	0	0
Sjenica 2006	0	0	0	0	0	0
Sjenica 2007	0	0	0	0	0	0

Izvor podataka: Opštinska Uprava, Sjenica

Komentar:

Dobijeni podaci iz EPS-a ukazuju da se snabdevanje Sjenice strujom vrši is sistema, odnosno da nije moguće odrediti tačan izvor dobijanja struje.

Reka Uvac je u hidroenergetskom pogledu vrlo značajna. Morfologija terena kroz koji protiče Uvac omogućila je da se u njegovoj dolini podignu tri veštačke akumulacije, od čega se jedna (Sjeničko jezero) nalazi na 4 km udaljenosti od Sjenice. Vode ovog jezera se koriste za rad HE "Uvac". Snaga HE iznosi 36 MW, a prosečna godišnja proizvodnja je oko 77 miliona KWh.

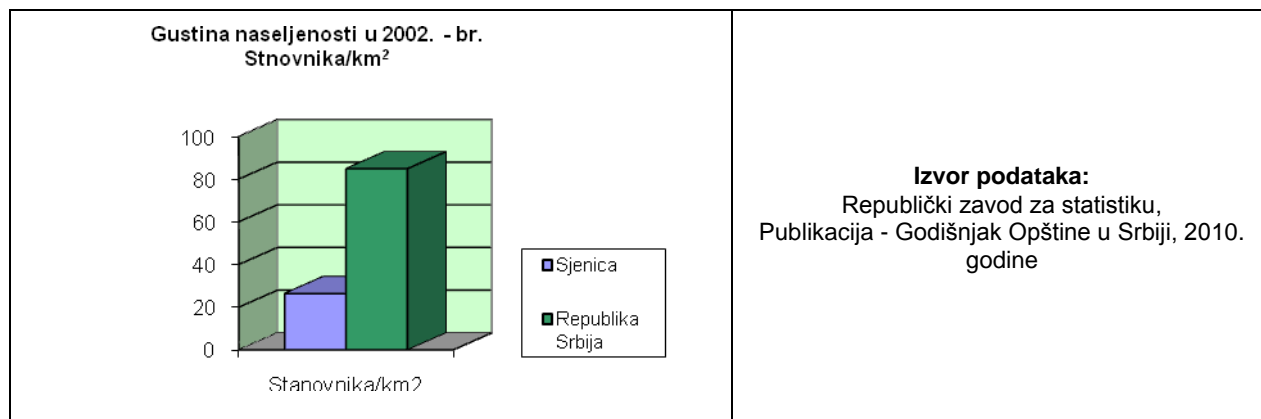
Ostali izvori obnovljive energije se ne koriste, ali opština poseduje velike potencijale za proizvodnju električne energije korišćenjem energije vetra i podizanjem mini hidrocentrala. Lokacije pogodne za proizvodnju energije korišćenjem snage vetra su:

- Duga Poljana,
- Radišića brdo,
- Gornja Pešter i
- SRP Uvac.

2.2. Indikatori kvaliteta života

Indikator br. 11.	TEMA: STANOVNIŠTVO, OBRAZOVANJE, KVALITET ŽIVOTA INDIKATOR: Gustina naseljenosti
--------------------------	---

Opis	Broj stanovnika - popis 2002.	Površina u km²	Gustina naseljenosti u 2002. – stanovnika/km²
Republika Srbija	7.498.001	88.361	84,86
Sjenica	27.970	1.059	26,41

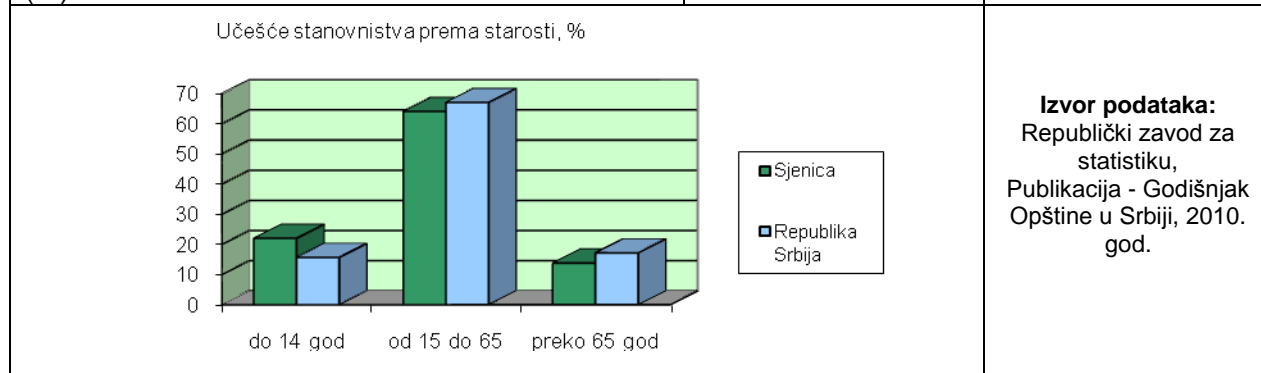

Komentar:

Prosečna gustina naseljenosti je 26 stanovnika/km². Sjenica je jedna od opština sa najmanjom gustinom naseljenosti u Republici.

Indikator br. 12	TEMA: STANOVNIŠTVO, OBRAZOVANJE, KVALITET ŽIVOTA INDIKATOR: Stanovništvo prema starosti
-------------------------	--

Kategorija	Opština	Republika Srbija
Ukupno stanovništvo	27.970	7 498 001
Stanovništvo do 14 godina starosti	6.166	1 176 770
Stanovništvo 15-65 godina starosti	17.938	5 032 805
Stanovništvo preko 65 godina starosti	3.866	1 240 505
Učešće stanovništva do 14 godina starosti, (%)	22.04	15.7
Učešće stanovništva 15-65 godina starosti. (%)	64.10	67.1
Učešće stanovništva preko 65 godina starosti, (%)	13.82	16.5

Komentar:

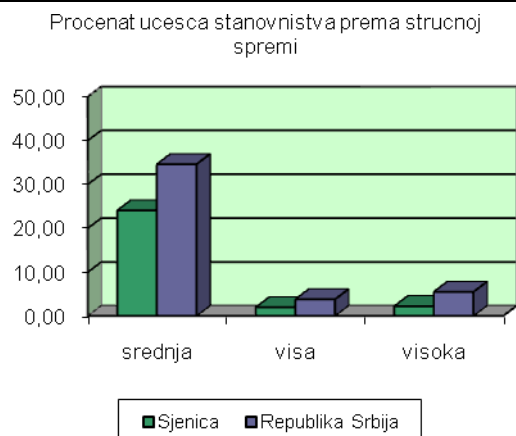
Starosna struktura stanovništva u Sjenici se značajno razlikuje od starosne strukture stanovništva u Republici. U opštini ima znatno veći udeo dece (22,04%) u odnosu na prosek Republike Srbije (15,70%). Takođe, u opštini se nalazi znatno manji udeo starog stanovništva (13,82%) u odnosu na prosek Republike Srbije.

Najveći procenat stanovništva je starosti 15-65 godina i u Republici i u opštini Sjenica. Udeo radno sposobnog stanovništva je, međutim, znatno niži u opštini Sjenica (64,10) u odnosu na prosek Republike Srbije (67,11%). Dobijeni podaci se objašnjavaju intenzivnim migracijama

radno sposobnog stanovništva iz Sjenice.

Indikator br. 13.	TEMA: STANOVNIŠTVO, OBRAZOVANJE, KVALITET ŽIVOTA INDIKATOR: Udeo stanovnika sa završenom srednjom, višom i visokom školom
--------------------------	--

Kategorija	Opština Sjenica	Republika Srbija
Ukupno stanovništvo	27.970	7 498 001
Stanovništvo sa srednjom školom	6.730	2 596 348
Stanovništvo sa višom školom	552	285 056
Stanovništvo sa visokom školom	623	411 944
% stanovništva sa srednjom školom	24.06	34.6
% stanovništva sa višom školom	1.97	3.8
% stanovništva sa visokom školom	2.23	5.5

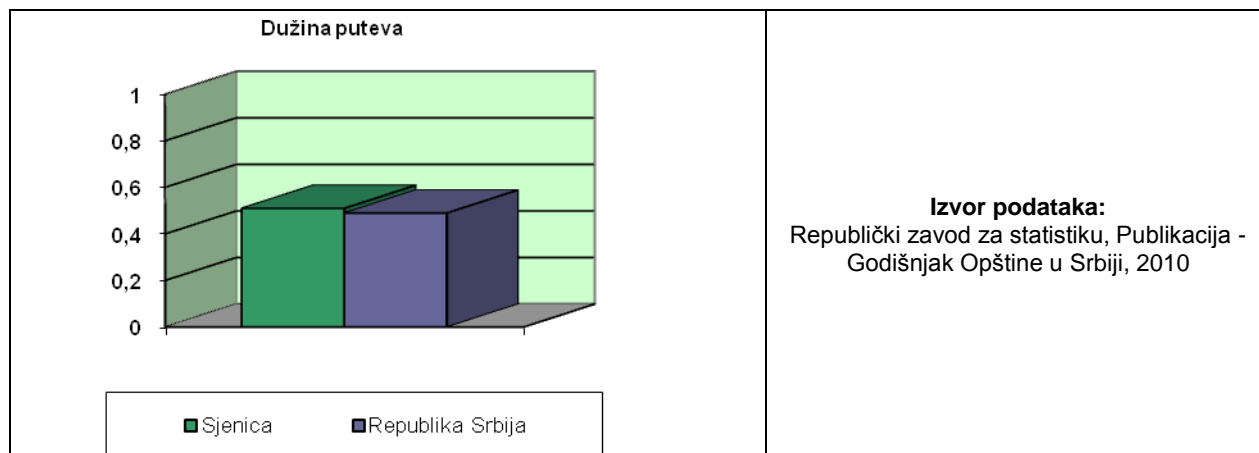
Izvor podataka:
Republički zavod za statistiku, Publikacija - Godišnjak Opštine u Srbiji, 2010.

Komentar

Opštinu Sjenica karakteriše izuzetno nepovoljna kvalifikaciona struktura stanovništva. Preovladava stanovništvo sa osnovnom školskom spremom (nije prikazano u tabeli). Udeo stanovništva sa srednjom, višom i visokom stručnom spremom je značajno manji u odnosu na prosek Republike Srbije. Najizraženije razlike se javljaju kod srednje stručne spreme, ali su značajne razlike prisutne i kod više i visoke stručne spreme. Dodatni problem u opštini je stalni odliv školovanih kadrova.

Indikator br.14	TEMA: INDIKATORI USLOVA ŽIVOTA I BLAGOSTANJA INDIKATOR: Dužina puteva u km/km²
------------------------	--

Opis	Dužina puteva u km	Površina km ²	Dužina puteva, km/km ²
Republika Srbija	43.344	88.361	0.49
Sjenica	545	1.059	0.51

Komentar

Kategorizacija puteva u opštini Sjenica:

Magistralni putevi – 88 km - 47 km je pod savremenim kolovozom;

Regionalni putevi – 161 km - asfaltirano 58 km, odnosno 36% ukupne dužine regionalnih puteva;

Lokalni putevi – 296 km - asfaltirano – 20 km, odnosno 6,75%;

Nekategorisani putevi – 220 km. U ovoj kategoriji puteva nema asfaltnih puteva.

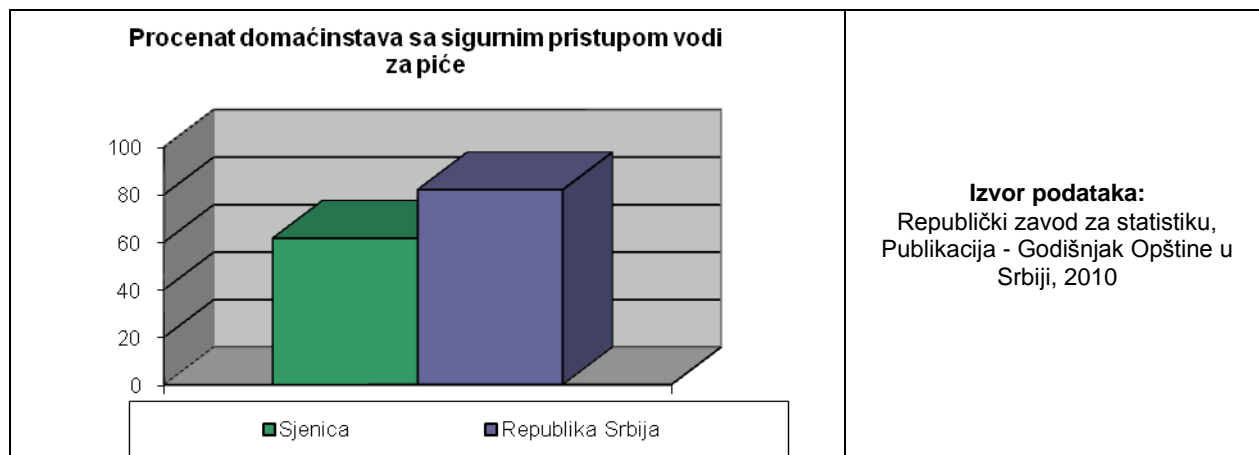
U opštini Sjenica postoji značajna putna mreža, međutim najveći broj regionalnih i lokalnih puteva nema asfalta.

U odnosu na ukupnu površinu opštine i strukturu naselja koju čine razučena i udaljena sela i zaseoci, putna mreža ne zadovoljava ni minimum zahteva. Do najvećeg broja sela nema asfaltnog puta.

Kvalitet asfaltiranih puteva je u lošem stanju. Asfaltni putevi se loše održavaju.

Indikator br. 15	TEMA: STANOVNIŠTVO, OBRAZOVANJE, KVALITET ŽIVOTA INDIKATOR: Procenat domaćinstava sa sigurnim pristupom vodi za piće
-------------------------	---

Opština	Ukupan broj domaćinstava	Broj domaćinstava priključenih na vodovod	% domaćinstava sa sigurnim pristupom vodi za piće
Republika Srbija	2.521.190	2.067.260	81,99
Sjenica	7.353	4.530	61,61

Komentar

Procenat domaćinstava sa sigurnim pristupom vodi za piće je znatno niži (20,38%) u odnosu na Republički prosek.

Domaćinstva sa sigurnim pristupom vodi za piće se nalaze u gradskoj sredini. Dužina gradskog vodovoda je 55 km, što pokriva 95% gradskog područja.

Mreža lokalnog vodovoda snabdeva 31 naselje, a seoske vode koristi 35 naselja. Peštarski vodovod je najduži u Srbiji (83 km) i pokriva područje peštarske visoravni.

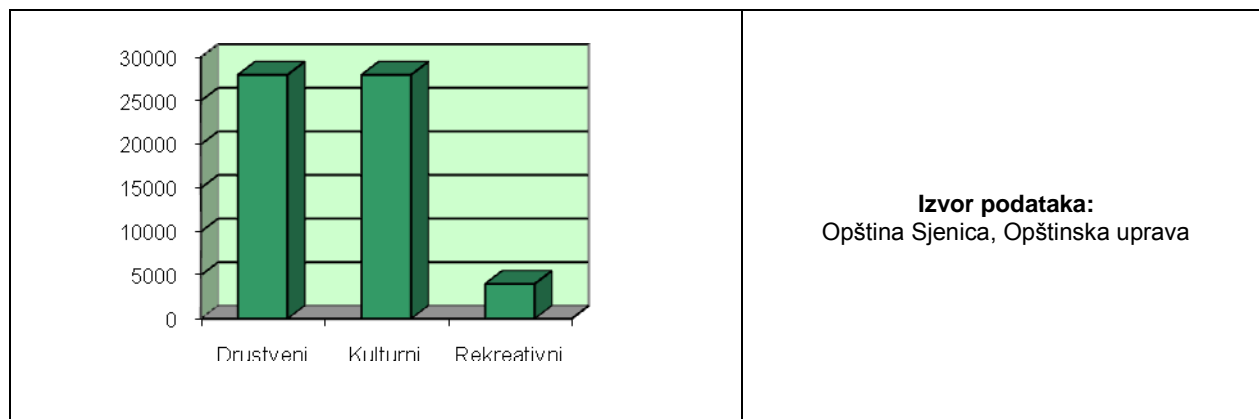
Seoska naselja se snabdevaju vodom isključivo preko bunara. Kvalitet ove vode se ne kontroliše.

Najveći deo vodovodne mreže je star oko 40 godina i nalazi se u lošem stanju. Servisiranje vodovodne mreže se radi neredovno što je uzrok čestih i dugotrajnih nestašica vode, posebno tokom letnjeg perioda.

Dodatni problem u vodosnabdebanju je činjenica da oko 70% vodovodne mreže (dužine 20 km) čine azbestne cevi koje su opasne za zdravlje i život ljudi.

Indikator br. 16	TEMA: STANOVNIŠTVO, OBRAZOVANJE, KVALITET ŽIVOTA INDIKATOR: Broj stanovnika na jedan objekat društvenih, kulturnih, rekreativnih aktivnosti
-------------------------	--

Opština	Stanovnika	Društvenih objekata	Kulturnih objekata	Objekata za rekreaciju	Stanovnika na jedan društveni objekat	Stanovnika na jedan objekat kulture	Stanovnika na jedan rekreativni objekat
Opština	27.970	1	1	7	27.970	27.970	3.995

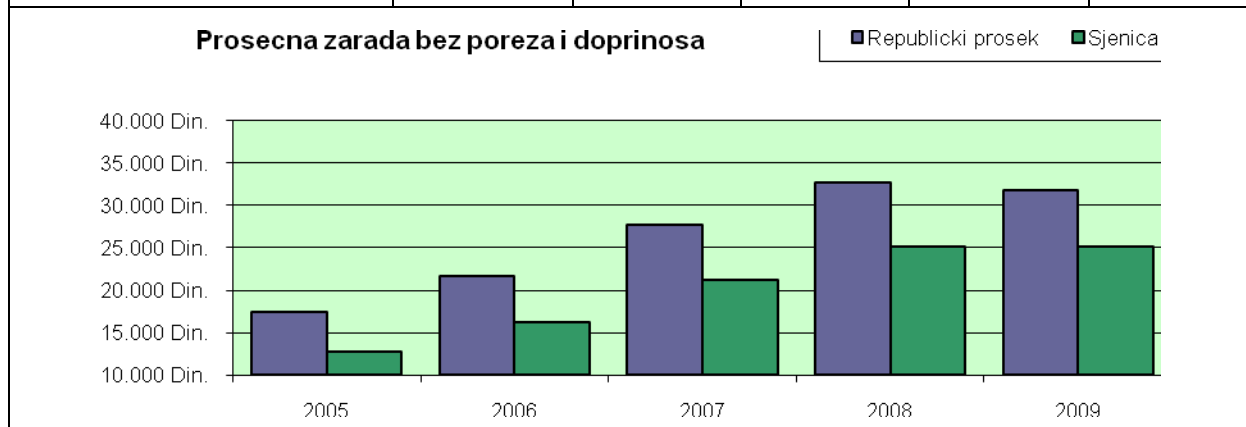
Izvor podataka:
Opština Sjenica, Opštinska uprava

Komentar

U opštini se nalazi Dom Kulture koji nikada nije bio u funkciji. Domova kulture ili drugih sličnih objekata u seoskim sredinama nema. Bioskop je prestao da radi pre nekoliko godina. U opštini Sjenica se od sportskih i rekreativnih objekata nalaze dva fudbalska terena, teniski tereni, sportska hala, bazen u osnovnoj školi 12. Decembar i dve fiskulturne sale u školama. Svi sportski objekti se koriste. U dobrom su stanju, iako je broj sportskih objekata generalno posmatrano nedovoljan

Indikator br. 17 **TEMA: EKONOMSKI RAZVOJ**
INDIKATOR: Zarade po zaposlenom bez poreza i doprinosa

Prosečna bruto zarada u RSD	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Republika Srbija	17.443	21.707	27.759	32.746	31.733
Sjenica	12.712	16.215	21.306	25.199	25.104

Izvor podataka: Republički zavod za statistiku, Publikacije - Godišnjak Opštine u Srbiji, 2006-2010. godine

Komentar

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa u Sjenici je znatno manja u odnosu na Republiku. Prosečna zarada se povećava u periodu 2005-2009. godine, ali je povećanje i dalje znatno

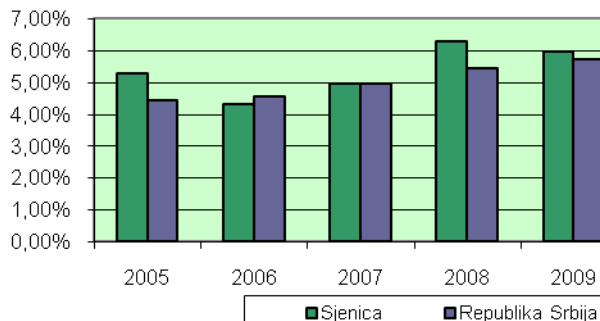
niže u odnosu na Republiku.

Osnovni razlog nižih prosečnih zarada je postojeća privredna struktura u kojoj dominiraju tekstilna industrija, poljoprivreda i rudarstvo.

Indikator br. 18	TEMA: STANOVNIŠTVO, OBRAZOVANJE, KVALITET ŽIVOTA INDIKATOR: Učešće korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu
-------------------------	--

Godina	Ukupan broj stanovnika		Broj korisnika socijalne zaštite		Ostvareno učešće (%)	
	RS	Sjenica	RS	Sjenica	RS	Sjenica
2005.	7.498001	27970	329.530	1.661	4,43	5,28
2006.	7.498001	27970	335.746	1.751	4,53	4,30
2007.	7.498001	27970	364.750	1.390	4,94	4,96
2008.	7.498001	27970	400.388	1.203	5,45	6,26
2009.	7.498001	27970	417.335	1.479	5,70	5,94

Učešće korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu

Izvor podataka: Republički zavod za statistiku, Publikacije - Godišnjak Opštine u Srbiji, 2006-2010. godine

Komentar

Udeo korisnika socijalne zaštite u ukupnom broju stanovnika Srbije ima konstantnu liniju porasta, dok udeo korisnika socijalne zaštite u Sjenici varira u širokom obimu u zavisnosti od godine.

Sa izuzetkom 2006. godine, u svim ostalim godinama je udeo korisnika socijalne zaštite niži u Republici Srbiji u odnosu na opštinu Sjenica.

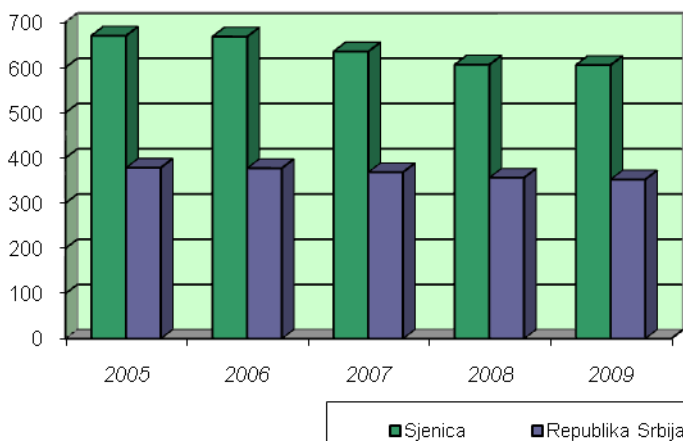
Za razliku od Republike gde najveći broj korisnika socijalne zaštite predstavljaju materijalno neobezbeđena lica, u Sjenici su dominantni korisnici socijalne zaštite ostarela lica.

Kod maloletnih lica dominantnu kategoriju, kao i u Republici, predstavljaju ugroženi porodičnom situacijom.

Indikator br.19

TEMA: **STANOVNIŠTVO, OBRAZOVANJE, KVALITET ŽIVOTA**
 INDIKATOR: **Broj stanovnika na jednog lekara**

Godina	Ukupan broj stanovnika		Ukupan broj lekara		Broj stanovnika na jednog lekara	
	RS	Sjenica	RS	Sjenica	RS	Sjenica
2005	7.498001	27970	19685	42	378	670
2006	7.498001	27970	19644	42	377	668
2007	7.498001	27970	20066	44	368	635
2008	7.498001	27970	20668	44	356	606
2009	7.498001	27970	20825	46	352	605

Broj stanovnika na jednog lekara

Izvor podataka: Republički zavod za statistiku, Publikacije - Godišnjak Opštine u Srbiji, 2006-2010. godine

Komentar

Broj lekara u Republici se povećava, kao i u opštini Sjenica.

Broj stanovnika koji dolaze na jednog lekara se smanjio u periodu 2005-2009. godine u opštini Sjenica sa 670 na 605, što predstavlja pozitivan trend, međutim opština Sjenica u ovom parametru i dalje značajno zaostaje za prosekom Republike Srbije u kojoj se broj stanovnika na jednog lekara smanjio sa 378 na 352.

U poređenju sa prosekom Republike Srbije, u opštini Sjenica znatno veći broj stanovnika dolazi na jednog lekara, što ukazuje na lošiji kvalitet zdravstvenih usluga koji se nudi stanovništvu.

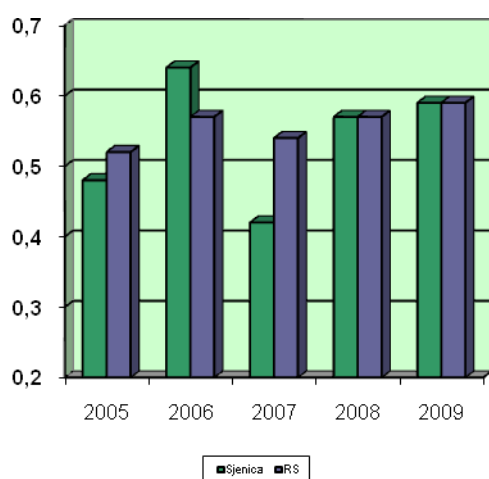
S druge strane u opštini se određen broj lekara nalazi na Zavodu za zapošljavanje, a značajan broj je, zbog nezaposlenosti, otišao u druge opštine, pa čak i u inostranstvo.

U Sjenici najviše ima lekara opšte prakse, zatim stomatologa, a najmanje farmaceuta.

Indikator br.20.

TEMA: **STANOVNIŠTVO, OBRAZOVANJE, KVALITET ŽIVOTA**
 INDIKATOR: **Učešće pravosnažno osuđenih lica prema mestu izvršenja krivičnog dela u ukupnom stanovništvu**

Godina	Ukupan broj stanovnika		Broj osuđenih lica prema mestu izvršenja krivičnog dela		Učešće pravosnažno osuđenih lica prema mestu izvršenja krivičnog dela u ukupnom stanovništvu	
	RS	Sjenica	RS	Sjenica	RS	Sjenica
2005	7.498001	27970	39.135	136	0,52	0,48
2006	7.498001	27970	42.751	179	0,57	0,64
2007	7.498001	27970	40.690	118	0,54	0,42
2008	7.498001	27970	42.782	160	0,57	0,57
2009	7.498001	27970	44.367	167	0,59	0,59

Izvor podataka:
 Republički zavod za statistiku, Publikacije
 - Godišnjak Opštine u Srbiji, 2006-2010.
 godine

Komentar

Učešće pravosnažno osuđenih lica u opštini Sjenica je samo u 2006. godini bilo veće u odnosu na Republiku, dok su u poslednje dve godine (2008. i 2009. godine), ustanovljeni identični udeli pravosnažno osuđenih lica.

2.3. Ekonomski indikatori

Indikator br. 21

TEMA: **EKONOMSKI RAZVOJ**
 INDIKATOR: **Stepen razvijenosti opštine**

Izvor podataka: Uredba o utvrđivanju jedinstvene liste razvijenosti regiona i jedinica lokalne samouprave za 2010. godinu, Službeni glasnik RS br. 51/10

Komentar

Opština Sjenica se svrstava u IV kategoriju, odnosno u grupu nerazvijenih opština u Republici Srbiji.

Indikator br. 22**TEMA: EKONOMSKI RAZVOJ****INDIKATOR: Struktura nacionalnog dohotka po delatnostima**

Godina	Udeo poljoprivrede, lova, šumarstva i vodoprivrede		Udeo prerađivačke industrije		Udeo vađenja rude i kamena		Udeo trgovine na veliko i malo		Udeo saobraćaja, skladištenja i veza		Udeo drugih sektora	
	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština
2005.	16,98	43,59	27,14	15,21	4,95	11,82	24,69	11,37	10,41	8,02	15,62	9,99

Izvor podataka:

Republički zavod za statistiku, Publikacija - Godišnjak Opštine u Srbiji, 2006. godine

Komentar

Najveći udeo u nacionalnom dohotku (%) predstavlja poljoprivreda, dok znatno manji udeo u nacionalnom dohotku opštine Sjenica predstavljaju prerađivačka industrija, rudarstvo i trgovina. Ostale delatnosti su znatno manje zastupljene u strukturi nacionalnog dohotka.

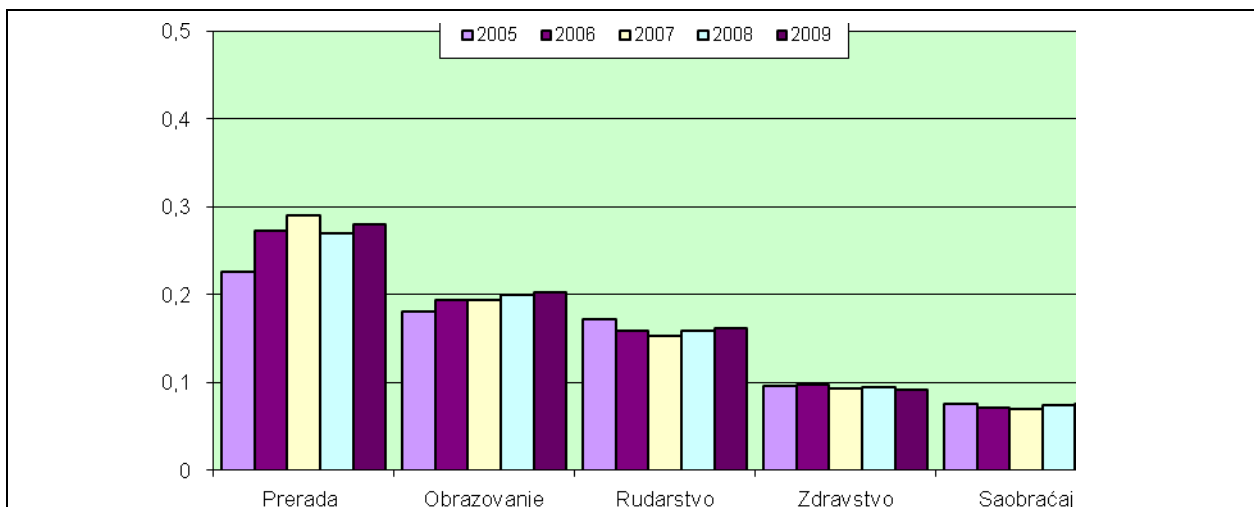
U strukturi poljoprivredne proizvodnje dominira stočarska proizvodnja, odnosno prvenstveno govedarstvo i ovčarstvo. U strukturi prerađivačke industrije preovladava tekstilna industrija i preradni kapaciteti u oblasti poljoprivrede (zanatske klanice i mlekare).

U Sjenici se nalazi rudnik mrko-lignitskog uglja „Štavalj“. Rudnik mrko-lignitskog uglja „Štavalj“ posluje u sastavu JP za podzemnu eksploataciju uglja, Rembas-Resavica.

Najveći broj registrovanih preduzeća i preduzetnika se bavi trgovinom koja predstavlja značajan udeo u strukturi nacionalnog dohotka u opštini Sjenica.

Indikator br. 23**TEMA: EKONOMSKI RAZVOJ****INDIKATOR: Lokacijski koeficijent zapošljavanja**

Lokacijski koeficijent zapošljavanja	Prerađivačka industrija		Obrazovanje		Vađenje rude i kamena		Zdravstveni i socijalni rad		Saobraćaj, skladištenje i veze	
	RS	Sjenica	RS	Sjenica	RS	Sjenica	RS	Sjenica	RS	Sjenica
Godina	RS	Sjenica	RS	Sjenica	RS	Sjenica	RS	Sjenica	RS	Sjenica
2005.	0,2974	0,2261	0,0835	0,1805	0,0197	0,1727	0,1074	0,963	0,0749	0,0753
2006.	0,2860	0,2723	0,0852	0,1944	0,0194	0,1588	0,1071	0,979	0,0748	0,0708
2007.	0,2735	0,2908	0,0903	0,1933	0,0164	0,1527	0,1096	0,0932	0,0761	0,0697
2008.	0,2592	0,2694	0,0931	0,2000	0,0162	0,1582	0,1124	0,0942	0,0759	0,0748
2009.	0,2430	0,2805	0,0965	0,2023	0,0159	0,1620	0,1162	0,0912	0,0764	0,0760

Izvor podataka:

Republički zavod za statistiku, Publikacije - Godišnjak Opštine u Srbiji, 2006-2010. godine

Komentar

Osnovna odlika zaposlenosti u opštini Sjenica je mali broj zaposlenih, koji se kreće između 2.500-3.000, što predstavlja svega oko 10% ukupnog stanovništva opštine.

Značajan broj zaposlenih se nalazi u kategoriji preduzetnika. Ova kategorija zaposlenih se ne nalazi prikazana u tabeli i grafikonima. U ovoj kategoriji se nalazi oko 400-450 preduzetnika i zaposlenih kod njih. Po ovoj vrednosti, zaposlenost kod preduzetnika predstavlja drugu vrednost u lokacijskom koeficijentu zapošljavanja.

Lokacijski koeficijent zaposlenosti se značajno razlikuje u odnosu na Republiku Srbiju. Najveći koeficijent zaposlenosti se, kao i u Republici, javlja u sektoru prerađivačke industrije.

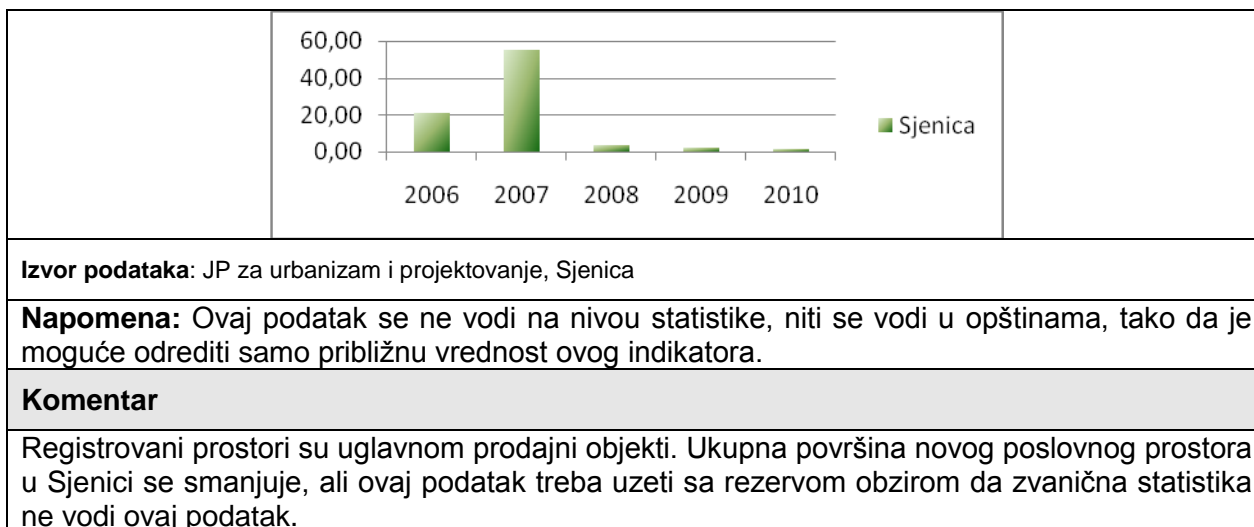
Druga vrednost koeficijenta zaposlenosti pripada obrazovanju, što predstavlja značajno odstupanje u odnosu na prosek Republike gde se obrazovanje nalazi na petom mestu.

Sektor eksploatacije rude i kamena ima treću vrednost koeficijenta zaposlenosti što takođe predstavlja značajno odstupanje u odnosu na Republiku obzirom da se ovaj sektor u Republici ne nalazi među deset najvažnijih sektora po koeficijentu zaposlenosti.

Generalno posmatrano, lokacijski koeficijent zapošljavanja u Sjenici nije dobar obzirom na značajan udeo budžetskih aktivnosti u koeficijentu zapošljavanja, dok se kod proizvodnih delatnosti javljaju nisko akumulativne delatnosti poput eksploatacije rude i kamena i tekstilne industrije u okviru prerađivačke industrije.

Indikator br. 24	TEMA: EKONOMSKI RAZVOJ
	INDIKATOR: Površina poslovnog prostora na 1000 stanovnika izgrađena prethodne godine

Površina poslovnog prostora na 1.000 stanovnika, izgrađena prethodne godine	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
Republika Srbija	-	-	-	-	-
Sjenica	21	55	3,75	2,25	1,29

Indikator br. 25	TEMA: EKONOMSKI RAZVOJ INDIKATOR: Obim unutrašnjih SDI po glavi stanovnika
-------------------------	---

SDI po glavi stanovnika izražen u 000. RSD	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Republika Srbija	44.017	45.981	65.343	77.118	62.218
Sjenica	0.770	4.369	1.221	2.281	1.547

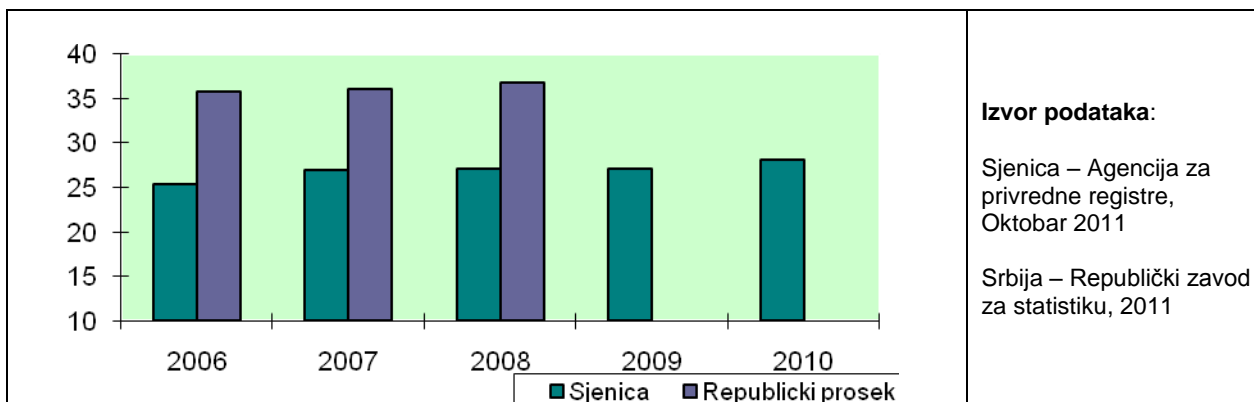
Izvor podataka:
Republički zavod za statistiku, Publikacije - Godišnjak Opštine u Srbiji, 2006-2010. godine

Komentar

Opštinu Sjenica karakteriše izuzetno nizak stepen investicija, koji se može podvesti i kao nepostojanje investicija u opštini.

Indikator br. 26	TEMA: EKONOMSKI RAZVOJ INDIKATOR: Broj registrovanih privrednih subjekata na 1000 stanovnika
-------------------------	---

Br. registrovanih privrednih subjekata na 1000 stanovnika	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
Republika Srbija	35,73	36,04	36,83-	-	-
Sjenica	25,38	26,99	27,06	27,17	28,06

Izvor podataka:

Sjenica – Agencija za
privredne registre,
Oktobar 2011

Srbija – Republički zavod
za statistiku, 2011

Napomena – Podaci o broju preduzetnika u Srbiji nisu dostupni za 2009. i 2010. godinu

Komentar

U opštini Sjenica je u periodu 2006-2010. godine poslovalo:

2006. godine – 111 preduzeća i 599 preduzetnika

2007. godine – 125 preduzeća i 630 preduzetnika

2008. godine – 136 preduzeća i 621 preduzetnik

2009. godine – 143 preduzeća i 617 preduzetnika

2010. godine – 156 preduzeća i 629 preduzetnika

Broj privrednih subjekata u Sjenici se konstantno povećava u periodu 2006-2010. godine. U ovom periodu se prvenstveno povećao broj preduzeća (28%), ali je istovremeno mada u manjem procentu došlo i do povećanja broja preduzetnika (4,7%).

Uprkos pozitivnom trendu može se konstatovati da je broj preduzeća i preduzetnika mali u odnosu na broj stanovnika. Dodatno, najveći broj preduzeća pripada kategoriji malih i srednjih preduzeća tako da je stopa nezaposlenosti vrlo visoka.

Najveće procentualno učešće u privrednom sektoru ima trgovina (37%) i preradivačka industrija (31%) što čini 68% od ukupnog broja preduzeća u privatnoj svojini.

Najveća aktivna preduzeća su Sanateks (tekstilna fabrika) sa oko 800 zaposlenih, Vesna EMF (tekstilna industrija), Lav (zanatska klanica) i Divlja Rijeka (separacija).

Najveće preduzeće koje je u stečaju je Vesna (tekstilna industrija).

PIK Pešter koji je bio nosioc razvoja u poljoprivredi je privatizovan 2007. godine, ali još uvek nije razvio aktivnosti u potpunosti.

Prema podacima Agencije za privredne registre u opštini Sjenica je aktivno preko 600 preduzetničkih radnji. Najveće učešće po sektorima imaju radnje iz oblasti trgovine, zatim sledi transport i ugostiteljski objekti.

Indikator br. 27	TEMA: EKONOMSKI RAZVOJ INDIKATOR: Neto broj novih preduzeća na 1000 preduzeća				
-------------------------	--	--	--	--	--

Neto br. novih preduzeća na 1000 preduzeća	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
Republika Srbija	0,080	0,056	4,68	0,870	-
Sjenica	0,010	0,014	0,011	0,007	0,013

Izvor podataka:

Sjenica – Agencija za privredne registre, oktobar 2011.
Srbija – Republički zavod za statistiku, 2011

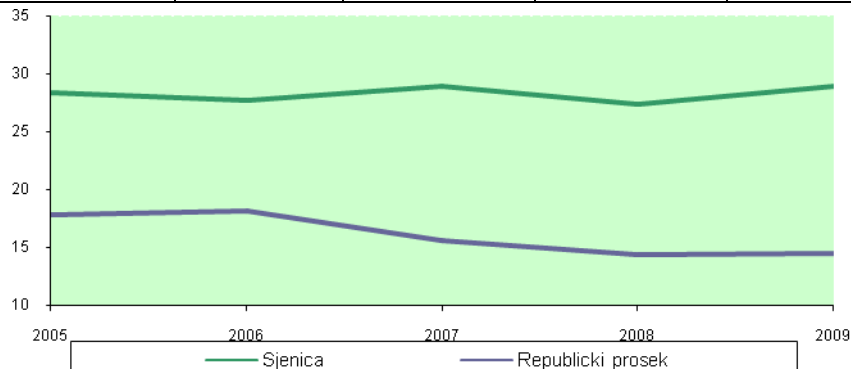
Napomena – Podaci o broju preduzeća u Srbiji za 2010. godinu nisu dostupni

Komentar:

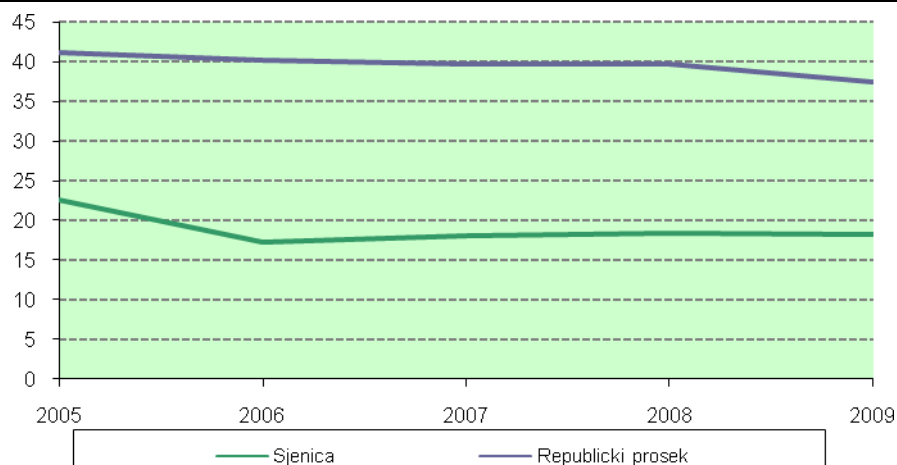
U Srbiji je 2008. godine došlo do značajnog povećanja broja preduzeća (4688), ali je i u ostalim godinama zabeleženo povećanje broja preduzeća.
U Sjenici se u periodu 2006-2010. godine konstantno povećava broj preduzeća, ali je trend povećanja relativno nizak.

Indikator br. 28	TEMA: EKONOMSKI RAZVOJ
	INDIKATOR: Ukupna aktivnost, stopa zaposlenosti i nezaposlenosti

Stopa nezaposlenosti	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Republika Srbija	17,79	18,20	15,60	14,45	14,51
Sjenica	28,45	27,75	28,94	27,38	28,93

Stopa zaposlenosti	2005	2006	2007	2008	2009
Republika Srbija	41,10	40,24	39,78	39,73	37,53
Sjenica	22.54	17.21	18.08	18.36	18.22

Stopa aktivnosti	2002
Republika Srbija	46.00
Sjenica	46.00

Izvor podataka: Republički zavod za statistiku, Publikacije - Godišnjak Opštine u Srbiji, 2006-2010. godine

Napomena:

- Pri izračunavanju stope zaposlenosti i stope nezaposlenosti koristi se podatak o ukupnom broju aktivnog stanovništva čija je vrednost ista za sve navedene godine, obzirom da je podatak popisnog tipa i utvrđuje se na svakih 10 godina.
- Stopa aktivnosti je dobijena na osnovu popisnog tipa podataka iz 2002. godine.

Komentar

Stepen zaposlenosti je skoro duplo niži u odnosu na Republički prosek. Najveća stopa zaposlenosti se beleži 2005. godine. Od 2005. godine stopa zaposlenosti u Srbiji ima trend pada, dok u Sjenici se beleži povećanje stepena zaposlenosti od 2006. godine.

Stopa nezaposlenosti u Sjenici je značajno veća u odnosu na prosek Republike Srbije u periodu 2005-2009. godine. Prema strukturi nezaposlenog stanovništva, tokom posmatranog perioda, najveći je udeo nezaposlenih lica koji traže posao prvi put. Lica sa srednjom stručnom spremom prednjače u tom kontigentu sa čak 49.8%.

Porast broja nezaposlenih je, između ostalog, posledica neaktivnosti velikih društvenih sistema koji su ili u fazi privatizacije, ili u fazi stečaja

Indikator br. 29	TEMA: EKONOMSKI RAZVOJ
	INDIKATOR: Fiskalni kapacitet opštine – Ostvarenje izvornih prihoda (fiskalnih oblika) po glavi stanovnika

	Parametar	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
1	Ukupno ostvarenje fiskalnih oblika izvornih prihoda	53.983	58.415	17.830	21.670	23.180	17.859	14.986	21.086

2	Broj stanovnika	27.970	27.970	27.970	27.970	27.970	27.970	27.970	27.970
3	Prihod po glavi stanovnika (1/2)	1.93	2.09	0.64	0.77	0.83	0.64	0.54	0.76

Izvor podataka:
Opštinska Uprava, Sjenica

Komentar

U opštini se od 2000. godine beleži konstantan rast ukupnih budžetskih prihoda. Nivo izvornih prihoda, za koje je zadužena opština, je relativno nizak tako da se najveći deo budžeta zasniva na transfernim i ustupljenim prihodima. Udeo izvornih prihoda u ukupnom budžetu se konstantno smanjuje. Najveći deo izvornih prihoda predstavlja naplata poreza na imovinu i lokalne komunalne takse.

Indikator br. 30	TEMA: EKONOMSKI RAZVOJ INDIKATOR: Stepen zaduženosti opštine
-------------------------	---

		2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
1	Ostvarenje ili procena ostvarenja TEKUĆIH prihoda budžeta za posmatranu budžetsku godinu	411.677	371.235	454.655	-	-
2.1	15% ostvarenja ili procene ostvarenja tekućih prihoda budžeta za posmatranu budžetsku godinu (1 X 15 / 100)	61.752	55.685	68.198	-	-
2.2	Iznos glavnice i kamate koji dospeva u posmatranoj godini	-	2.154	2.263		
2.3	RASPOLOŽIVA SREDSTVA U APSOLUTNOM	61.752	53.531	65.035		

	IZNOSU (2.1 – 2.2)					
2.4	RASPOLOŽIVA SREDSTVA U RELATIVNOM IZNOSU - % UKUPNIH TEKUĆIH PRIHODA BUDŽETA (2.3 / 1 X 100)	0.01	0.01	0.01		
3.1	50% ostvarenja ili procene ostvarenja tekućih prihoda budžeta za posmatranu budžetsku godinu (1 X 50 / 100)	205.839	185.618	227.328		
3.2	Ukupan iznos neizmirenog dugoročnog zaduženja budžeta opštine ili grada za kapitalne investicione rashode	-	18.640	15.230		
3.3	RASPOLOŽIVA SREDSTVA U APSOLUTNOM IZNOSU (3.1 – 3.2)	205.839	166.978	212.098		
3.4	RASPOLOŽIVA SREDSTVA U RELATIVNOM IZNOSU - % UKUPNIH TEKUĆIH PRIHODA BUDŽETA (3.3 / 1 X 100)	0.005	0.01	0.01		

Izvor podataka: Opštinska Uprava, Sjenica, 2011

Komentar

Opština Sjenica ima relativno nizak budžetski potencijal.
Budžetom opštine Sjenica za 2009. god. planirano je kratkoročno zaduženje radi finansiranja tekuće likvidnosti kao i dugoročno kreditno zaduženje za nabavku mehanizacije i opreme za javna preduzeća.
Kreditni su u iznosu od 32.140.000 RSD.

3. Analiza trenutnog stanja – SWOT analiza

3.1. Jačanje lokalne zajednice

Problem – Sjenica je usled nedostatka sredstava infrastrukturno slabo opremljena opština sa zastarelim tehnološkim rešenjima i nedovršenim urbanističkim planiranjem koji onemogućavaju normalne uslove za život.

Snage	Slabosti
<p>Magistralni (M8 i M21) i regionalni putevi su pravilno raspoređeni</p> <p>Izgrađeno je 350 km lokalnih puteva</p> <p>Ulice u gradu zadovoljavaju tehničke propise</p> <p>Kroz Sjenicu u dužini od 10 km prolazi železnička pruga Beograd-Bar, a na teritoriji opštine postoji i pogranična železnička stanica – Kumanica</p> <p>Aerodrom</p> <p>Dalekovod od 110 kV prolazi kroz Sjenicu</p> <p>Javna rasveta postoji u gradu i Dugoj Poljani</p> <p>GUP postoji</p> <p>Izvorište Zarudine je velikog kapaciteta, a voda na izvorištu je dobrog kvaliteta</p> <p>Seoski izvori su dobrog kvaliteta</p> <p>Postoje seoski vodovodi</p> <p>Urađen generalni projekat odlaganja otpadnih i atmosferskih voda</p> <p>Oko 70% gradske sredine ima izgrađenu fekalnu kanalizaciju</p> <p>Postoje zelene površine/parkovi u gradskoj sredini</p> <p>Urađen je privremeni tranzit oko centra grada</p> <p>Odvojena je industrijska zona</p> <p>Deo rečnih korita je uređen</p> <p>Idejni projekat za toplanu je urađen</p>	<p>Slabo razvijena nisko i srednje naponska mreža</p> <p>Ne postoji zatvoren kružni prsten u napajanju strujom</p> <p>Veliki gubitci na svim mrežama</p> <p>Nisko naponska mreža na seoskom području je u lošem stanju, a stubovi NN mreže su drveni</p> <p>Trafo stanice su zastarele</p> <p>Plan detaljne regulacije nije urađen na seoskom području</p> <p>GUP obuhvata samo gradsko područje</p> <p>GIS nije urađen</p> <p>Divlja gradnja</p> <p>Železnička pruga se ne koristi za razvoj Sjenice</p> <p>Svega 7% lokalnih puteva i 40% ulica u gradskoj sredini je asfaltirano</p> <p>Putevi i ulice su u lošem stanju</p> <p>Vodovodne cevi su zastarele, a 12 km vodovoda je izgrađeno od cementno-azbestnih cevi</p> <p>Visok utrošak struje u radu vodovoda</p> <p>Deo opreme za vodovod nedostaje, a postojeća vodovodna oprema je u lošem stanju</p> <p>Nijedan seoski vodovod nije legalizovan, a seoski JKP su u fazi osnivanja</p> <p>Kvalitet vode se ne ispituje</p> <p>Nedovoljno razvijena kanalizaciona mreža sa jednim kolektorom i bez prečišćivača</p> <p>Privredni subjekti nekontrolisano odlažu</p>

	<p>otpadne vode (nema prečišćivača)</p> <p>Postoji opasnost od mešanja pijace vode i kanalizacije</p> <p>Slaba naplata (mali prihodi) komunalnih usluga</p> <p>Gradski centar nije uređen</p> <p>U Sjenici ne postoji toplana</p>
Mogućnosti	Pretnje
<p>Povećanje finansijskih sredstava namenjenih infrastrukturnim projektima</p> <p>Predpristupna sredstva EU</p> <p>Među-opštinska, regionalna i prekogranična saradnja</p> <p>Bolja iskorišćenost republičkih fondova poput NIP-a</p> <p>Samofinansiranje i radne akcije stanovništva na projektima od zajedničkog interesa</p> <p>Donacije</p> <p>Javno privatno partnerstvo</p> <p>Izrada nedostajuće planske i tehničke dokumentacije</p> <p>Izgradnja magistralnog puta M 21 - Horgoš – Južni Jadran koji će prolaziti preko teritorije opštine Sjenica</p> <p>Izgradnja železničke pruge Raška –Novi Pazar – Sjenica</p> <p>Generalna rekonstrukcija elektro energetske mreže</p> <p>Legalizacija seoskih vodovoda – Peštarski vodovod</p> <p>Modernizacija i proširenje kapaciteta vodovodne mreže</p> <p>Uređenje kanalizacione mreže</p> <p>Podizanje toplane sa obnovljivim izvorima energije</p> <p>Izgradnja gasovoda</p>	<p>Opština Sjenica pripada kategoriji nerazvijenih opština</p> <p>Oštra klima – dugi zimski periodi</p> <p>Razuđena sela</p> <p>Limitirane nadležnosti opština</p> <p>Neregulisan status opštine Sjenica u regionalnoj raspodeli</p> <p>Nerazumevanje Ministarstava u pogledu specifičnosti Sjenice – slaba ulaganja države</p> <p>Nedostatak finansijskih sredstava – ekonomska kriza</p> <p>Skupi krediti</p> <p>Koridor 10 je prioritet u gradnji auto puteva</p> <p>Na regionalnim i magistralnim putevima kroz Sjenicu je mala frekvencija saobraćaja</p> <p>Nedostatak finansijskih sredstava i mehanizacije za održavanje putne mreže</p> <p>Dva JKP-a koja se bave vodovodom</p> <p>Zagušenje vodovodne i kanalizacione mreže kao rezultat čišćenje ulica</p> <p>Trovanje stanovništva – epidemije</p> <p>Malodušnost stanovništva</p> <p>Politička nestabilnost</p> <p>Ne postoji zaniteresovanost donatora</p>

3.2. Ekonomski razvoj

Problem – Sjenica se nalazi u kategoriji nerazvijenih opština. Poljoprivreda i prirodne lepote su neiskorišćeni potencijali opštine Sjenica iako se poljoprivredom bavi najveći procenat stanovništva

Snage	Slabosti
<p>Sjenica je po površini jedna od najvećih opština u Srbiji</p> <p>Dobar geografski položaj – pogranična opština sa Crnom Gorom i BiH</p> <p>Ekološki čista sredina</p> <p>Prirodne lepote – četiri zaštićene prirodne zone - prirodni ambijenti za privlačenje turista</p> <p>Turistička organizacija je formirana</p> <p>Neguju se i održavaju tradicionalni zanati</p> <p>Razvijena stočarska proizvodnja</p> <p>Tradicija u poljoprivrednoj, odnosno stočarskoj proizvodnji - autohtoni soj ovaca – sjenička pramenka</p> <p>Velike pašne površine i kvalitetni pašnjaci</p> <p>Najveća visoravan u Evropi – Pešter</p> <p>Veliki broj mini preradnih kapaciteta</p> <p>Razvijena veterinarska služba</p> <p>Formirana je matična služba</p> <p>Opština je bogata brojnim samoniklim lekovitim i aromatičnim biljnim vrstama</p> <p>Dovoljno radno sposobnog stanovništva</p> <p>Dovoljno stručnog radnog kadra po svim oblastima</p> <p>Značajno iskustvo i postojanje kapaciteta u preradi poljoprivrednih proizvoda</p> <p>Razvijena tekstilna industrija</p> <p>Zalihe prirodnih resursa (ugalj, dolomit itd.)</p> <p>Postoji rudnik uglja – Štavalj</p> <p>Izgrađena veštačka akumulacija – Sjeničko jezero</p> <p>Jaka dijaspora</p>	<p>Stanovništvo nema znanja za bavljenje turizmom</p> <p>Mala finansijska sredstva se odvajaju za razvoj turizma</p> <p>Nepostojanje turističkih sadržaja, dok su manifestacije su slabo posecene</p> <p>Zanatska proizvodnja nije organizovana</p> <p>Farmeri u maloj meri koriste postojeća podsticajna sredstva</p> <p>Farmeri nemaju finansijskih sredstava za obnavljanje ili povećanje poljoprivredne proizvodnje</p> <p>Mala pomoć opštine u razvoju poljoprivrede</p> <p>Neregulisan plasman proizvoda</p> <p>Udruženja i zadruge su slabe i neorganizovane</p> <p>Nizak nivo znanja i informisanosti poljoprivrednika</p> <p>Slaba opremljenost poljoprivrednih gazdinstava mehanizacijom i opremom</p> <p>Stara mehanizacija</p> <p>Najveći broj farmi nije specijalizovan</p> <p>PIK Pešter radi sa malim kapacitetom</p> <p>Klanice i mlekare su malih kapaciteta</p> <p>Najveći broj klanica i mlekara nema standardizovanu proizvodnju u smislu kvaliteta</p> <p>Sjenički proizvodi nisu vidljivi na tržištu Srbije</p> <p>Opština je u kategoriji nerazvijenih opština</p> <p>Nezaposlenost</p> <p>Mali broj preduzeća, odnosno nerazvijen sektor malih i srednjih preduzeća, a samo jedno preduzeće se može svrstati u kategoriju „velikih“</p> <p>Nizak stepen prerade proizvoda</p> <p>Nerazvijen sektor usluga</p> <p>Menadžerski kadar nije razvijen</p>

	Privrednici nisu povezani Regularnija naplata opštinskih prihoda
Mogućnosti	Pretnje
<p>Angažovanje dijaspore na privlačenju investicija i investiranju u privredu i turizam</p> <p>Međuopštinska, regionalna i prekogranična saradnja</p> <p>Korišćenje predpristupnih sredstava EU</p> <p>Bolja iskorišćenost republičkih sredstava, subvencija i projekata</p> <p>Veće prisustvo republičkih organa i institucija</p> <p>Privlačenje investitora i donatora</p> <p>Izvoz</p> <p>Strani projekti</p> <p>Formiranje objedinjene, regionalne, turističke ponude</p> <p>Formiranje centara/zadruga za tradicionalne zanate</p> <p>Razvoj specifičnih proizvoda - organska proizvodnja, zaštita geografskog porekla, zaštita – patentiranje proizvoda</p> <p>Podizanje stepena finalizacije proizvoda</p> <p>Regulisanje imovinsko-pravnih odnosa</p> <p>Komasacija</p> <p>Katastar</p> <p>Razvoj PIK Peštera</p> <p>Bolja koordiniranost opštinskih i republičkih institucija</p> <p>Razvoj rudarstva – eksploatacija prirodnih resursa</p> <p>Iskorišćavanje prirodnih potencijala</p> <p>Razvoj poslovne infrastrukture koja podržava zaštićena prirodna dobra</p> <p>Korišćenje i povezivanje ekoloških zahteva i trendova sa privrednim razvojem – korišćenje obnovljivih izvora energije</p> <p>Razvoj sektora malih i srednjih preduzeća</p> <p>Auto put Beograd – Južni Jadran</p> <p>Regulisanje odnosa sa Srbija šumama</p> <p>Izgradnja elektro energetske potencijala – termo elektrane, hidro elektrane</p>	<p>Migracije i starenje stanovništva</p> <p>Razuđena sela</p> <p>Klimatski uslovi – oštre zime</p> <p>Nedostatak finansijskih sredstava</p> <p>Infrastruktura nije razvijena te su samim tim uslovi poslovanja otežani i nema interesovanja investitora</p> <p>Predpristupni fondovi nisu dostupni</p> <p>Konkurencija</p> <p>Sporost u prihvatanju novih ideja</p> <p>Nekontrolisano korišćenje pašnjaka -erozija pašnih površina</p> <p>Napuštene zemljišne površine</p> <p>Standardi kvaliteta EU</p> <p>Sporazum o slobodnoj trgovini - niske cene poljoprivrednih proizvoda na svetskom i domaćem tržištu</p> <p>Finansijska sredstva nisu dostupna farmerima</p> <p>Neregulisan administrativni status opštine u regionalnom centru</p> <p>Republičke odluke u kojima opština nema uticaja</p> <p>Nisko akumulativne i radno intenzivne privredne grane su razvijene u Sjenici</p> <p>Zakonska regulativa</p> <p>Nepoštovanje zakona</p> <p>Svetska ekonomska kriza</p> <p>Politička nestabilnost</p> <p>Pojava industrija sa zastarelom i prljavom tehnologijom</p> <p>Nekontrolisan razvoj turizma</p>

3.3. Društveni razvoj

Problem – Nerazvijen društveni život je uzrokovao intenzivne migracije i siromaštvo i jedan je od razloga za postojeći status Sjenice kao nerazvijene opštine.

Snage	Slabosti
<p>Postoji centar za socijalni rad</p> <p>Urađena je strategija socijalne zaštite</p> <p>Postoji baza podataka o korisnicima socijalne zaštite i ciljnih grupa</p> <p>Dovoljno resursa neophodnih za rad</p> <p>U opštini su aktivna tri KUD-a, dok pri KUD Jedinstvo postoji kvalitetna dramska sekcija</p> <p>Postoji biblioteka</p> <p>Dom Zdravlja je kadrovski dobro pokriven</p> <p>Vanbolnički centar sa porodilištem</p> <p>Objekti za zdravstvo su u solidnom stanju</p> <p>Organizovan je terenski rad i hitna služba na teritoriji cele opštine</p> <p>Solidan broj sanitetskih vozila sa pratećom neophodnom opremom</p> <p>Postoji Centar za dijalizu</p> <p>10 škola – 2 srednje i 8 osnovnih</p> <p>5000 učenika pohađa škole – 1100 u srednjim školama</p> <p>Stručni kadar u školstvu</p> <p>Postoji sportski centar – stadion, sportska hala i tereni za male sportove</p> <p>U okviru Srbije se postižu dobri rezultati u malim sportovima – karate, atletika, zimski sportovi</p> <p>Omladina se masovno bavi sportom</p> <p>Tradicija Sjenice u nordijskom skijanju</p> <p>Odlični klimatski uslovi za razvoj sporta i pripreme sportista</p> <p>U Sjenici postoji jedno obdanište</p> <p>Aktivne su narodne kuhinje</p> <p>Održavaju se različite manifestacije (šišanje ovaca, seoski vašari, konjske trke, poljoprivredni sajam i sl.)</p>	<p>Nedostatak poslovnog prostora i slabi tehnički resursi u centru za socijalni rad</p> <p>Nedostatak stručnih i edukovanih kadrova u CSR i lokalnoj zajednici</p> <p>Postojeća baza podataka ne odražava stvarno stanje korisnika socijalne zaštite i ciljnih grupa</p> <p>Opšti nedostatak finansijskih sredstava</p> <p>Ne postoji dom-prihvatište za stara lica</p> <p>Nedostatak sigurne kuće</p> <p>Dom Kulture je u renoviranju već sedam godina, dok u selima nema Domova Kulture</p> <p>Malo je kulturnih sadržaja</p> <p>KUD slabo rade jer nemaju prostora za rad</p> <p>Muzej i arhiv ne postoje</p> <p>Biblioteka je u lošem stanju i ima mali fond knjiga</p> <p>Lokalni mediji ne postoje, a opština je slabo zastupljena na regionalnim medijima</p> <p>Zaštita kulturno istorijskih spomenika je slabo prisutna</p> <p>Osam ambulanti na terenu i dve zdravstvene stanice na terenu su u lošem stanju</p> <p>Nedostatak savremenih aparata i opreme potrebne za obavljanje zdravstvenih usluga</p> <p>Nedovoljan broj terenskih vozila – postojeća su amortizovana</p> <p>Školski objekti su dotrajali i slabo opremljeni</p> <p>Školski kapaciteti ne zadovoljavaju potrebe Sjenice -Jedna od osnovnih škola radi u tri smene</p> <p>Nijedna škola na terenu nema fiskulturnu salu</p> <p>Prevoz učenika zbog loših puteva i loših klimatskih prilika nije najbolje organizovan</p> <p>Slab stručni kadar u određenom broju sportova</p> <p>Limitiran broj sportova kojim se deca i mladi</p>

	<p>mogu baviti</p> <p>Nedovoljan broj sportskih objekata i igrališta</p> <p>Obdanište je prebukirano obzirom da je kapaciteta 113 dece, a već sada se u njemu nalazi preko 150 dece</p> <p>Neadekvatni uslovi organizovanja predškolskog obrazovanja u selima</p> <p>Ne postoje Centri za okupljanje – mladih, osobe sa posebnim potrebama</p> <p>Kancelarija za mlade ne postoji</p> <p>Nevladin sektor i civilni sektor nije razvijen</p>
Mogućnosti	Pretnje
<p>Ekonomski razvoj opštine</p> <p>Korišćenje Republičkih fondova</p> <p>Veća pomoć države nerazvijenim područjima</p> <p>Projekti u oblasti socijalne zaštite</p> <p>Podizanje staračkog doma i ostalih ustanova poput sigurne kuće</p> <p>Završetak Doma Kulture</p> <p>Razvoj kulturnih sadržaja</p> <p>Renoviranje ambulanti i zdravstvenih stanica</p> <p>Nabavka savremene opreme i opremanje doma zdravlja, zdravstvenih stanica i ambulanti</p> <p>Specijalizacije i uže specijalizacije</p> <p>Podizanje kvaliteta usluga</p> <p>Osnivanje opšte bolnice</p> <p>Razmena iskustava kroz regionalnu i međunarodnu saradnju</p> <p>Rekonstrukcija postojećih škola i izgradnja novih školskih objekata</p> <p>Modernizacija škola</p> <p>Veća pomoć razvoju sporta</p> <p>Razvoj sporta povezati sa razvojem turizma – pripreme sportista</p> <p>Otvaranje privatnih obdaništa</p> <p>Obezbediti prostor za različite aktivnosti</p>	<p>Opština Sjenica je nerazvijena opština sa visokim procentom siromaštva</p> <p>Uvećanje broja korisnika socijalne zaštite</p> <p>Povećan broj lica sa psihičkim problemima usled siromaštva i nerešenih porodičnih i drugih problema</p> <p>Staračka domaćinstva</p> <p>Odumiranje sela</p> <p>Migracije stanovništva, a posebno visokostručnog kadra</p> <p>Stanovništvo nema interesa za kulturnim aktivnostima</p> <p>Limitirane nadležnosti opštine</p> <p>Loša putna mreža</p> <p>Oštra klima i nedostupnost pojedinih sela u zimskim mesecima</p> <p>Neregulisan administrativni status opštine u republičkom rasporedu</p> <p>Mali broj učenika u pojedinim školama</p> <p>Nastavnici nisu zainteresovani i motivisani za razvoj sporta kroz vannastavne aktivnosti</p> <p>Loša zakonska rešenja u pojedinim oblastima</p> <p>Nedostatak poslovnog prostora</p> <p>Predrasude</p> <p>Stanovništvo nije zainteresovano za društveni život</p> <p>Slab rad službi</p> <p>Podeljena islamska zajednica</p>

3.4. Zaštita životne sredine

Problem – Sjenica je opština bogata prirodnim bogatstvima, ali su u njoj isto tako prisutni brojni ekološki problemi od kojih je najznačajniji nepostojanje sanitarne deponije.

Snage	Slabosti
<p>Geografski položaj Sjenice</p> <p>Prirodne predispozicije (brdsko-planinsko područje, nadmorska visina)</p> <p>Ne postoji industrijska proizvodnja niti prljave tehnologije</p> <p>Ekološki čista sredina (voda, vazduh, zemljište)</p> <p>Prirodni resursi – bogatstvo šuma, voda i sl.</p> <p>Pešterska visoravan</p> <p>Velika površina pod zaštićenim prirodnim zonama – Golija (park prirode), klisura reke Uvac (prirodni rezervat), Gutevica (strogi prirodni rezervat), Paljevine (prirodno nalazište piramidalnog varijeteta jele)</p> <p>Razvijen biodiverzitet</p> <p>Veliki broj pećinskih sistema: Usačko-ledeni sistem, Tubića pećina i Đalovića klisura sa pećinskim sistemom</p> <p>Brojne nevladine organizacije – tri nevladine organizacije koje se bave zaštitom životne sredine, udruženja lovaca i ribolovaca, izviđača, planinara, istraživača, gorana i speleologa</p> <p>Najveće lovište u Srbiji se nalazi na području opštine</p> <p>Brojna mesta za ribolov</p> <p>Osnovan Fond za zaštitu beloglavog supa</p> <p>Uradjen je idejni projekat za prečišćavanje i uklanjanje otpadnih voda</p> <p>Uradjen je prostorni plan rezervata Uvac od strane Ministarstva za zaštitu životne sredine Republike Srbije</p> <p>Postoji preduzeće za sakupljanje i reciklažu otpada</p> <p>Definisan prostor za odlaganje građevinskog otpada</p>	<p>Nerazvijena komunalna infrastruktura</p> <p>Komunalno preduzeće ne raspolaže sa mehanizacijom i opremom za održavanje</p> <p>Ne postoji zvanična deponija na lokalnom nivou</p> <p>Divlje deponije</p> <p>Nema dovoljno kadra koji se bavi zaštitom životne sredine</p> <p>Niska ekološka svest</p> <p>Opština finansijski ne podržava razvoj i promociju ekoloških vrednosti – Ne postoji Fond za ekologiju</p> <p>U opštini se sakuplja i reciklira mala količina otpada</p> <p>Klanični otpad nema rešen problem odlaganja</p> <p>Mini preradni kapaciteti se nalaze u gradskoj sredini</p> <p>Ne postoji sistem prečišćavanja otpada u preradnim kapacitetima</p> <p>Stočno groblje i kafilerija ne postoje</p> <p>Erozija na pojedinim lokalitetima</p> <p>Pojedini potezi u opštini su potpuno napušteni (npr. Giljeva)</p> <p>Klizišta na potezu selo Uvac i Duga Poljana</p> <p>Vodotokovi nisu uređeni</p> <p>Siromašan riblji fond</p> <p>Mali broj lovočuvara</p>
Mogućnosti	Pretnje
Izrada studije izvodljivosti za pitanje deponovanja	Država upravlja zaštićenim zonama

<p>otpada</p> <p>Saniranje deponije Uvac i divljih deponija</p> <p>Sprovođenje regionalnog plana upravljanja otpadom</p> <p>Imenovanje ekološkog inspektora u opštini Sjenica</p> <p>Uspostavljanje međuopštinske i prekogranične saradnje</p> <p>Razvoj projekata u cilju lakšeg pristupa domaćim i stranim fondovima (npr. PROGRESS projekat)</p> <p>Bolja saradnja sa republičkim institucijama i veća iskorišćenost republičkih sredstava</p> <p>Korišćenje predpristupnih sredstava EU za razvoj ekologije (npr. MSP – IPA 2007)</p> <p>Promocija obnovljivih izvora energije</p> <p>Promocija i dalje unapređenje procesa reciklaže</p> <p>Sistemska razvoj lova i ribolova</p> <p>Čišćenje i poribljavanje rečnih tokova</p> <p>Uređenje slivova i borba protiv poplavnih voda nakon topljenja snega</p> <p>Zajednički rad sa Srbija šumama na unapređenju životne sredine</p> <p>Pošumljavanja</p> <p>Planska borba protiv erozije</p> <p>Privredni i poljoprivredni razvoj u skladu sa ekološkim standardima</p> <p>Iskoristiti Fond za zaštitu beloglavog supa</p>	<p>Limitirane nadležnosti opština</p> <p>Neregulisan administrativni status opštine Sjenica u regionalnom rasporedu Srbije</p> <p>Loša zakonska rešenja</p> <p>Nepoštovanje zakonskih rešenja</p> <p>Nekontrolisan razvoj turizma</p> <p>Divlja gradnja</p> <p>Nekontrolisan razvoj industrije i pojava priljavih tehnologija</p> <p>Podizanje termo elektrane i rudnika</p> <p>Aerodrom neraščišćen od mina posle bombardovanja</p> <p>Nekontrolisana upotreba hemijskih sredstava u pojedinim delovima opštine i u pojedinim poljoprivrednim proizvodnjama (npr. proizvodnja krompira)</p> <p>Krivolov</p> <p>Smanjen lovni i ribolovni fond</p> <p>Nedostatak finansijskih sredstava za prioritete ekološke projekte</p> <p>Predpristupna sredstva EU nisu dostupna</p> <p>Postojanje značajnijih prioriteta u razvoju opštine kao npr. privredni razvoj</p> <p>Sedište Fonda za zaštitu beloglavog supa se nalazi u Novoj Varoši</p> <p>Nedostatak regionalnih inicijativa</p> <p>Sporost u sprovođenju reformi u oblasti upravljanja otpadom</p>
--	---

4. Strateški dokument

4.1 Vizija, prioriteti i ciljevi

Redni broj	Prioritet/vizija	Opšti ciljevi	Posebni ciljevi
1.	<p>Prioritet</p> <p>Uređen gradski centar, izgradnja nove i rekonstrukcija postojeće infrastrukture u cilju podizanja kvaliteta života stanovništva na gradskom i seoskom području</p> <p>Vizija</p> <p>Sjenica kao grad na 1005 m nadmorske visine je osvetljena, uređena i mirna opština širokih i asfaltiranih ulica, uređenog gradskog centra koja je potpuno pokrivena kvalitetnom i modernom komunalnom i putnom infrastrukturom koja ima rešenu putnu komunikaciju sa peštarskim selima tokom cele godine, kroz koju prolazi autoput i u kome radi aerodrom Dubinje.</p>	1.1. Podignut je kvalitet i povećana dužina ulica i lokalnih puteva prema savremenim elementima puta	Horizontalno i vertikalno obeležavanje ulica
			Povećana dužina asfaltiranih lokalnih puteva i ulica
			Produženje lokalnih puteva i ulica
			Poboljšanje kvaliteta postojeće putne mreže
		1.2. Vodosnabdevanje je poboljšano, dok je vodovodna mreža rekonstruisana i značajno produžena	Vodovodna mreža je produžena
			Vodovodna mreža je rekonstruisana i u najvećoj meri zamenjena
			Smanjenje gubitaka u vodovodnoj mreži
			Izgradnja vodovodnog kružnog prstena i dva rezervoara
			Jačanje postojećih seoskih vodovoda
		1.3. Kanalizacijom je obuhvaćena kompletna gradska sredina	Kanalizaciona mreža je produžena i proširena
			Produženje kolektora i izgradnja stanice za prečišćavanje otpadnih voda
			Izgradnja atmosferske kanalizacije
			Privredni subjekti imaju manipulaciju otpadnim vodama u skladu sa najvišim standardima
			Kvalitetno održavanje kanalizacione i atmosferske mreže
1.4. Kvalitet isporuke	Izgradnja dalekovodne mreže sa		

		električne energije je podignut na propisane standarde	distributivnim trafo stanicama Poboljšanje nisko naponske mreže Izgradnja kružnog prstena – dvostrano napajanje Sjenice Rekonstrukcija i produženje mreže postojeće javne rasvete Završetak započetih radova na postavljanju podzemne PTT mreže
		1.5. Rešen je problem deponija	Formirana je opštinska deponija Saniranje divljih deponija Klasifikacija otpada po vrsti u cilju recikliranja
		1.6. Modernizacija i kvalitetniji rad postojećih javnih preduzeća	Tehničko i organizaciono jačanje rada javnih preduzeća Efikasnija naplata komunalnih usluga
		1.7. Uređena gradska sredina	Izrada planskih i strateških dokumenata Urbanističko sredjivanje gradske sredine Problem grobalja u Sjenici je dugoročno rešen Seoske sredine su kvalitetno povezane sa gradom razvijenim sistemom javnog prevoza
2.	Prioritet Ubrzani privredni razvoj sa što većim stepenom finalizacije proizvoda i modernizovana i visoko organizovana poljoprivredna proizvodnja i turistička ponuda obezbeđuju ekonomski prosperitet.	2.1. Poljoprivredna proizvodnja je razvijena i organizovana na savremenim principima uz puno poštovanje farmera, tradicije, standarda kvaliteta i životne sredine	Povećanje poljoprivredne proizvodnje sa posebnim akcentom na razvoj stočarstva Ekonomsko jačanje i modernizacija poljoprivredne proizvodnje na domaćinstvima Poljoprivredne službe, udruženja i zadruge su formirane, organizovane, funkcionalne, ekonomski efikasne i u funkciji su pomoći poljoprivrednicima Najveći broj poljoprivrednih proizvoda ima siguran plasman na tržištu

	<p>Vizija</p> <p>Sjениčko peštarska visoravan visoko razvijen poljoprivredni region sa jakim i živim selima i visoko produktivnom proizvodnjom brendiranih i tradicionalnih poljoprivrednih proizvoda i zanata. Formirana je inicijalna turistička ponuda seoskog turizma u kojoj se nudi smeštaj u tradicionalno oporavljenim seoskim domacinstvima.</p> <p>Sjenica je 2020. godine čist i udoban dom, bez migracija, sa malim brojem nezaposlenih, svrstana u kategoriju privredno razvijenih opština, sa razvijenom poslovnom infrastrukturom i značajnim nivoom investicija u čiste tehnologije</p>		<p>Sjениčki poljoprivredni proizvodi su proverenog kvaliteta i brendirani</p> <p>Poljoprivredna proizvodnja je diverzifikovana</p>
		2.2. Turistička ponuda Sjenice je raznovrsna i zauzima značajno mesto u turističkoj ponudi Srbije	Turistička organizacija je funkcionalna i koordinira rad turističkih agencija
			Formirana raznovrsna i zajednička turistička ponuda na nivou opštine i regiona
			Smeštajni kapaciteti su značajno povećani u hotelskom i seoskom turizmu
			Turistički potencijali su promovisani
		2.3. Diverzifikacija aktivnosti na selu u cilju očuvanja starih zanata, kulturnih i drugih vrednosti Sjenice	Domaća radinost je sačuvana od zaborava i predstavlja izvor prihoda domaćinstvima
			Unapređenje znanja i veština u radu tradicionalnih proizvoda
		2.4. Preduzetnički sektor je razvijen	Preduzetnički sektor je povezan, informisan i edukovan sa kvalitetnim menadžerskim kadrom
			Ekonomsko i tehničko jačanje preduslova razvoja preduzetničkog sektora
		3.	<p>Prioritet</p> <p>Društveni razvoj je put Sjenice za izlazak iz nerazvijenosti i smanjenja siromaštva.</p> <p>Vizija</p> <p>Sjenica je 2020. godine opština bez migracija i siromaštva i ne pripada kategoriji nerazvijenih opština. Mesto je</p>
<p>Razvijati kapacitete službi u opremi i stručnim kadrovima koji obezbeđuju ravnomeran i usklađen razvoj opštine u svim oblastima socijalne politike</p>			

zadovoljavanja životnog standarda gde u porodici i društvenoj zajednici će građani zadovoljavati sve svoje socijalne i druge potrebe uz pomoć izgrađenog i održivog sistema društvenog razvoja		<p>Jačati mrežu lokalnih socijalnih aktera na definisanju, identifikovanju i bržem rešavanju problema pojedinca, porodice i zajednice</p> <p>Planirati, pribavljati i odgovorno upravljati sredstvima namenjenim razvoju mreže podrške svim korisničkim grupama</p>
	3.2. Stvoren je ambijent za kvalitetno školovanje	Rekonstrukcija i izgradnja predškolskih i školskih objekata
		Podizanje nivoa opremljenosti predškolskih i školskih ustanova
		Uspostavljanje optimalnog sistema prevoza
		Izgradnja školskih fiskulturnih sala sa opremom
		Permanentno usavršavanje stručnog kadra
	3.3. Stanovništvu je dostupna kvalitetna i pravovremena zdravstvena zaštita	Edukacija stanovništva i razvijanje aktivnosti za sprečavanje i rano otkrivanje bolesti
		Kvalitetne zdravstvene usluge su dostupne u selima
		Stvaranje dobrih uslova za rad medicinskog osoblja, boravak i lečenje pacijenata
	3.4. Kulturne aktivnosti su raznovrsne i kvalitetne	Stvaranje uslova i prostora za kulturne aktivnosti
		Afirmacija kulturnih aktivnosti u cilju razvoja turističkih sadržaja
		Razvoj regionalne i međunarodne saradnje
		Formiranje novih kulturnih sadržaja
		Zaštita kulturno-istorijskih spomenika
		Uključivanje stanovništva, a posebno mladih u kulturni i društveni život
3.5. Kroz razvijenu	Izgradnja novih sportskih terena i	

		sportsku infrastrukturu i resurse je omogućeno profesionalno i rekreativno bavljenje sportom	sadržaja sa posebnim ciljem na razvoj sadržaja za zimske sportove
			Omasovljenje sportskih aktivnosti uz posebnu brigu o talentovanim sportistima
			Jačanje saradnje sportskih klubova sa drugim klubovima u Republici i inostranstvu
		3.6. Opštinske usluge su kvalitetne i dostupne	Lokalna samouprava je brza, efikasna i dostupna u pružanju usluga građanstvu
			Povećana je bezbednost i sigurnost građana
			Civilni sektor se razvija
4.	Prioritet Očuvanje životne sredine i prirodnih bogatstava uz održivo korišćenje prirodnih resursa Vizija Čista opština visoke ekološke svesti sa rešenim pitanjem komunalnog otpada, racionalnim korišćenjem prirodnih resursa i Peštera, bogatog biljnog i životinjskog biodiverziteta i očuvanim prirodnim bogatstvima.	4.1. Podizanje ekološke svesti	Razvijen sistem informisanja i edukacije dece, stanovništva, privrednih subjekata i društvenih organizacija u oblasti zaštite životne sredine
			Lokalne akcije stanovništva u oblasti zaštite životne sredine su razvijene
			Sjenica učestvuje u regionalnim pograničnim i međunarodnim projektima zaštite životne sredine
		4.2. Uspostavljen sistem za očuvanje i staranje o prirodnim resursima i bogastvima	Izrada planskih dokumenata (planski dokumenti su usklađeni sa zahtevima za očuvanje životne sredine)
			Efikasna saradnja sa organizacijama koje rukovode zaštićenim prirodnim dobrima
			Uspostavljen je sistem efikasne kontrole očuvanja i staranja o prirodnim resursima i bogastvima koji su pod nadležnošću opštine
	Urbane sredine i privreda ne zagađuju životnu sredinu		

4.2. Strateški prioriteti

Prioritet 1.: Uređen gradski centar, izgradnja nove i rekonstrukcija postojeće infrastrukture u cilju podizanja kvaliteta života stanovništva na gradskom i seoskom području

Vizija: Sjenica kao grad na 1005 m nadmorske visine je osvetljena, uređena i mirna opština širokih i asfaltiranih ulica, uređenog gradskog centra koja je potpuno pokrivena kvalitetnom i modernom komunalnom i putnom infrastrukturom koja ima rešenu putnu komunikaciju sa peštarskim selima tokom cele godine, kroz koju prolazi autoput i u kome radi aerodrom Dubinje.

Opšti ciljevi	Posebni ciljevi	Najvažnije akcije	Indikatori održivosti	Nivo važnosti
1.1. Podignut je kvalitet i povećana dužina ulica i lokalnih puteva prema savremenim elementima puta	<p>Horizontalno i vertikalno obeležavanje ulica</p> <p>Povećana dužina asfaltiranih lokalnih puteva i ulica</p> <p>Produženje lokalnih puteva i ulica</p> <p>Poboljšanje kvaliteta postojeće putne mreže</p>	<p>Izrada horizontalne i vertikalne signalizacije na ulicama u gradu</p> <p>Asfaltiranje ulica u gradu</p> <p>Asfaltiranje lokalnih puteva</p> <p>Izgradnja ulica i lokalnih puteva</p> <p>Rekonstrukcija ulica</p>	Dužina puteva u km po km ²	5
1.2. Vodosnabdevanje je poboljšano, dok je vodovodna mreža rekonstruisana i značajno produžena	<p>Vodovodna mreža je produžena</p> <p>Vodovodna mreža je rekonstruisana i u najvećoj meri zamenjena</p> <p>Smanjenje gubitaka u vodovodnoj mreži</p> <p>Izgradnja vodovodnog kružnog prstena i dva rezervoara</p> <p>Jačanje postojećih seoskih vodovoda</p>	<p>Izgradnja vodovodne mreže do naselja</p> <p>Zamena azbestnih vodovodnih cevi</p> <p>Ugradnja siber ventila, reduktora pritiska</p> <p>Izgradnja kružnog prstena</p> <p>Izgradnja dva rezervoara od 1500 m³ vode</p>	% domaćinstava sa sigurnim pristupom vodi za piće	5

		Rekonstrukcija i revitalizacija Štavljanškog i Pešterskog vodovoda		
1.3. Kanalizacijom je obuhvaćena kompletna gradska sredina	<p>Kanalizaciona mreža je produžena i proširena</p> <p>Produženje kolektora i izgradnja stanice za prečišćavanje otpadnih voda</p> <p>Izgradnja atmosferske kanalizacije</p> <p>Privredni subjekti imaju manipulaciju otpadnim vodama u skladu sa najvišim standardima</p> <p>Kvalitetno održavanje kanalizacione i atmosferske mreže</p>	<p>Izgradnja kanalizacione mreže</p> <p>Izgradnja i produženje kolektora</p> <p>Izgradnja atmosferske kanalizacije u gradskim ulicama</p> <p>Izgradnja individualnih sistema za prečišćavanje otpadnih voda</p>	Upravljanje otpadnim vodama u gradskim sredinama	5
1.4. Kvalitet isporuke električne energije je podignut na propisane standarde	<p>Izgradnja dalekovodne mreže sa distributivnim trafo stanicama</p> <p>Poboljšanje nisko naponske mreže</p> <p>Izgradnja kružnog prstena – dvostrano napajanje Sjenice</p> <p>Rekonstrukcija i produženje mreže postojeće javne rasvete</p> <p>Završetak započetih radova na postavljanju podzemne PTT mreže</p>	<p>Rekonstrukcija 10 KV dalekovoda</p> <p>Rekonstrukcija i zamena trafo stanica</p> <p>Izgradnja novih trafo stanica</p> <p>Rekonstrukcija NN mreže</p> <p>Izgradnja NN mreže</p> <p>Rekonstrukcija 35 KV dalekovoda</p> <p>Rekonstrukcija 35 KV trafostanica</p> <p>Izgradnja javne rasvete u Sjenici</p>	<p>Ukupna potrošnja energije po vrstama goriva</p> <p>Ukupni prihod domaćinstava</p>	4

		Postavljanje podzemne PTT mreže		
1.5. Rešen je problem deponija	Formirana je opštinska deponija Saniranje divljih deponija Klasifikacija otpada po vrsti u cilju recikliranja	Formiranje prihvatne opštinske deponije Čišćenje divljih deponija	Količina otpada po vrsti odlaganja	4
1.6. Modernizacija i kvalitetniji rad postojećih javnih preduzeća	Tehničko i organizaciono jačanje rada javnih preduzeća Efikasnija naplata komunalnih usluga	Nabavka vozila Nabavka opreme Edukacija i obuke	Fiskalni kapacitet opštine	5
1.7. Uređena gradska sredina	Izrada planskih i strateških dokumenata Urbanističko sredjivanje gradske sredine Problem grobalja u Sjenici je dugoročno rešen Seoske sredine su kvalitetno povezane sa gradom razvijenim sistemom javnog prevoza	Izrada planova detaljne regulacije Izgradnja i uređenje grobalja Formiranje prigradskog prevoza Uređenje parking mesta u gradu	Obim unutrašnjih SDI po glavi stanovnika Fiskalni kapacitet opštine	4

Komentar:

Sjenica je usled nedostatka sredstava infrastrukturno slabo opremljena opština sa zastarelim tehnološkim rešenjima i nedovršenim urbanističkim planiranjem. U opštini su prisutni brojni komunalni problemi koje u narednom periodu treba rešiti. Usled toga su definisani sledeći prioriteti u oblasti infrastrukture:

- **Podignut je kvalitet i povećana dužina ulica i lokalnih puteva prema savremenim elementima puta**

Po statističkim podacima, Sjenica ima dobru dužinu puteva mereno u odnosu na površinu opštine, ali je postojeća putna mreža u lošem stanju i mora se uložiti značajan napor u cilju njenog poboljšanja. U narednom periodu je jedan od najvažnijih prioriteta opštine Sjenica povećanje dužine asfaltiranih lokalnih puteva i ulica kao i produženje postojećih lokalnih puteva i ulica. Takođe, u okviru ovog strateškog cilja je potrebno raditi na horizontalnom i vertikalnom obeležavanju ulica i saobraćajnica.

- **Vodosnabdevanje je poboljšano, dok je vodovodna mreža rekonstruisana i značajno produžena**

Uprkos bogatom vodnom potencijalu, procenat domaćinstava sa sigurnim pristupom vodi za piće je znatno niži u odnosu na Republički prosek. Najveći deo vodovodne mreže je star i nalazi se u lošem stanju. Česte su nestašice vode, posebno tokom letnjeg perioda. Dodatni problem je činjenica da oko 70% vodovodne mreže čine azbestne cevi. Usled toga se kao strateški cilj u budućem razvoju nameće potreba produženja vodovodne mreže, njena rekonstrukcija i zamena, kao i jačanje postojećih seoskih vodovoda. U perspektivi je neophodno raditi na izgradnji vodovodnog kružnog prstena i novih rezervoara vode.

- **Kanalizacijom je obuhvaćena kompletna gradska sredina**

Kanalizaciona mreža se susreće sa sličnim problemima kao i vodovod. U narednom periodu se mora raditi na produženju i proširenju kanalizacione mreže, produženju kolektora i izgradnji stanice za prečišćavanje otpadnih voda. Podizanje kvaliteta

održavanja kanalizacione mreže je jedan od važnih ciljeva kao i uspostavljanje pravilne manipulacije otpadnim vodama u skladu sa najvišim standardima.

- **Kvalitet isporuke električne energije je podignut na propisane standarde**

U Sjenici je slabo razvijena nisko i srednje naponska mreža. Ne postoji zatvoren kružni prsten u napajanju strujom. Gubitci na mrežama su veliki. Sa izuzetkom gradske mreže, stubovi niske naponske mreže su drveni. Niska naponska mreža na seoskom području je u lošem stanju. Trafo stanice su zastarele. Navedeni problemi se mogu rešiti izgradnjom dalekovodne mreže sa distributivnim trafo stanicama, poboljšanjem niske naponske mreže, izgradnjom kružnog prstena – dvostrano napajanje Sjenice.

Dodatno, ciljevi razvoja nameću potrebu rekonstrukcije i produženja mreže postojeće javne rasvete kao i završetak radova na postavljanju podzemne PTT mreže.

- **Rešen je problem deponija**

U Sjenici nema zvanično registrovane deponije koja ispunjava tehničko-tehnološke zahteve. U narednom periodu je potrebno rešiti problem odlaganja otpada ali i sanirati divlje deponije nastale u proteklom periodu.

- **Modernizacija i kvalitetniji rad postojećih javnih preduzeća**

Razvoj infrastrukture u narednom periodu mora da prati i adekvatno tehničko i organizaciono jačanje rada javnih preduzeća, ali i efikasnija naplata komunalnih usluga.

- **Uređena gradska sredina**

Za kvalitetan društveno-ekonomski razvoj Sjenice neophodna je izrada niza planskih i strateških dokumenata, kao i urbanističko sređivanje gradske sredine i kvalitetno povezivanje seoskih sredina sa opštinskim centrom.

Postavljeni ciljevi treba da doprinesu ostvarivanju vizije:

Sjenica kao grad na 1005 m nadmorske visine je osvetljena, uređena i mirna opština širokih i asfaltiranih ulica, uređenog gradskog centra koja je potpuno pokrivena kvalitetnom i modernom komunalnom i putnom infrastrukturom koja ima rešenu putnu komunikaciju sa peštarskim selima tokom cele godine, kroz koju prolazi autoput i u kome radi aerodrom Dubinje.

Prioritet 2: Ubrzani privredni razvoj sa što većim stepenom finalizacije proizvoda i modernizovana i visoko organizovana poljoprivredna proizvodnja i turistička ponuda obezbeđuju ekonomski prosperitet.

Vizija: Sjeničko peštarska visoravan visoko razvijen poljoprivredni region sa jakim i živim selima i visoko produktivnom proizvodnjom brendiranih i tradicionalnih poljoprivrednih proizvoda i zanata. Formirana je inicijalna turistička ponuda seoskog turizma u kojoj se nudi smeštaj u tradicionalno oporavljenim seoskim domaćinstvima.

Sjenica je 2020. godine čist i udoban dom, bez migracija, sa malim brojem nezaposlenih, svrstana u kategoriju privredno razvijenih opština, sa razvijenom poslovnom infrastrukturom i značajnim nivoom investicija u čiste tehnologije

Opšti ciljevi	Posebni ciljevi	Najvažnije akcije	Indikatori	Nivo implementacije
2.1. Poljoprivredna proizvodnja je razvijena i organizovana na savremenim principima uz puno poštovanje farmera, tradicije, standarda kvaliteta i životne sredine	<p>Povećanje poljoprivredne proizvodnje sa posebnim akcentom na razvoj stočarstva</p> <p>Ekonomsko jačanje i modernizacija poljoprivredne proizvodnje na domaćinstvima</p> <p>Poljoprivredne službe, udruženja i zadruge su formirane, organizovane, funkcionalne, ekonomski efikasne i u funkciji su pomoći poljoprivrednicima</p> <p>Najveći broj poljoprivrednih proizvoda ima siguran plasman na tržištu</p> <p>Sjenički poljoprivredni proizvodi su brendirani</p> <p>Poljoprivredna proizvodnja je diverzifikovana</p>	<p>Izrada i implementacija akcionog plana za razvoj poljoprivrede</p> <p>Poboljšanje rasnog sastava</p> <p>Uvodjenje nove mehanizacije i opreme</p> <p>Formiranje novih i jačanje postojećih poljoprivrednih udruženja</p> <p>Podizanje kvaliteta i kvantiteta u primarnoj proizvodnji</p> <p>Edukacija</p> <p>Tehnička podrška</p> <p>Zaštita porekla i kvaliteta</p>	<p>Broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava</p>	4

<p>2.2. Turistička ponuda Sjenice je raznovrsna i zauzima značajno mesto u turističkoj ponudi Srbije</p>	<p>Turistička organizacija je funkcionalna i koordinira rad turističkih agencija</p> <p>Formirana raznovrsna i zajednička turistička ponuda na nivou opštine i regiona</p> <p>Smeštajni kapaciteti su značajno povećani u hotelskom i seoskom turizmu</p> <p>Turistički potencijali su promovisani</p>	<p>Kategorizacija smeštaja</p> <p>Tehničko i kadrovsko jačanje TOZ</p> <p>Organizovanje turističkih manifestacija</p> <p>Izgradnja staza</p> <p>Uređenje turističkih lokacija</p>	<p>Koeficijent zaposlenosti</p> <p>Fiskalni kapacitet opštine</p> <p>Broj stanovnika na jedan objekat društvenih, kulturnih i rekreativnih objekata</p>	<p>4</p>
<p>2.3. Diverzifikacija aktivnosti na selu u cilju očuvanja starih zanata, kulturnih i drugih vrednosti Sjenice</p>	<p>Domaća radinost je sačuvana od zaborava i predstavlja izvor prihoda domaćinstvima</p> <p>Unapređenje znanja i veština u radu tradicionalnih proizvoda</p>	<p>Edukacija</p> <p>Jačanje udruženja SC i njegovo omasovljavanje</p> <p>Pomoć u nabavci mini opreme za proizvodnju</p> <p>Formiranje prodajnih mesta</p> <p>Promocija i saradnja</p>	<p>Ukupan prihod domaćinstava</p> <p>Koeficijent zaposlenosti</p>	<p>3</p>
<p>2.4. Preduzetnički sektor je razvijen</p>	<p>Preduzetnički sektor je povezan, informisan i edukovan sa kvalitetnim menadžerskim kadrom</p> <p>Ekonomsko i tehničko jačanje preduslova razvoja preduzetničkog sektora</p>	<p>Formiranje kluba privrednika i preduzetnika</p> <p>Podrška učesšću predstavnika lokalne privrede na sajmovima i drugim manifestacijama</p> <p>Formiranje kancelarije za lokalni ekonomski razvoj</p>	<p>Broj registrovanih privrednih subjekata na 1000 stanovnika</p>	<p>4</p>

Komentari:

Opština Sjenica se nalazi u kategoriji nerazvijenih opština. Osnovne privredne grane su tekstilna industrija, poljoprivreda i rudarstvo i energetika. Izražena je nezaposlenost i slabo razvijeno preduzetništvo.

Ekonomski razvoj je zbog toga jedan od najvažnijih prioriteta u održivom razvoju Sjenice.

Postojeće probleme u narednom periodu treba rešavati, usled čega se kao strateški cilj postavlja ubrzani privredni razvoj sa što većim stepenom finalizacije proizvoda i modernizovanje i organizovanje poljoprivredne proizvodnje. Turistička ponuda koja do sada nije bila razvijena, u narednom periodu treba da obezbedi ekonomski prosperitet.

Ekonomski razvoj se može obezbediti ispunjenjem navedenih strateških ciljeva:

- Razvoj i organizovanje poljoprivredne proizvodnje na savremenim principima uz puno poštovanje farmera, tradicije, standarda kvaliteta i životne sredine
- Stvaranje raznovrsne turističke ponude koja će zauzimati značajno mesto u turističkoj ponudi Srbije
- Diverzifikacija aktivnosti na selu u cilju očuvanja starih zanata, kulturnih i drugih vrednosti Sjenice
- Razvoj preduzetničkog sektora.

Prioritet 3: Društveni razvoj je put Sjenice za izlazak iz nerazvijenosti i smanjenja siromaštva.

Vizija: Sjenica je 2020. godine opština bez migracija i siromaštva i ne pripada kategoriji nerazvijenih opština. Mesto je zadovoljavanja životnog standarda gde u porodici i društvenoj zajednici će građani zadovoljavati sve svoje socijalne i druge potrebe uz pomoć izgrađenog i održivog sistema društvenog razvoja.

Opšti ciljevi	Posebni ciljevi	Najvažnije akcije	Indikatori	Nivo važnosti
3.1. Usluge socijalne zaštite su dostupne	<p>Razvijati uređen i funkcionalan sistem usluga u oblasti socijalne zaštite</p> <p>Razvijati kapacitete službi u opremi i stručnim kadrovima</p> <p>Jačati mrežu lokalnih socijalnih aktera</p> <p>Planirati, pribavljati i odgovorno upravljati sredstvima</p>	<p>Obezbediti bazičnu egzistenciju najugroženijih i siromaštvom pogođenih porodica</p> <p>Razvijati uslugu hraniteljstva kao oblik podrške deci u odrastanju</p> <p>Razviti sistem podrške starim i nemoćnim licima</p> <p>Razviti sveobuhvatne preventivne programe i programe resocijalizacije za maloletnike</p> <p>Unaprediti socijalni status žene</p> <p>Razvijati mrežu organizacija i udruženja građana koja zastupaju interese osetljivih, ranjivih i marginalizovanih grupa</p>	<p>Učešće korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu</p>	4

<p>3.2. Stvoren je ambijent za kvalitetno školovanja</p>	<p>Podizanje nivoa opremljenosti predškolskih i školskih ustanova</p> <p>Rekonstrukcija i izgradnja predškolskih i školskih objekata</p> <p>Uspostavljanje optimalnog sistema prevoza dece do škola</p> <p>Izgradnja fiskulturnih sala po školama</p> <p>Permanentno usavršavanje stručnog kadra</p>	<p>Izgradnja obdaništa</p> <p>Rekonstrukcija školskih objekata</p> <p>Nabavka opreme i učila</p> <p>Izgradnja fiskulturnih sala</p> <p>Prevoz učenika</p>	<p>Udeo stanovnika sa srednjom, višom i visokom stručnom spremom</p>	<p>5</p>
<p>3.3. Stanovništvu je dostupna kvalitetna i pravovremena zdravstvena zaštita</p>	<p>Edukacija stanovništva i razvijanje aktivnosti za sprečavanje i rano otkrivanje bolesti</p> <p>Kvalitetne zdravstvene usluge su dostupne u selima</p> <p>Stvaranje dobrih uslova za rad medicinskog osoblja, boravak i lečenje pacijenata</p>	<p>Obezbeđenje opreme i sredstava</p> <p>Rekonstrukcija zdravstvenih stanica i ambulanti</p> <p>Formiranje punkta hitne službe u Dugoj Poljani</p> <p>Nabavka terenskih vozila</p> <p>Proširenje, rekonstrukcija i uređenja Doma Zdravlja</p> <p>Opremanje službe hitne medicinske pomoći i nabavka mobilne ambulante</p> <p>Edukacija, obuka i stručno usavršavanje medicinskog kadra</p>	<p>Broj stanovnika na jednog lekara</p>	<p>5</p>
<p>3.4. Kulturne aktivnosti su raznovrsne i kvalitetne</p>	<p>Stvaranje uslova i prostora za kulturne aktivnosti</p> <p>Afirmacija kulturnih aktivnosti u cilju razvoja turističkih sadržaja</p>	<p>Završetak Doma Kulture i adaptiranje seoskih Domova Kulture</p> <p>Smotre narodnog stvaralaštva "Susreti sela"</p>	<p>Broj stanovnika na jedan objekat društvenih, kulturnih i</p>	<p>4</p>

	<p>Razvoj regionalne i međunarodne saradnje</p> <p>Formiranje novih kulturnih sadržaja</p> <p>Zaštita kulturno-istorijskih spomenika</p> <p>Uključivanje stanovništva, a posebno mladih u kulturni i društveni život</p>	<p>Povezivanje sa LS u okruženju</p> <p>Jačanje odnosa sa dijasporom</p> <p>Zaštita i konzervacija postojećih arheoloških nalazišta</p> <p>Formiranje sekcija umetničkih društava</p>	<p>rekreativnih aktivnosti</p>	
<p>3.5. Kroz razvijenu sportsku infrastrukturu i resurse je omogućeno profesionalno i rekreativno bavljenje sportom</p>	<p>Izgradnja novih sportskih terena i sadržaja sa posebnim ciljem na razvoj sadržaja za zimske sportove</p> <p>Omasovljenje sportskih aktivnosti uz posebnu brigu o talentovanim sportistima</p> <p>Jačanje saradnje sportskih klubova sa drugim klubovima u Republici i inostranstvu</p>	<p>Izgrađen otvoren olimpijski bazen i teniski teren</p> <p>Izgradnja i uređenje terena za nordijske discipline</p> <p>Izgradnja žičare i objekata za alpsko skijanje na lokalitetu Jadovnik</p> <p>Oživljavanje omladinskih sportskih klubova</p>	<p>Broj stanovnika na jedan objekat društvenih, kulturnih i rekreativnih aktivnosti</p>	4
<p>3.6. Opštinske usluge su kvalitetne i dostupne</p>	<p>Lokalna samouprava je brza, efikasna i dostupna u pružanju usluga građanstvu</p> <p>Povećana je bezbednost i sigurnost građana</p> <p>Civilni sektor se razvija</p>	<p>Obezbeđenje dodatnog poslovno-kancelarijskog prostora OU</p> <p>Formiranje jedinstvenog informacionog sistema opštine i odgovarajućih baza podataka</p> <p>Uvođenje video nadzora u definisanim delovima grada</p>	<p>Fiskalni kapacitet opštine</p> <p>Broj krivičnih dela po mestu izvršenja</p>	4

Komentar:

U Sjenici živi 27.970 stanovnika, što zahteva postojanje kvalitetnog društvenog života i određeni nivo usluga u opštini.

U opštini se nalazi značajan broj institucija poput Centra za socijalni rad, Doma zdravlja, deset škola sa oko 5.000 učenika/godišnje, obdanište...

S druge strane u opštini nema staračkog doma. Dom Kulture je već dugo vremena u izgradnji. Nema muzeja i arhiva. Biblioteka radi u lošim uslovima i ima mali fond knjiga. Ne postoje centri za okupljanje mladih.

Registrovana su kulturno umetnička društva i sportski klubovi, ali je kulturni i sportski život u opštini generalno posmatrano slab, dok je broj objekata mali.

Društvene ustanove rade u lošim uslovima i slabo su opremljene. Lokalno obdanište i pojedine škole rade iznad postojećih kapaciteta.

Seosko stanovništvo ne učestvuje u društvenom životu opštine.

Nevladin i civilni sektor nije razvijen.

Uzimajući u obzir gore navedene činjenice, prioritet u održivom razvoju Sjenice je ubrzani društveni razvoj u narednom periodu. Ispunjenje ovog prioriteta se može ostvariti kroz stvaranje ambijenta za kvalitetno školovanje i obezbeđenje kvalitetne i pravovremene zdravstvene zaštite. U tom cilju je neophodno raditi na podizanju nivoa opremljenosti institucija, rekonstrukciji postojećih ali i izgradnji novih objekata i stalnoj edukaciji kadrova. Povezivanje seoskih sredina sa gradskim centrom je neophodno obezbediti kroz uspostavljanje optimalnog sistema prevoza dece do škola, izgradnju fiskulturnih sala po školama, podizanje kvaliteta zdravstvenih usluga u selima itd.

Kvalitet života treba da obezbede raznovrsne i kvalitetne kulturne aktivnosti i razvijena sportska infrastruktura. Posebno je važno animirati stanovništvo, a posebno mlade, za uključivanje u kulturni i društveni život opštine. Sportski klubovi se moraju omasoviti, a opština u saradnji sa drugim institucijama preuzeti brigu o talentima. Za navedene ciljeve je neophodan razvoj regionalne i međunarodne saradnje, obezbeđenje uslova i prostora za kulturne i sportske aktivnosti, izgradnja novih sportskih terena i sadržaja sa posebnim akcentom na razvoj zimskih sportova, razvoj novih sadržaja interesantnih za stanovništvo...

Kvalitet života u opštini treba da obezbedi i lokalna samouprava kroz kvalitetne i lako dostupne usluge. U ovom delu je neophodno poboljšati kvalitet usluga prema stanovništvu, ali i obezbediti povećanu bezbednost i sigurnost građana kao i razvoj civilnog sektora.

U opštini Sjenica nema puno korisnika socijalne zaštite, ali se odnos prema korisnicima socijalne zaštite mora unaprediti kroz razvijanje uređenog i funkcionalnog sistema usluga, razvoj ljudskih i tehničkih kapaciteta, jačanje mreže lokalnih socijalnih aktera i kvalitetno upravljanje sredstvima koja su namenjena socijalnoj zaštiti.

Navedni ciljevi u okviru društvenog razvoja treba da dovedu do ispunjenja vizije:

Sjenica je 2020. godine opština bez migracija i siromaštva i ne pripada kategoriji nerazvijenih opština. Mesto je zadovoljavanja životnog standarda gde u porodici i društvenoj zajednici će građani zadovoljavati sve svoje socijalne i druge potrebe uz pomoć izgrađenog i održivog sistema društvenog razvoja.

Prioritet 4: Očuvanje životne sredine i prirodnih bogatstava uz održivo korišćenje prirodnih resursa

Vizija: Čista opština visoke ekološke svesti sa rešenim pitanjem komunalnog otpada, racionalnim korišćenjem prirodnih resursa i Peštera, bogatog biljnog i životinjskog biodiverziteta i očuvanim prirodnim bogatstvima.

Opšti ciljevi	Posebni ciljevi	Najvažnije akcije	Indikatori	Nivo važnosti
4.1. Podizanje ekološke svesti	<p>Razvijen sistem informisanja i edukacije dece, stanovništva, privrednih subjekata i društvenih organizacija u oblasti zaštite životne sredine</p> <p>Lokalne akcije stanovništva u oblasti zaštite životne sredine su razvijene</p> <p>Sjenica učestvuje u regionalnim pograničnim i međunarodnim projektima zaštite životne sredine</p>	<p>Edukacija</p> <p>Izrada informativnih materijala</p> <p>Akcije čišćenja i uređenja</p> <p>Borba protiv erozija i klizišta</p> <p>Jačanje NVO sektora</p> <p>Čišćenje terena od zaostalih eksplozivnih naprava</p>	<p>Indikatori zaštite životne sredine</p> <p>I.O. – 1-10</p>	4
4.2. Uspostavljen sistem za očuvanje i staranje o prirodnim resursima i bogastvima	<p>Izrada planskih dokumenata (planski dokumenti su usklađeni sa zahtevima za očuvanje životne sredine)</p> <p>Efikasna saradnja sa organizacijama koje rukovode zaštićenim prirodnim dobrima</p> <p>Uspostavljen je sistem efikasne kontrole očuvanja i staranja o prirodnim resursima i bogastvima koji su pod nadležnošću opštine</p> <p>Urbane sredine i privreda ne zagađuju životnu sredinu</p>	<p>Izrada planova, elaborata i studija</p> <p>Sanacija deponije na Uvcu</p> <p>Uspostavljanje sistema redovne kontrole kvaliteta parametara životne sredine</p> <p>Istraživanje, povezivanje, uređenje i korišćenje prostora Dubočica šume, Đalovića klisure, Pešterske visoravni i poteza Čedovo</p>	<p>Indikatori zaštite životne sredine</p> <p>I.O. – 1-10</p>	5

		<p>Privredni subjekti imaju prečišćivace otpadnih voda</p> <p>Podsticaj firmama koje investiraju u reciklažu otpada</p>		
--	--	---	--	--

Komentar:

Opština Sjenica se karakteriše ekološki čistom sredinom. Područje opštine je bogato prirodnim resursima (voda, zemljište...) i lepotama (brdsko-planinsko područje, Pešterska visoravan, Uvac...). Šumska uprava gazduje na oko 35.000 ha. Oblast obiluje biljnim i životinjskim vrstama. Velike površine u opštini su proglašene zaštićenim prirodnim zonama:

- Golija (park prirode),
- klisura reke Uvac (prirodni rezervat),
- Gutevica (strogi prirodni rezervat), i
- Paljevine (prirodno nalazište piramidalnog varijeteta jele).

Upravljanje navedenim prirodnim bogatstvima je, međutim, na vrlo niskom nivou, što dovodi do procesa erozije na pojedinim područjima, stvaranja klizišta i/ili napuštenih područja (npr. Giljeva) i sl.

U opštini nema razvijene industrijske proizvodnje niti korišćenja prljavih tehnologija. S druge strane, opština se u procesu zaštite životne sredine suočava sa nizom značajnih problema poput nerazvijene komunalne infrastrukture, nepostojanja deponije, postojanja brojnih divljih deponija, neregulisanog odlaganja klaničnog otpada...

Vrlo važan faktor koji doprinosi sadašnjem stanju je niska ekološka svest na svim nivoima (stanovništvo, privreda, institucije itd.), kao i mali broj ljudi koji se bave zaštitom životne sredine.

Uzimajući u obzir gore navedene činjenice, strateški ciljevi opštine Sjenica u oblasti zaštite životne sredine su:

- podizanje ekološke svesti i
- uspostavljanje sistema za očuvanje i staranje o prirodnim resursima i bogatstvima.

Ekološka svest se treba razviti kroz stvaranje sistema informisanja i edukacije dece, stanovništva, privrednih subjekata i društvenih organizacija u oblasti zaštite životne sredine i razvijanje lokalnih akcija stanovništva.

Obzirom da se zaštićena i nezaštićena prirodna dobra nalaze u regionu kome pripada i Sjenica, strateški cilj je razvijanje regionalnih, pograničnih i međunarodnih projekata zaštite životne sredine.

Kod uspostavljanja sistema za očuvanje i staranje o prirodnim resursima i bogatstvima najvažniji ciljevi su izrada planskih dokumenata, kao i rešavanje problema otpada koji stvaraju urbane sredine, privreda i poljoprivreda sa prerađivačkom industrijom.

Takođe strateški cilj je uspostavljanje efikasne saradnje sa organizacijama koje rukovode zaštićenim prirodnim dobrima i drugim institucijama (npr. Srbija šume, Srbija vode itd.), uz uspostavljanje sistema efikasne kontrole očuvanja i staranja o prirodnim resursima i bogatstvima kojima rukovodi opština.

Navedeni strateški ciljevi treba da dovedu do ispunjenja vizije:

„Čista opština visoke ekološke svesti sa rešenim pitanjem komunalnog otpada, racionalnim korišćenjem prirodnih resursa i Peštera, bogatog biljnog i životinjskog biodiverziteta i očuvanim prirodnim bogatstvima.“

5. Akcioni plan

5.1. Jačanje lokalne zajednice

Radna grupa za jačanje lokalne zajednice	
PROBLEM: Sjenica je usled nedostatka sredstava infrastrukturno slabo opremljena opština sa zastarelim tehnološkim rešenjima i nedovršenim urbanističkim planiranjem koji onemogućavaju normalne uslove za život.	PRIORITET: Uređen gradski centar, izgradnja nove i rekonstrukcija postojeće infrastrukture u cilju podizanja kvaliteta života stanovništva na gradskom i seoskom području.
Vizija: Sjenica kao grad na 1005 m nadmorske visine je osvetljena, uređena i mirna opština širokih i asfaltiranih ulica, uređenog gradskog centra koja je potpuno pokrivena kvalitetnom i modernom komunalnom i putnom infrastrukturom koja ima rešenu putnu komunikaciju sa pešterskim selima tokom cele godine, kroz koju prolazi autoput i u kome radi aerodrom Dubinje.	
Indikatori održivosti Dužina puteva u km/km ² % domaćinstava sa sigurnim pristupom vodi za piće Upravljanje otpadnim vodama u gradskim sredinama Ukupna potrošnja energije po vrstama goriva Količina otpada po vrsti odlaganja Fiskalni kapacitet opštine	
Opšti cilj 1.1. Podignut je kvalitet i povećana dužina ulica i lokalnih puteva prema savremenim elementima puta	

n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
1.1.1.	Horizontalno i vertikalno obeležavanje ulica	Izrada horizontalne i vertikalne signalizacije na ulicama u gradu	J.P. Direkcija za urbanizam, projektovanje i izgradnju (u daljem tekstu J.P. Direkcija); A.D. Novi Pazar Put	2010–2014.	6.000.000,00 RSD za kompletnu signalizaciju 500.000 RSD/god – Opština Sjenica	Broj obeleženih ulica u gradu; Dužina horizontalne signalizacije Broj stubnih mesta vertikalne signalizacije	Stalna aktivnost 10 km na godišnjem nivou
1.1.2.	Povećana dužina asfaltiranih lokalnih puteva i ulica	Asfaltiranje ulice Nova, dužina 1000 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2010–2011.	12.500.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltirana ulica Nova, dužina 1.000 m	Završeno
		Asfaltiranje Nušičeve ulice, dužina 340 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2010–2011.	6.400.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltirana Nušičeva ulica, dužina 340 m	Završeno
		Asfaltiranje ulica oko Doma Zdravlja, dužina 880 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2010–2011.	11.500.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltirane ulice oko Doma Zdravlja, dužina 880 m	Završeno
		Asfaltiranje krakova Pešterske ulice, dužina 3.000 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2010–2011.	35.500.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltirani krakovi Pešterske ulice, dužina 3.000 m	Završeno
		Asfaltiranje Javorske ulice, dužina 900 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2010–2014.	10.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltirana Javorska ulica, dužina 990 m	U toku
		Asfaltiranje Zlatarske ulice, dužina 600 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2010–2011.	9.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltirana Zlatarska ulica, dužina 600 m	Završeno
		Asfaltiranje Novovaroške ulice, dužina 650 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2010–2014.	8.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltirana Novovaroška ulica, dužina 650 m	U toku
		Asfaltiranje ulice Dauta Musića, dužina 400 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	7.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltirana ulica Dauta Musića	
		Asfaltiranje Nalovića sokaka (pekarska), dužina 300 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	4.500.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran Nalovića sokak	

	Asfaltiranje ulice Nova 12 pored Šabana Maslaka, dužina 150 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2010–2011.	3.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltirana ulica Nova 12, dužina 150 m	Završeno
	Asfaltiranje ulice Bogdanovina, dužina 750 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	10.500.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltirana ulica Bogdanovina	
	Asfaltiranje Kalendera Sokaka – Lihače, dužina 330 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	3.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran je Kalendera Sokak	
	Asfaltiranje Naserove ulice, dužina 450 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2010–2011.	6.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltirana je Naserova ulica, dužina 450 m	Završeno
	Asfaltiranje ulice Milorada Jovanovića od TK Raška do M8, dužina 450 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	5.500.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran je deo ulice Milorada Jovanovića u dužini od 450 m	
	Asfaltiranje ulice Hranislava Vukovića, dužina 350 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2010–2011.	3.500.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltirana je ulica Hranislava Vukovića, dužina 350 m	Završeno
	Asfaltiranje ulice Velimira Jakića dužine 550 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	7.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltirana je ulica Velimira Jakića	
	Asfaltiranje ulice Blagoja Stašića dužine 150 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	2.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltirana je ulica Blagoja Stašića	
	Asfaltiranje lokalnog puta Sjenica –Tutin <i>Deonica puta Vrhšjenice-Rasno- Bačića dužine 15 km</i>	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2010–2014.	150.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltirana deonica puta Sjenica-Tutin u dužini od 15 km	U toku Radovi na 2 km
	Asfaltiranje lokalnog puta Sjenica –Donja Vapa - Fiulje dužine 10 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2010–2014.	100.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran lokalni put Sjenica-Fiulje	U toku Uradjeno 4 km
	Asfaltiranje lokalnog puta Sjenica –Gornja Vapa - Bagačiće dužine 2 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	20.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran lokalni put Sjenica- Bagačiće	
	Asfaltiranje lokalnog puta Ponorac – Ursule dužine 5 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	50.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran lokalni put Ponorac- Ursule	
	Asfaltiranje lokalnog puta Ponorac – Sugubine dužine 2 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	20.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran lokalni put Ponorac- Sugubine	

	Asfaltiranje lokalnog puta Sjenica –Lopiže dužine 7 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	70.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran lokalni put Sjenica-Lopiže	
	Asfaltiranje lokalnog puta Gradac – Gonje – Revuša dužine 10 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2010–2014.	100.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran lokalni put Gradac-Revuša	U toku - Uradjeno 1.6 km
	Asfaltiranje lokalnog puta Rašidovo Brdo – Saraje, dužine 5 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	50.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran lokalni put Rašidovo Brdo – Saraje	
	Asfaltiranje lokalnog puta Triebine škola - Caričina dužine 3 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	30.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran lokalni put Triebine škola – Caričina	
	Asfaltiranje lokalnog puta Bare – Grgaje – Đalovska klisura dužine 3 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	30.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran lokalni put Bare – Đalovska klisura	
	Asfaltiranje lokalnog puta Karajukića Bunari – Doliće - Boljare – Crvsko dužine 8 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	80.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran lokalni put Karajukića Bunari – Crvsko	
	Asfaltiranje lokalnog puta Šehidi – Raškoviće – Međugor dužine 4 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	40.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran lokalni put Šehidi – Međugor	
	Asfaltiranje lokalnog puta Debež – Žitniće dužine 5 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	40.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran lokalni put Debež – Žitniće	
	Asfaltiranje lokalnog puta Buče - Žabren dužine 3 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	30.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran lokalni put Buče – Žabren	
	Asfaltiranje lokalnog puta Bijele vode - Šare dužine 7 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	60.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran lokalni put Bijele vode – Šare	
	Asfaltiranje lokalnog puta Brnica - Klopot dužine 1.5 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	15.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran lokalni put Brnica – Klopot	
	Asfaltiranje lokalnog puta Pašino Brdo – Panjevi – Šušure dužine 2.5 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	20.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran lokalni put Pašino Brdo – Šušure	
	Asfaltiranje lokalnog puta M8 – Pašino Brdo – Panjevi - Lihače – Kalenderi – R117A dužine 3 km (zaobilaznica)	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	48.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran lokalni put M8 – Pašino Brdo – Panjevi - Lihače – Kalenderi – R117A	

1.1.3.	Produženje lokalnih puteva i ulica	Izgradnja Jorgadžinska ulice, dužina 200 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	3.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Jorgandžiska ulica – izgrađena	
		Izgradnja ulice u gradu krak Pešterska – Maksima Gorkog, dužina 200 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2010–2011.	3.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Izgrađen krak ulice Pešterska – Maksima Gorkog, dužine 200 m	Završeno
		Izgradnja lokalnog puta Krajnoviće - Tutiće dužine 7 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	10.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Izgrađen lokalni put Krajnoviće – Tutiće	
		Izgradnja lokalnog puta na području sela Bare dužine 10 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	15.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Izgrađen lokalni put na području sela Bare	
1.1.4.	Poboljšanje kvaliteta postojeće putne mreže	Izrada habajućeg sloja u ulici Luke Gobeljića u dužini od 1 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	3.300.000,00 RSD - Opština Sjenica	Urađen habajući sloj u ulici Luke Gobeljića	
		Izrada habajućeg sloja u ulici Maksima Gorkog u dužini od 370 m	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	1.100.000,00 RSD - Opština Sjenica	Urađen habajući sloj u ulici Maksima Gorkog	
		Izrada habajućeg sloja u ulici Neznanih Junaka u dužini od 1,1 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	3.600.000,00 RSD - Opština Sjenica	Urađen habajući sloj u ulici Neznanih Junaka	
		Izrada habajućeg sloja u ulici Luke Gobeljića u dužini od 1 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	3.300.000,00 RSD - Opština Sjenica	Urađen habajući sloj u ulici Luke Gobeljića	
		Rekonstrukcija Petljanske ulice u dužini od 1,2 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2010–2011.	5.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Rekonstruisana Petljanska ulica u dužini od 1,2 km	Završeno
		Rekonstrukcija Jablaničke ulice u dužini od 1,5 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2010–2011.	6.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Rekonstruisana Jablanička ulica, 1.500 m	Završeno
		Rekonstrukcija Javorske ulice u dužini od 1,3 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	5.500.000,00 RSD - Opština Sjenica	Rekonstruisana Javorska ulica	
		Rekonstrukcija Lenjinove ulice u dužini od 0,5 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	2.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Rekonstruisana Lenjinova ulica	
		Rekonstrukcija ulice Mirka Jovanovića u dužini od 0,7 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2010–2011.	2.800.000,00 RSD - Opština Sjenica	Rekonstruisana ulica Mirka Jovanovića u dužini 700 m	Završeno

		Rekonstrukcija ulice Nova u dužini od 0,7 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	2.800.000,00 RSD - Opština Sjenica	Rekonstruisana ulica Nova	
		Rekonstrukcija Pešterske ulice u dužini od 2,0 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	7.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Rekonstruisana Pešterska ulica	
		Rekonstrukcija Prijepoljske ulice u dužini od 1,0 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	3.500.000,00 RSD - Opština Sjenica	Rekonstruisana Prijepoljska ulica	
		Rekonstrukcija puta M8 u dužini od 3,0 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	15.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Rekonstruisan put M8 u dužini od 3 km	
		Rekonstrukcija ulice Jezdimira Lovića u dužini od 2 km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	7.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Rekonstruisana ulica Jezdimira Lovića	
		Rekonstrukcija ulice Kralja Petra Prvog u dužini od 2,7km	J.P. Direkcija A.D. Novi Pazar Put	2012–2016.	11.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Rekonstruisana ulica Kralja Petra Prvog	

Opšti cilj 1.2.

Vodosnabdevanje je poboljšano, dok je vodovodna mreža rekonstruisana i značajno produžena

n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
1.2.1.	Vodovodna mreža je produžena	Izgradnja vodovodne mreže prečnika fi 100 naselja Medare, dužina 5km	Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	2012–2016.	8.000.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	Izgrađena vodovodna mreža u naselju Medare	
		Izgradnja vodovodne mreže prečnika fi 100 naselja Dubinje, dužina 3 km	Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	2012–2016.	4.500.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	Izgrađena vodovodna mreža u naselju Dubinje	
		Izgradnja vodovodne mreže prečnika fi 100 naselja Fekovića Brdo dužine 3 km	Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	2010–2011.	4.500.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	Izgrađena vodovodna mreža u naselju Feković	Završeno
		Izgradnja vodovodne mreže prečnika fi 100 naselja Gliban- Pašino Brdo, dužine 6	Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	2012–2016.	9.000.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela	Izgrađena vodovodna mreža za naselja Gliban	

		km			Građani preko MZ	– Pašino Brdo	
		Izgradnja vodovodne mreže prečnika fi 50 naselja Neznanih Junaka - Lihace dužine 3km	Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	2010–2011.	3.000.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	Izgrađena vodovodna mreža u naselju Neznanih Junaka – Lihace	Završeno
		Izgradnja vodovodne mreže prečnika fi 100 naselja Kokica Brdo dužine 2km	Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	2012–2016.	3.000.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	Izgrađena vodovodna mreža u naselju Kokića Brdo	
		Izgradnja vodovodne mreže prečnika fi 100 naselja Dubnica, dužine 3 km	Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	2010–2011.	8.000.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	Izgrađena vodovodna mreža u naselju Dubnica	Završeno
		Izgradnja vodovodne mreže prečnika fi 50 naselja Hucaljka, dužine 2 km	Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	2012–2016.	2.000.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	Izgrađena vodovodna mreža u naselju Hucaljka	
1.2.2.	Vodovodna mreža je rekonstruisana i u najvećoj meri zamenjena	Rekonstrukcija azbestne vodovodne mreže novom mrežom prečnika fi 150 gradskog jezgra dužine 12,5 km	Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	2012–2016.	300.000.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	Dužina zamenjenih azbestnih cevi	
1.2.3.	Smanjenje gubitaka u vodovodnoj mreži	Ugradnja siber ventila, reduktora pritiska - komada 150	Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	2012–2016.	7.500.000,00 RSD 50.000,00 RSD po komadu Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	Broj ugrađenih komada siber ventila	
1.2.4.	Izgradnja vodovodnog kružnog prstena i dva rezervoara	Izgradnja kružnog prstena prečnika fi 315 dužine 7 km sa priključcima na razvodnu mrežu	Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	2012–2016.	35.000.000,00 RSD 5.000.000,00 RSD po km izgradnje vodovoda Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	Izgrađen kružni prsten dužine 7 km sa priključcima na vodovodnu mrežu	

		Uvođenje 4 PLC sistema za sinhronizaciju rada postrojenja	Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	2012–2016.	2.000.000,00 RSD 500.000,00 RSD po km izgradnje vodovoda Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	Broj ugrađenih PLC uređaja	
		Izgradnja dva rezervoara od 1.500 m ³ vode	Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	2012–2016.	90.000.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	Broj izgrađenih rezervoara	
1.2.5.	Jačanje postojećih seoskih vodovoda	Rekonstrukcija i revitalizacija Štavljanškog vodovoda novom mrežom prečnika fi 100 i fi 80, dužine 50km	Opština Sjenica, Seoski vodovod Štavalj Građani preko MZ	2012–2016.	25.000.000,00 RSD 500.000,00 RSD po km izgradnje vodovoda Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	Dužina rekonstruisanog vodovoda	
		Rekonstrukcija i revitalizacija Peštorskog vodovoda novom mrežom prečnika fi 100 i fi 80, dužine 70 km	Opština Sjenica, Pesterski vodovod Stavalj Građani preko MZ	2012–2016.	35.000.000,00 RSD 500.000,00 RSD po km izgradnje vodovoda Opština Sjenica, JKP Vrela Građani preko MZ	Dužina rekonstruisanog vodovoda	

Opšti cilj 1.3.

Kanalizacijom je obuhvaćena kompletna gradska sredina

n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
1.3.1.	Kanalizaciona mreža je produžena i proširena	Izgradnja kanalizacione mreže u naselju Gliban - Rehino cevima fi 250 dužine 1 km	Opština Sjenica, JKP Vrela MZ	2012–2016.	7.000.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela MZ	Izgrađena kanalizaciona mreža u naselju Gliban-Rehino u dužini od 1 km	

		Izgradnja kanalizacione mreže u ulici Kralja Petra I od gradskog stadiona prema Vrelima cevima fi 315, dužine 2 km	Opština Sjenica, JKP Vrela MZ	2010–2014.	38.000.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela MZ	Izgrađena kanalizaciona mreža u ulici Kralja Petra I u dužini od 2 km	Radovi u toku 600 m uradjeno
		Izgradnja kanalizacione mreže Kokića Brdo i dela naselja Petruška cevima fi 250 dužine 1,5 km	Opština Sjenica JKP Vrela MZ	2010–2014.	17.250.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela MZ	Izgrađena kanalizaciona mreža na potezu Kokića Brdo i dela naselja Petruške u dužini od 1,5 km	Radovi u toku 500 m uradjeno
		Izgradnja kanalizacione mreže u naselju Hucaljka cevima fi 250 dužine 0,7 km	Opština Sjenica JKP Vrela MZ	2012–2016.	8.050.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela MZ	Izgrađena kanalizaciona mreža u naselju Hucaljka dužine 0,7 km	
		Izgradnja kanalizacione mreže u ulici Dauta Musića cevima fi 250 dužine 0,7 km	Opština Sjenica JKP Vrela MZ	2010–2014.	8.050.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela MZ	Izgrađena kanalizaciona mreža u ulici Dauta Musića dužine 0,7 km	Radovi u toku
		Izgradnja kanalizacione mreže u naselju Tuhovac cevima fi 250 dužine 1 km	Opština Sjenica JKP Vrela MZ	2010–2014.	11.500.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela MZ	Izgrađena kanalizaciona mreža u naselju Tuhovac dužine 1 km	Radovi u toku Nabavljene cijevi
		Izgradnja kanalizacione mreže u naselju Fekovića Brdo cevima fi 250 dužine 1 km	Opština Sjenica, JKP Vrela MZ	2010–2011.	11.500.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela MZ	Izgrađena kanalizaciona mreža u naselju Fekovića Brdo dužine 1 km	Završeno
		Izgradnja kanalizacione mreže u naselju Peta cevima fi 250 dužine 2 km	Opština Sjenica, JKP Vrela MZ	2010–2011.	23.000.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela MZ	Izgrađena kanalizaciona mreža u naselju Peta dužine 2 km	Završeno
1.3.2.	Produženje kolektora i izgradnja stanice za prečišćavanje otpadnih voda	Produženje glavnog kolektora sa cevima fi 500 u dužini od 0,5 km	Opština Sjenica JKP Vrela MZ	2012–2016.	11.875.000,00 RSD 23.750.000,00 RSD/km kolektorske mreže Opština Sjenica,	Produžen mreža za glavni kolektor u dužini od 500 m	

					JKP Vrela MZ		
		Izgradnja južnog kolektora sa cevima fi 500 u dužini od 1 km	Opština Sjenica JKP Vrela MZ	2012–2016.	23.750.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela MZ	Izgrađena kolektorska mreža za južni kolektor u dužini od 1 km	
		Izgradnja istočnog kolektora sa cevima fi 500 u dužini od 2,5 km	Opština Sjenica JKP Vrela MZ	2012–2016.	59.375.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela MZ	Izgrađena kolektorska mreža za istočni kolektor u dužini 2,5 km	
		Izgradnja Medarskog kolektora sa cevima fi 400 u dužini od 1,5 km	Opština Sjenica JKP Vrela MZ	2012–2016.	28.500.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela MZ	Izgradnja kolektorske mreže za Medarski kolektor u dužini od 1,5 km	
		Izgradnja stanice sistema za prečišćavanje otpadnih voda	Opština Sjenica JKP Vrela MZ	2012–2016.	200.000.000,00 RSD Opština Sjenica, JKP Vrela MZ	Izgrađena stanica sistema za prečišćavanje voda	
1.3.3.	Izgradnja atmosferske kanalizacije	Izgradnja atmosferske kanalizacije u ulici Milorada Jovanovića dužine 1 km	Opština Sjenica, J.P.Direkcija MZ	2010–2014.	100.000.000,00 RSD Opština Sjenica, J.P.Direkcija MZ	Izgrađena atmosferska kanalizacija u ulici Milorada Jovanovića dužine 1 km	U toku Urađeno 500m
		Izgradnja atmosferske kanalizacije u ulici Neznanih Junaka dužine 1,2 km	Opština Sjenica JKP Vrela MZ	2012–2016.	120.000.000,00 RSD Opština Sjenica, J.P.Direkcija MZ	Izgrađena atmosferska kanalizacija u ulici Neznanih Junaka dužine 1,2 km	
		Izgradnja atmosferske kanalizacije u Lenjinovoj ulici dužine 1,0 km	Opština Sjenica JKP Vrela MZ	2012–2016.	100.000.000,00 RSD Opština Sjenica, J.P.Direkcija MZ	Izgrađena atmosferska kanalizacija u Lenjinovoj ulici dužine 1,0 km	
		Izgradnja atmosferske kanalizacije u Javorskoj ulici dužine 0,65 km	Opština Sjenica JKP Vrela MZ	2012–2016.	60.000.000,00 RSD Opština Sjenica, J.P.Direkcija MZ	Izgrađena atmosferska kanalizacija u Javorskoj ulici	

						dužine 650 m	
		Izgradnja atmosferske kanalizacije u ulici 12. decembar dužine 1,5 km	Opština Sjenica JKP Vrela MZ	2012–2016.	150.000.000,00 RSD Opština Sjenica, J.P.Direkcija MZ	Izgrađena atmosferska kanalizacija u ulici 12. Decembra dužine 1,5 km	
1.3.4.	Privredni subjekti imaju manipulaciju otpadnim vodama u skladu sa najvišim standardima	Izgradnja 100 individualnih sistema za prečišćavanje otpadnih voda	Privredni subjekti	2012–2016.	1.600.000,00 RSD J.K:P. Vrela Privredni subjekti	Broj izgrađenih individualnih sistema za prečišćavanje otpadnih voda	
1.3.5.	Kvalitetno održavanje kanalizacione i atmosferske mreže	Kupovina specijalnog vozila za održavanje kanalizacije (VOMA)	Opština Sjenica, JKP Vrela	2012–2016.	12.000.000,00 RSD Opština Sjenica, J.K.P. Vrela	Kupljeno vozilo za održavanje kanalizacije	

Opšti cilj 1.4.							
Kvalitet isporuke električne energije je podignut na propisane standarde							
n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
1.4.1.	Izgradnja dalekovodne mreže sa distributivnim trafo stanicama	Rekonstrukcija 10 KV dalekovoda	EPS Srbije preko distribucije Čačak MZ Opština Sjenica	2010–2016.	3.000.000,00 RSD po km izgradnje dalekovoda EPS preko ED Čačak i pogona Sjenica Stanovništvo učestvuje sa radom i u rešenju imovinsko pravnih odnosa	Dužina rekonstruisanih 10 KV dalekovoda	

		prema selu Bare u dužini od 40 km			120.000.000,00 RSD		
		prema selu Trijebine Caricine u dužini od 5 km			120.000.000,00 RSD		
		Sjenica – Jadovnik u dužini od 16 km			120.000.000,00 RSD		
		Štavalj – Duga Poljana u dužini od 25 km			120.000.000,00 RSD		
		Duga Poljana – Boljare u dužini od 35 km			120.000.000,00 RSD		
		Izgradnja kablovskog dalekovoda na gradskom području radi zamene postojećeg vazdušnog dalekovoda u dužini od 3,5 km	Distribucija Čačak EPS Srbije MZ Opština Sjenica	2010–2014.	120.000.000,00 RSD EPS preko ED Čačak i pogona Sjenica Stanovništvo učestvuje sa radom i u rešenju imovinsko pravnih odnosa	Izgrađen kablovski dalekovod na gradskom području u dužini 3,5 km	U toku Urađeno 300 m
1.4.2.	Poboljšanje nisko naponske mreže	Rekonstrukcija trafo stanica u 40 seoskih sredina	EPS Srbije preko distribucije Čačak MZ	2012–2016.	2.000.000,00 RSD po trafo stanici EPS preko ED Čačak i pogona Sjenica Lokalno stanovništvo	Broj rekonstruisanih trafo stanica u seoskim sredinama	
		Izgradnja 15 novih trafo stanica u seoskim sredinama	EPS Srbije preko distribucije Čačak MZ	2010–2016.	2.000.000,00 RSD po trafostanici EPS preko ED Čačak i pogona Sjenica Lokalno stanovništvo	Izgrađeno 15 trafo stanica u seoskim sredinama	U toku Uradjene četiri trafo stanice
		Zamena postojećih trafo stanica sa metalnim kućištem novim trafo stanicama koje odgovaraju propisima	EPS Srbije preko distribucije Čačak MZ	2012–2016.	5.000.000,00 RSD po trafostanici EPS preko ED Čačak i pogona Sjenica Opština Sjenica	Broj zamenjenih trafo stanica	

		Rekonstrukcija 10 postojećih trafo stanica u gradu	EPS Srbije preko distribucije Čačak MZ	2012–2016.	2.500.000,00 RSD po trafostanici EPS preko ED Čačak i pogona Sjenica Opština Sjenica	Broj rekonstruisanih trafo stanica u gradu	
		Izgradnja šest novih trafo stanica u gradskim sredinama	EPS Srbije preko distribucije Čačak MZ	2010–2016.	5.000.000,00 RSD po trafostanici EPS preko ED Čačak i pogona Sjenica Opština Sjenica	Izgrađeno šest novih trafo stanica u gradskoj sredini	U toku Izgrađena je jedna trafo stanica
		Rekonstrukcija NN mreže u seoskim sredinama (zamena drvenih stubova) u dužini od 60 km	EPS Srbije preko distribucije Čačak MZ	2010–2016.	2.500.000,00 RSD po km NN mreže EPS preko ED Čačak i pogona Sjenica Lokalno stanovništvo	Dužina rekonstruisane NN mreže	U toku Zamenjeno 2 km
		Rekonstrukcija NN mreže u gradu (zamena drvenih stubova) u dužini od 20 km	EPS Srbije preko distribucije Čačak MZ	2010–2016.	1.500.000,00 RSD po km NN mreže EPS preko ED Čačak i pogona Sjenica Opština Sjenica	Dužina rekonstruisane NN mreže	U toku Zamenjeno 1,5 km
		Izgradnja nove NN mreže u gradskom području u dužini od 8 km	EPS Srbije preko distribucije Čačak MZ	2010–2016.	2.500.000,00 RSD po km NN mreže EPS preko ED Čačak i pogona Sjenica Opština Sjenica	Dužina izgrađene NN mreže u gradskom području	U toku Izgrađeno 500 m nove NN mreže u gradskom području
		Izgradnja kablovske mreže niskog napona u gradu u dužini od 5 km	EPS Srbije preko distribucije Čačak MZ	2012–2016.	3.000.000,00 RSD po km NN mreže EPS preko ED Čačak i pogona Sjenica Opština Sjenica	Dužina izgrađene kablovske mreže niskog napona u dužini od 5 km	
1.4.3.	Izgradnja kružnog prstena – dvostrano	Rekonstrukcija 35 KV dalekovoda Sjenica – Štavalj – Duga Poljana u dužini od	EPS Srbije preko distribucije Čačak MZ	2012–2016.	112.000.000,00 RSD 6.000.000,00 RSD	Dalekovod 35 KV Sjenica-Duga Poljana je	

	napajanje Sjenice	18 km	Opština Sjenica		po km izgradnje dalekovoda EPS preko ED Čačak i pogona Sjenica	rekonstruisan	
		Rekonstrukcija 35 KV trafo stanica, komada 5	EPS Srbije preko distribucije Čačak MZ Opština Sjenica	2010–2016.	200.000.000,00 RSD 40.000.000,00 RSD po km izgradnje dalekovoda EPS preko ED Čačak i pogona Sjenica	Broj rekonstruisanih 35 KV trafo stanica	U toku Rekonstruisana je jedna trafo stanica
1.4.4.	Rekonstrukcija i produženje mreže postojeće javne rasvete	Rekonstrukcija postojeće javne rasvete u gradu	Oština Sjenica, J.P. Direkcija	2010–2012.	15.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Rekonstruisano javne rasvete	U toku Rekonstruisano 80% javne rasvete u gradu
		Izgradnja nove javne rasvete u gradu u dužini od 5 km	Oština Sjenica, J.P. Direkcija	2010–2015.	10.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Izgrađeno nove javne rasvete u gradu u dužini od 5 km	U toku Gradi se 1,5 km nove javne rasvete
		Izgradnja nove javne rasvete u seoskim sredinama u dužini od 6 km	Oština Sjenica, J.P. Direkcija	2012–2016.	10.000.000,00 RSD - Opština Sjenica	Izgrađeno javne rasvete u seoskim sredinama u dužini od 6 km	
1.4.5.	Završetak započetih radova na postavljanju podzemne PTT mreže	Izgradnja funkcionalne celine FC4 – Pešter I deo funkcionalne celine FC3 koja će se realizovati bežičnom (WLL) pristupnom mrežom, montažom deset WLL baznih stanica	Telekom Srbije	2010–2011.	100% Telekom Srbija	Izgrađena funkcionalna celina FC4-Pešter	Završeno
		Izgradnja funkcionalne celine FC3- grad Sjenica koja je predviđena za rešavanje kablovskom pristupnom mrežom	Telekom Srbije	2010–2011.	100% Telekom Srbija	Izgrađena funkcionalna celina FC3 – grad Sjenica	Završeno
		Izgradnja kablovskih područja KP3, KP4, KP5 i KP6 kao i tri multiservisna pristupna čvora	Telekom Srbije	2010–2016.	100% Telekom Srbija	Izgrađena kablovska područja KP3,	

		MSAN-a za kablovska područja KP4, KP5 i KP6 koji će optičkim kablom biti povezani na sistem prenosa.				KP4, KP5 i KP6 Izgrađena tri multiservisna pristupna čvora MSAN-a za kablovska područja KP4, KP5 i KP6	
--	--	--	--	--	--	---	--

Opšti cilj 1.5.

Rešen je problem deponija

n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
1.5.1.	Formirana je opštinska deponija	Formiranje prihvatne opštinske deponije	Opština Sjenica, JKP Vrela	2012–2016.	200.000.000 RSD Predpristupna sredstva EU, Nadležna ministarstva i fondovi, Projekti	Formirana je prihvatna opštinska deponija	
1.5.2.	Saniranje divljih deponija	Čišćenje divljih deponija po mesnim zajednicama	Opština Sjenica, MZ JKP Vrela	2012–2016.	5.000.000 RSD Predpristupna sredstva EU, Nadležna ministarstva i fondovi, Projekti	Broj saniranih divljih deponija/godina	
1.5.3.	Klasifikacija otpada po vrsti u cilju recikliranja	Nabavka kontejnera - 100 komada	Opština Sjenica, JKP Vrela	2012–2016.	5.000.000 RSD Predpristupna sredstva EU, Ministarstva i fondovi, Projekti	Broj nabavljenih kontejnera	

Opšti cilj 1.6.

Modernizacija i kvalitetniji rad postojećih javnih preduzeća

n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
1.6.1.	Tehničko i organizaciono jačanje rada javnih preduzeća	Nabavka vozila potrebnih za efikasan rad javnih preduzeća	Opština Sjenica Javna preduzeća	2012–2016.	Opština Sjenica, JP, Nadležna ministarstva, Projekti, Predpristupna sredstva EU	Broj nabavljenih vozila	
		Legalizacija starih i nabavka novih softverskih paketa	Opština Sjenica Javna preduzeća	2012–2016.	Opština Sjenica, JP, Nadležna ministarstva, Projekti, Predpristupna sredstva EU	Broj novih softverskih paketa	
		Nabavka računarske opreme	Opština Sjenica Javna preduzeća	2012–2016.	Opština Sjenica, JP, Nadležna ministarstva, Projekti, Predpristupna sredstva EU	Broj nabavljenih računara	
		Usavršavanje osoblja putem seminara	Opština Sjenica Javna preduzeća	2012–2016.	Opština Sjenica, JP, Nadležna ministarstva, Projekti, Predpristupna sredstva EU	Broj održanih obuka/godina Broj polaznika obuka/godina	
1.6.2.	Efikasija naplata komunalnih usluga	Osnivanje opštinske poreske uprave	Opština Sjenica	2012–2016.	Opština Sjenica – 100% Interni trošak	Osnovana opštinska poreska uprava	
		Sređivanje podataka na osnovu kojih se naplacuju komunalne usluge	Opština Sjenica Javna preduzeća	2012–2016.	Opština Sjenica – 100% Interni trošak	Formirana baza podataka	

Opšti cilj 1.7.

Uređena gradska sredina

n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
1.7.1.	Izrada planskih i strateških dokumenata	Izrada planova detaljne regulacije u gradu	Oština Sjenica, J.P. Direkcija	2010–2016.	20.000.000,00 RSD Opština Sjenica, JP, Nadležna ministarstva, Projekti, Predpristupna sredstva EU	Izrađenih planova detaljne regulacije	
		Izrada planova detaljne regulacije za seoske mesne centre, 12 komada	Opština Sjenica, J.P. Direkcija	2012–2016.	15.000.000,00 RSD Opština Sjenica, JP, Nadležna ministarstva, Projekti, Predpristupna sredstva EU	Broj urađenih planova detaljne regulacije	
1.7.2.	Urbanističko sredjivanje gradske sredine	Poboljšan rad inspekcijskih službi i zaustavljena divlja gradnja	Opština Sjenica,	2010–2016.	Interni trošak inspekcijskih službi	Broj preduzetih akcija i rešenih slučajeva	
1.7.3.	Problem grobalja u Sjenici je dugoročno rešen	Uređenje muslimanskih grobalja	Opština Sjenica, Islamska verska zajednici u Srbiji	2012–2016.	2.500.000,00 RSD Opština Sjenica, Islamska verska zajednici u Srbiji	Muslimanska groblja su uređena	U toku Urađena asfaltna staza u dužini 450 m
		Izgradnja pravoslavnog groblja	Opština Sjenica, Srpska pravoslavna crkva	2012–2016.	1.500.000,00 RSD Opština Sjenica, Srpska pravoslavna crkva	Pravoslavno groblje je izgrađeno	
1.7.4.	Seoske sredine su kvalitetno povezane sa gradom razvijenim sistemom javnog prevoza	Izgradnja nove autobuske stanice u gradu	Opština Sjenica, Privatna inicijativa Izvođač	2010–2011.	15.000.000,00 RSD - Privatna inicijativa	Nova autobuska stanica je izgrađena	Završeno
		Formiranje prigradskog prevoza	Opština Sjenica, privatni autoprovoznici	2012–2016.	10.000.000,00 RSD - Privatna inicijativa	Broj otvorenih linija	
		Uređenje parking mesta u gradu, 600 mesta	Oština Sjenica, J.P. Direkcija	2012–2016.	3.000.000,00 RSD Opština Sjenica Privatna inicijativa	Parking mesta sa naplatom	

5.2. Ekonomski razvoj

Radna grupa za ekonomski razvoj							
PROBLEM: Sjenica se nalazi u kategoriji nerazvijenih opština. Poljoprivreda i prirodne lepote su neiskorišćeni potencijali opštine Sjenica iako se poljoprivredom bavi najveći procenat stanovništva				PRIORITET Ubrzani privredni razvoj sa što većim stepenom finalizacije proizvoda i modernizovana i visoko organizovana poljoprivredna proizvodnja i turistička ponuda obezbeđuju ekonomski prosperitet.			
Vizija Sjeničko peštarska visoravan visoko razvijen poljoprivredni region sa jakim i živim selima i visoko produktivnom proizvodnjom brendiranih i tradicionalnih poljoprivrednih proizvoda i zanata. Formirana je inicijalna turistička ponuda seoskog turizma u kojoj se nudi smeštaj u tradicionalno oporavljenim seoskim domacinstvima. Sjenica je 2020. godine čist i udoban dom, bez migracija, sa malim brojem nezaposlenih, svrstana u kategoriju privredno razvijenih opština, sa razvijenom poslovnom infrastrukturom i značajnim nivoom investicija u čiste tehnologije.							
Indikatori održivosti Indikatori ekonomskog razvoja – Indikatori br. 21-30.							
Opšti cilj 2.1. Poljoprivredna proizvodnja je razvijena i organizovana na savremenim principima uz puno poštovanje farmera, tradicije, standarda kvaliteta i životne sredine							
n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
2.1.1.	Povećanje poljoprivredne proizvodnje sa posebnim akcentom na razvoj stočarstva	Formiranje baze podataka	Opština Sjenica – Služba za poljoprivredu	2012-2016.	100% Opština Sjenica – Interni i protokolarni troškovi	Formirana baza podataka	
		Izrada i implementacija akcionog plana za razvoj poljoprivrede	Opština Sjenica – Formiranje radne grupe unutar opštine	2012–2016.	Izrada akcionog plana - 100% opština Sjenica – Interni i protokolarni troškovi	Usvojen akcioni plan za razvoj poljoprivrede	

		Poboljšanje rasnog sastava kroz razvijanje procesa selekcije, matičenja stoke i veštačkog osemenjavanja	Opština Sjenica Matična služba u opštini Sjenica Veterinarska stanica, Sjenica	2010–2016.	Poljoprivredna gazdinstva – Projekti MTPVŠ	Nabavljeno grla stoke Broj umatičenih grla/godina Broj osemenjenih grla/godina	U toku 2011. - 250 junica preko MTPVŠ Podeljeno 30 Junica – Help Preko MTPVŠ – pojedinačni konkursi
		Povećanje primene agrotehničkih i zootehničkih mera	Opština Sjenica Poljoprivredno stručna služba, Novi Pazar Stručne kuće i institucije	2012–2016.	Opština Sjenica Projekti MTPVŠ Predpristupna sredstva EU Privatna inicijativa	Broj savremenih farmi	
2.1.2.	Ekonomsko jačanje i modernizacija poljoprivredne proizvodnje na domaćinstvima	Uvodjenje nove mehanizacije i opreme	Opština Sjenica Fond za razvoj poljoprivrede	2010–2016.	Fond za razvoj poljoprivrede – 1.000.000 RSD/god. – 25% MPVŠRS – 25% Poljoprivredna gazdinstva – 50%	Uvedeno mehanizacije i opreme	U toku Preko MTPVŠ 54 plastenika su dobijena 1 farma je opremljena 1 hladnjača za mlečne proizvode
		Osnivanje Fonda za razvoj poljoprivrede	Opština Sjenica	2010-2012.	100% - Opština Sjenica – interni troškovi	Formiran je Fond za razvoj poljoprivrede	U toku Fond je osnovan ali nije aktivan
		Formiranje novih i jačanje postojećih poljoprivrednih udruženja	Opština Sjenica Poljoprivredna udruženja Poljoprivredna gazdinstva	2010–2016.	Opština Sjenica – 100.000 RSD/god. Projekti MTPVŠ	Broj pomognutih poljoprivrednih udruženja Godišnji finansijski izveštaj udruženja	U toku Formirana su - Udruženje proizvođača sjeničkog sira Udruženje proizvođača mesa – Sjeničko jagnje
		Podizanje kvaliteta i kvantiteta u primarnoj	Poljoprivredni proizvođači	2010–2016.	Projekti, MTPVŠ, Predpristupna	Akcija u cilju podizanja kvaliteta	U toku 17 laktofriza je

		proizvodnji	Preradni kapaciteti		sredstva EU, Preradni kapaciteti	proizvodnje	podeljeno 40 farmera je dobilo sredstva za dezinfekciju i pranje vimena
		Organizovanje poljoprivrednog sajma	Opština Sjenica Poljoprivredna udruženja i proizvođači	2010–2016.	Opština Sjenica – 150.000 RSD/god. Ostali izvori finansiranja Projekti, MTPVŠ, Predpristupna sredstva EU, Izlagači	Organizovan poljoprivredni sajam	Stalna aktivnost
2.1.3.	Poljoprivredne službe, udruženja i zadruge su formirane, organizovane, funkcionalne, ekonomski efikasne i u funkciji su pomoći poljoprivrednicim a	Osnivanje regionalnog centra za razvoj poljoprivrede i sela	Opština Sjenica Kancelarija za održivi razvoj nerazvijenih područja	2011	100% - Opština Sjenica i Kancelarija za održivi razvoj nerazvijenih područja	Osnovan regionalni centar za razvoj poljoprivrede i sela	Završeno
		Funkcionalan rad Centra za razvoj poljoprivrede i sela – O Sjenica <i>Opremljene kancelarije Formirani planovi i programi rada Matična služba</i>	Opština Sjenica	2012-2014	10.000.000 RSD – Opremanje 5.000.000 RSD/god. Opština, Nadležna Ministarstva, Projekti, Pristupna sredstva EU	Funkcionalan centar za razvoj poljoprivrede i sela	U toku
		Podizanje nivoa informisanosti	Opština Sjenica Mreža za ruralni razvoj	2012–2016.	Projekti, MTPVŠ, Predpristupna sredstva EU	Broj informativnih akcija/godina	
		Edukacija poljoprivrednih proizvođača	Opština Sjenica Stručne kuće i institucije	2010–2016.	Projekti, MTPVŠ, Predpristupna sredstva EU	Broj organizovanih edukacija/god. Broj učesnika na edukaciji/god.	U toku Prevenција i zaštita od bolesti i podizanja kvaliteta – 55 farmera Podizanje kvaliteta mleka – 5 mlekara Stočarstvo – 3

							radionice – 45 farmi
2.1.4.	Najveći broj poljoprivrednih proizvoda ima siguran plasman na tržištu	Tehnička podrška u: -izradi biznis planova -istraživanju tržišta -povezivanju sa kupcima	Opština Sjenica	2012–2016.	100% Opština Sjenica - Interni trošak opštine	Broj urađenih biznis planova Broj aktivnosti usmeren na pronalaženje ili povezivanje sa kupcima	
		Regionalna i pogranična saradnja	Opština Sjenica Udruženja poljoprivrednih proizvođača	2012–2016.	Projekti, Predpristupna sredstva EU	Broj zajedničkih aktivnosti i projekata	
		Sistem skladistenja i pakovanja proizvoda (Agrobiznis centar)	Opština Sjenica UNDP Progres Ceska razvojna agencija	2013	100% - UNDP Progres i Ceska razvojna agencija	Formiran i funkcionalan agrobiznis centar	
		Jačanje preradnih kapaciteta	Opština Sjenica USAID	2012-2013	100% - USAID	Akcija preduzetih ka jačanju preradnih kapaciteta	
2.1.5.	Sjениčki poljoprivredni proizvodi su proverenog kvaliteta i brendirani	Zastita geografskog porekla -sjениčki sir -ovčija stelja -paprika u pavlaci -sudžuk -sjениčka med	Opština Sjenica Privatna inicijativa	2010–2016.	Projekti, MTPVŠ, Predpristupna sredstva EU, Privatna inicijativa	Broj proizvoda sa zaštićenim geografskim poreklom	U toku Izrada elborata za sjениčki sir kravlji i ovčiji Sjениčko jagneče meso Sjениčki sudžuk
		Zaštita kvaliteta	Opština Sjenica Privatna inicijativa	2010–2016.	80.000 RSD po proizvođaču Kancelarija za održivi razvoj Projekti, MTPVŠ, Predpristupna sredstva EU, Privatna inicijativa	Broj proizvodnih kapaciteta sa visokim kvalitetom proizvoda	U toku 34 proizvođača i prerađivača su dobila HACCP sertifikat

		Izgradnja i otvaranje laboratorije za ispitivanje kvaliteta mleka	Opština Sjenica UNDP Progres Češka razvojna agencija	2011-2012	100% - UNDP Progres i Ceska razvojna agencija	Funkcionalna laboratorija za ispitivanje kvaliteta mleka	U toku U projektnim aktivnostima donatora za 2012.
2.1.6.	Poljoprivredna proizvodnja je diverzifikovana	Organizovani otkup lekovitog i šumskog bilja	Opština Sjenica Otkupljivači	2012–2016.	Otkupljivači – 100%	Broj organizovanih otkupnih mesta	
		Proizvodnja lekovitog bilja	Opština Sjenica Proizvođači	2012–2016.	Projekti, MPVŠRS, Predpristupna sredstva EU, Privatna inicijativa	ha pod lekovitim biljem	
		Razvoj specifičnih ratarskih kultura	Opština Sjenica Proizvođači	2012–2016.	Projekti, MPVŠRS, Predpristupna sredstva EU, Privatna inicijativa	ha pod ratarskom proizvodnjom/godi na	

Opšti cilj 2.2.							
Turistička ponuda Sjenice je raznovrsna i zauzima značajno mesto u turističkoj ponudi Srbije							
n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
2.2.1.	Turistička organizacija je funkcionalna i koordinira rad turističkih agencija	Popis postojećih turističkih agencija	TOS	2010.	100% TOS - Interni trošak	Turističke agencije su popisane	Završeno
		Organizovanje sastanaka sa turističkim agencijama	TOS	2010-2016.	100% TOS - Interni trošak	Broj održanih sastanaka/god.	Stalne aktivnosti 4 sastanka/god.
		Edukacija radnika, stanovništva, seoskih domaćinstava...	TOS	2012–2016.	200.000 RSD/god. - TOS Ostali izvori finansiranja: Projekti, Predpristupna sredstva EU, Nadležna ministarstva i fondovi	Broj održanih edukacija Broj učesnika na edukacijama	

		Kategorizacija smeštaja	TOS	2010–2016.	200.000 RSD/god. - TOS Ostali izvori finansiranja: Projekti, Predpristupna sredstva EU, Nadležna ministarstva i fondovi	Broj kategorisanih smeštajnih kapaciteta	U toku Formirana je komisija i urađen je plan rada
		Tehničko i kadrovsko jačanje TOS	Opština Sjenica TOS	2010–2014.	1.500.000 RSD/god. - Opština Sjenica – 100%	Broj zaposlenih u turističkoj organizaciji	U toku Obezbeđen i uređen prostor Delimično opremanje prostora Nabavljeni čamci za turiste
		Izrada i implementacija plana rada TOS	TOS	2010–2011.	Plan rada – Interni trošak TOS-a 1.500.000 RSD – budžet za implementaciju	Godišnji planovi i izveštaji	Završeno Planovi i izveštaji se rade godišnje
2.2.2.	Formirana raznovrsna i zajednička turistička ponuda na nivou opštine i regiona	Turistička organizacija upravlja kompletnom turističkom ponudom	TOS	2012–2016.	100% Turistička organizacija - Interni trošak	TOS upravlja kompletnom turističkom ponudom	
		Uključivanje turističke organizacije u regionalne turističke projekte	TOS	2010–2016.	100% Turistička organizacija - Interni trošak	Broj realizovanih regionalnih projekata	U toku TOZ je članica Zapadne Regije turističke organizacije Realizovan program vertikalne turističke signalizacije Član Upravnog odbora TOZ Zapadne regije

						USAID projekat objedinjavanja tur. ponude
	Izrada strategije razvoja turizma na području Jugozapadne Srbije	TOS RTOZ	2012-2016	Nadležna Ministarstva	Urađena i usvojena strategija razvoja turizma	
	Izrada monografije o bogatstvima Jugozapadne Srbije	TOS RTOZ	2012-2016	Nadležno Ministarstva	Urađena monografija	
	Izrada turističkih mapa i vodiča	TOS RTOZ	2012-2016	Nadležno Ministarstvo	Urađeno turističkih mapa i vodiča	
	Organizovanje stalnih turističkih manifestacija: - prvomajska trka konja na Ponorcu - vašar-smotra narodnog stvaralaštva na Ponorcu - vašar-smotra narodnog stvaralaštva na Karajukića Bunarima - izlazak na omahu uoči đurđevdana na Vrelima - vašar na Barama - vašar u Kumanici - takmičenje u ribolovu - regata "Sjениčko jezero" - Dani Sjeničke pite - Memorijalni SKI roler kup Amar Garibović	Opština Sjenica TOS MZ	2010–2016.	500.000 RSD/god. – TOS Ostali izvori finansiranja Projekti, Predpristupna sredstva EU, Nadležna ministarstva i fondovi, donatori, participacija	Broj organizovanih i podržanih manifestacija	Stalna aktivnost Navedene manifestacije se održavaju na nivou godine
	Organizovanje specijalizovanih i posebnih turističkih manifestacija (ne održavaju se svake godine)	Opština Sjenica TOS	2012-2016	2.000.000 RSD - 50% - Opština Sjenica 50% - Drugi izvori	Broj organizovanih i podržanih manifestacija	
	Organizovanje sportskih manifestacija	Opština Sjenica TOS	2012-2016	Vrednost zavisi od takmičenja 80% - Nadležna ministarstva i savezi 20% - Sportski savez	Broj organizovanih i podržanih manifestacija	

		Određivanje prioritetnih turističkih destinacija	TOS	2010–2011.	100% Turistička organizacija - Interni trošak	Definisane su prioritetne turističke destinacije	Završeno
		Povezivanje lokalnih smeštajnih kapaciteta sa lokalnom turističkom ponudom	TOS Privatna inicijativa	2010 – 2015.	100% Turistička organizacija - Interni trošak	Broj ostvarenih povezivanja	U toku Radi se zajednički sa kategorizacijom
		Izgradnja biclističke staze Sjenica – Karajukića Bunari – 30 km	Opština Sjenica TOS Izvođač	2012–2016.	90.000.000 RSD Predpristupna sredstva EU, Projekti, Nadležna ministarstva i fondovi – 85% Opština Sjenica – 15%	Izgrađena staza Sjenica – Karajukića Bunari	
		Izgradnja pešačkih staza: - trim staza "Borići" - pešačka staza "Put na molitvu" - pešačka staza "Čedovo" - pešačka staza "Vrela" - pešačka staza "- pešačka staza "Vapa" - pešačka staza Pašino Brdo - uređenje planinarsko - pešačke staze Sjenica-izletišta Sjeničko jezero	Opština Sjenica TOS Privatna inicijativa	2010–2016.	Izvori finansiranja: Privatna inicijativa Opština Sjenica - Projekti Nadležna ministarstva i fondovi Prepristupna sredstva EU	km izgrađenih pešačkih staza	U toku Urađena trim staza Pašino Brdo
		Turističko uređenje lokacija: - Ušački pećinski sistem - Kamp naselje "Markova ravan" - Izgradnja kamp naselja na lokacijama reka Uvac i Sjeničko jezero - Izgradnja ribolovačkog doma "Krstac" - Izgradnja lovačkog doma "Caričina" - Uređenje kupališta "Uvac" - Pašino Brdo	Opština Sjenica TOS SRP Uvac Srbija Šume Srbijavode	2010–2016.	Izvori finansiranja Projekti Predpristupna sredstva EU Nadležna ministarstva i fondovi Srbijašume Srbijavode SRP Uvac Turistička organizacija Srbije	Broj uređenih lokacija	U toku Izrada projekta za uređenje izletišta na Uvcu

		- Uređenje zimskog turističko sportskog centar Žari					
2.2.3.	Smeštajni kapaciteti su značajno povećani u hotelskom i seoskom turizmu	Postojeći hotelski kapaciteti su funkcionalni	TOS Privatna inicijativa	2010–2016.	Privatna inicijativa – 100%	Broj kreveta u ponudi	U toku Borci se uređuju, a još jedan hotel u izgradnji
2.2.4.	Turistički potencijali su promovisani	Izrada promotivnih materijala: <i>-turističke karte opštine, prospekti, propagandni listići, zastavice, bedzevi, razglednice</i>	TOS	2010–2016.	Projekti, Predpristupna sredstva EU, Nadležna ministarstva i fondovi, TOS	Urađeno promotivnih materijala	U toku Katalozi – 1000 komada
		Učešće na sajmovima turizma sa ciljem promocije turističke ponude	Opština Sjenica TOS	2010–2016.	Turistička organizacija – 200.000 RSD/god. Ostali izvori finansiranja TOS, Komore i agencije, Nadležna ministarstva i fondovi Privatna inicijativa	Broj sajmova na kojima je predstavljena ponuda	Stalna aktivnost Sajmovi u Beogradu, Sarajevu
		Prodajni prostor za suvenire	TOS	2012–2016.	3.000.000 RSD Izvori finansiranja TOS, opština Sjenica, Projekti	Otvoren prodajni prostor za suvenire	

Opšti cilj 2.3.

Diverzifikacija aktivnosti na selu u cilju očuvanja starih zanata, kulturnih i drugih vrednosti Sjenice

n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
2.3.1.	Domaća radinost je sačuvana od	Identifikacija osoba koje se bave starim zanatima,	Udruženje Sandžački cilim	2010–2014.	100.000,00 RSD/god.	Baza podataka o osobama koje se	U toku, Do sada 58

zaborava i predstavlja izvor prihoda domaćinstvima	domaćom radinosti i proizvodima	Opština Sjenica		Opština Sjenica	bave starim zanatima	identifikovanih osoba
	Jačanje udruženja SC i njegovo omasovljavanje	Udruženje Sandžački ćilim Opština Sjenica	2010–2016.	200.000,00 RSD Opština Sjenica Nadležna ministarstva i fondovi, Predpristupna sredstva EU, Projekti, donatori	Broj članova Udruženja Godišnji finansijski izveštaj udruženja	Stalna aktivnost, članstvo prošireno sa 100 na 150 članova
	Pomoć u nabavci mini opreme za proizvodnju	Opština Sjenica Udruženje Sandžački ćilim	2010–2014.	1 500 000 RSD Opština Sjenica Nadležna ministarstva i fondovi, Predpristupna sredstva EU, Projekti, donatori	Nabavljena mini oprema za proizvodnju	U toku Nabavljeno 5 komada razboja
	Formiranje prodajnih mesta	Opština Sjenica TOS Udruženje Sandžački ćilim	2012–2016.	Opština Sjenica Predpristupna sredstva EU, Projekti, donatori, Nacionalna služba za zapošljavanje	Broj otvorenih prodajnih mesta	
	Promocija proizvoda	Udruženje Sandžački ćilim	2010–2016.	Opština Sjenica Nadležna ministarstva i fondovi, Predpristupna sredstva EU, Projekti, donatori	Broj urađenih promotivnih materijala/godina	Stalna aktivnost, odrađeni katalogi, flajeri, web sajt, tkani uzorci
	Obnova zaboravljenih zanata na selu	Udruženje Sandžački ćilim, Opština Sjenica	2012–2016.	500.000,00 RSD/godina Opština Sjenica, MTPVŠ, Donatori, Projekti, Predpristupna sredstva EU	Broj obnovljenih zanata	

		Izrada internet stranice	Opština Sjenica Udruženje Sandžački ćilim	2010	Opština Sjenica Udruženje	Urađena internet stranica	Završeno <a href="http://www.sandzacki
cilim.com">www.sandzacki cilim.com
2.3.2.	Unapređenje znanja i veština u radu tradicionalnih proizvoda	Edukacija osoba koje se bave starima zanatima	Udruženje Sandžački ćilim Opština Sjenica	2010–2014.	200.000,00 Opština Sjenica Ostali izvori finansiranja Nadležna ministarstva i fondovi, Predpristupna sredstva EU, Projekti, donatori	Broj edukacija Broj učesnika u edukaciji	U toku Dve obuke za 40 žena sa seoskog prostora – tkanje i pletenje
		Razmene iskustava kroz <i>Uspostavljanje saradnje sa sličnim udruženjima Članstvo u nacionalnim i međunarodnim organizacijama Studijske ture</i>	Udruženje Sandžački ćilim Opština Sjenica	2010–2016.	Izvori finansiranja: Opština Sjenica Nadležna ministarstva i fondovi, Projekti, donatori	Broj uspostavljenih saradnji	Stalna aktivnost, Članovi i osnivači Asocijacije „Zanatska bastina Srbije”, Posete: Sajmu turizma u Srbiji Manifestacija „Dani borovnice” u Plavu i Gusinju, Poseta pirotskom sajmu...
		Organizacija festivala	Udruženje Sandžački ćilim Opština Sjenica	2012–2016.	500.000,00 RSD Opština Sjenica Nadležna ministarstva i fondovi, Projekti, donatori	Organizovan festival	

Opšti cilj 2.4.**Preduzetnički sektor je razvijen**

n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
2.4.1.	Preduzetnički sektor je povezan, informisan i edukovan sa kvalitetnim menadžerskim kadrom	Formiranje opštinskog preduzetničkog centra	Opština Sjenica Preduzetnici	2012-2016.	Opština Sjenica Nadležna ministarstva i fondovi, Predpristupna sredstva EU, Projekti, donatori	Osnovan opštinski preduzetnički centar	
		Izrada privrednog vodiča, newsletter-a kalendara značajnih sajamskih manifestacija	Opština Sjenica KLER	2012–2016.	Opština Sjenica Nadležna ministarstva i fondovi, Predpristupna sredstva EU, Projekti, privatna inicijativa	Privredni vodič urađen Newsletter urađen Kalendar značajnih sajamskih manifestacija je urađen	
		Podrška učesšću predstavnika lokalne privrede na sajmovima i drugim manifestacijama	Opština Sjenica Privatna inicijativa KLER	2010–2016.	Opština Sjenica Nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU, projekti, privatna inicijativa	Broj privrednih subjekata na sajmovima	
2.4.2.	Ekonomsko i tehničko jačanje preduslova razvoja preduzetničkog sektora	Formiranje i opremanje kancelarije za lokalni ekonomski razvoj	Opština Sjenica Exchange 3	2011-2012.	100% - Exchange 3 Projekat	Formirana i opremljena KLER	U toku Projekat Exchange 3 je u toku
		Formiranje saveta za lokalni ekonomski razvoj	Opština Sjenica Privatna inicijativa	2012–2016.	Opština Sjenica Privatna inicijativa	Formiran savet za ekonomski razvoj	
		Utvrđivanje paketa stimulatvinih mera za razvoj	Opština Sjenica Privatna inicijativa	2012–2016.	Opština Sjenica Nadležna ministarstva i	Utvrđen paket stimulatvinih mera	

					fondovi		
--	--	--	--	--	---------	--	--

5.3. Društveni razvoj

Radna grupa za društveni razvoj							
PROBLEM: Nerazvijen društveni život je uzrokovao intenzivne migracije i siromaštvo i jedan je od razloga za postojeći status Sjenice kao nerazvijene opštine.						PRIORITET Društveni razvoj je put Sjenice za izlazak iz nerazvijenosti i smanjenja siromaštva.	
Vizija Sjenica je 2020. godine opština bez migracija i siromaštva i ne pripada kategoriji nerazvijenih opština. Mesto je zadovoljavanja životnog standarda gde u porodici i društvenoj zajednici će građani zadovoljavati sve svoje socijalne i druge potrebe uz pomoć izgrađenog i održivog sistema društvenog razvoja.							
Indikatori održivosti Indikatori kvaliteta života, Indikatori br. 11-20							
Opšti cilj 3.1. Usluge socijalne zaštite su dostupne							
n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
3.1.1.	Razvijati uređen i funkcionalan sistem usluga u oblasti socijalne zaštite koji podržava socijalnu ravnopravnost svih građana	Razviti kriterijume za prepoznavanje siromaštva kao pojave koja pogađa kako domicilno, tako i stanovništvo u migraciji	CSR Opština Sjenica	2010–2016.	Nadležna ministarstva i fondovi, Projekti, donatori, opština Sjenica	Urađena socijalna karta Jedinstvena baza podataka	U toku Ažurira se socijalna karta
		Raditi na sprovođenju Nacionalne strategije za smanjenje siromaštva	CSR Opština Sjenica OCD Dom Zdravlja	2010–2016.		Definisani programi pomoći	U toku Pripreme za adaptaciju zgrade za stara

opštine Sjenica stvarajući uslove za ravnopravnost marginalizovanih grupa u pogledu ostvarivanja zaposlenosti, rodne ravnopravnosti i ostvarivanje društvenih uloga						lica
	Obezbediti bazičnu egzistenciju najugroženijih i siromaštvom pogođenih porodica	CSR Opština Sjenica Crveni Krst OCD	2010–2016.		Broj korisnika/godina Broj vrsta pomoći/godina	U toku 8.500 korisnika raznih oblika socijalne zaštite
	Nastaviti sa socijalizacijom, obrazovanjem, vaspitavanjem i zapošljavanjem osoba sa invaliditetom	Udruženje dece ometene u razvoju Opština Sjenica CSR	2010–2016.		Uspostavljen dnevni boravak	U toku Uspostavljen dnevni boravak u iznajmljenom prostoru Izgradnja objekta u završnoj fazi
	Razviti sistem podrške starim i nemoćnim licima, posebno u seoskom području	CSR Dom Zdravlja Udruženje dece ometene u razvoju Opština Sjenica	2010 – 2016.		Broj usluga u kući/godina	U toku 12 geronto domaćica na terenu Oko 120 domaćinstava
	Razvijati uslugu hraniteljstva kao najprirodniji oblik podrške deci u odrastanju	CSR Opština Sjenica	2012–2016.		Broj hraniteljskih porodica	
	Razviti sveobuhvatne preventivne programe i programe resocijalizacije za maloletnike	Opština Sjenica CSR Kancelarija za rad sa maloletnicima	2010–2016.		Izveštaj o kretanju maloletničkog prestupništva	U toku Dva programa obuke sa licenciranim osobljem
	Unaprediti socijalni status žene	Opština Sjenica CSR	2010–2011.		Osnovano savetovalište za trudnice i kontracepciju	Završeno Formirano savetovalište
	Raditi na smanjenju svih vrsta nasilja nad ženama i decom	Opština Sjenica CSR	2010-2015.		Osnovana sigurna kuća	U toku Rešavaju se imovinsko-pravni odnosi oko objekta

3.1.2.	Razvijati kapacitete službi u opremi i stručnim kadrovima koji obezbeđuju ravnomeran i usklađen razvoj opštine u svim oblastima socijalne politike	Razviti kapacitete pružalaca usluga u oblasti socijalne zaštite koji omogućuju primenu stručnih standrada i poštovanje ljudskih prava korisnika	CSR Lokalna samouprava Udruženje dece ometene u razvoju Dom zdravlja Nacionalna služba za zapošljavanje	2010–2016.	Nadležna ministarstva i fondovi, Projekti, donatori, opština Sjenica	Obezbeđeni prostorni i tehnički kapaciteti CSR Organizovan rad u Dnevnom boravku Broj obuka/godina Broj polaznika obuke/godina	2010 - Četiri obuke sa po šest učesnika 2011 - Dve obuke sa po jednim i jedna sa dva učesnika
		Razviti kapacitete predškolske ustanove u skladu sa zahtevima zajednice u broju i omogućiti inkluziju dece sa invaliditetom	Opština Sjenica Udruženje dece ometene u razvoju Predškolska ustanova Škole	2010–2016.		Broj vaspitača uključenih u program	U toku 10 vaspitača
		Razviti kapacitete škola za inkluziju	Opština Sjenica Udruženje dece ometene u razvoju Škole	2010–2016.		Broj nastavnika uključenih u program inkluzije	U toku 7 nastavnika 15 polaznika
		Razvoj preventivnih programa na način da obezbedi jednake uslove zdravstvene zaštite za sve stanovnike	Dom zdravlja Opština Sjenica	2012–2016.		Učešće korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu	
		Razvijati mrežu organizacija i udruženja građana koja zastupaju interese osetljivih, ranjivih i marginalizovanih grupa	OCD Opština Sjenica	2012–2016.		Broj aktivnih OCD u zajednici	
3.1.3.	Jačati mrežu lokalnih socijalnih aktera na definisanju, identifikovanju i bržem rešavanju problema pojedinca, porodice i zajednice	Uspostaviti pravilnu raspodelu odgovornosti u oblasti socijalne politike	Opština Sjenica CSR	2010–2011.	Nadležna ministarstva i fondovi, projekti, donatori, opština Sjenica	CSR je odgovoran za programe razvijanje socijalne zaštite	Završeno
		Razvijati timski rad različitih socijalnih aktera u planiranju razvoja socijalne politike (zaštite) u zajednici	Opština Sjenica CSR	2010–2016.		Broj sastanaka i projekata u cilju razvoja politike socijalne zaštite	U toku 5 projekata u koje su bili uključeni različiti akteri u opštini
		Podržati OCD i Crveni Krst u kreiranju i razvijanju novih usluga podrške	Opština Sjenica OCD Crveni Krst	2012–2016.		Protokol o saradnji OCD, Crvenog Krsta i drugih	

			Drugi socijalni akteri			socijalnih aktera Definisana područja saradnje	
3.1.4.	Planirati, pribavljati i odgovorno upravljati sredstvima namenjenim razvoju mreže podrške svim korisničkim grupama	Obezbediti ulaganja u razvoj socijalne politike iz različitih izvora finansiranja	Opština Sjenica Lokalni savet za socijalnu politiku OCD	2010–2012.	Nadležna ministarstva i fondovi, Projekti, donatori, opština Sjenica	Urađena finansijska projekcija za realizaciju prioriteta – Planovi i programi Stalna aktivnost na obezbeđenju finansijskih sredstava	Završeno

Opšti cilj 3.2. Stvoren je ambijent za kvalitetno školovanja							
n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
3.2.1.	Rekonstrukcija i izgradnja predškolskih i školskih objekata	Izgradnja novog objekta dečjeg obdaništa u Sjenici - građevinski radovi - opremanje	- Opština Sjenica - Donatori	2010-2014.	47.500.000 RSD – građevinski radovi 9.500.000 RSD – opremanje 30% - Opština Sjenica 70% - Nadležna ministarstva i fondovi, projekti, donacije	Izgrađeno i opremljeno dečije obdanište	U toku Građevinski radovi u toku
		Izgradnja garaže za poljoprivredne mašine u tehničkoj školi	Opština Sjenica Tehnička škola	2012–2016.	950.000 RSD Nadležna ministarstva i fondovi – 80% Opština Sjenica – 20%	Izgrađena garaža za poljoprivredne mašine u tehničkoj školi	

		Izgradnja nedostajućeg hola u gimnaziji	Opština Sjenica Gimnazija	2012-2016.	3.800.000 RSD Nadležna ministarstva i fondovi – 80% Opština Sjenica – 20%	Izgrađen hol u gimnaziji	
		Rekonstrukcija gimnazije: -zamena kotlova i instalacije za grejanje -zamena parketa i krova na fiskulturnoj Sali -postavljanje ograde -zamena stolarije -fasada	Opština Sjenica Gimnazija	2010–2016.	1.900.000 RSD – zamena kotlova i instalacije za grejanje 1.900.000 RSD – zamena parketa i postavljanje krova 950.000 RSD – postavljanje ograde 4.750.000 RSD – zamena stolarije 1.900.000 RSD – fasada Nadležna ministarstva i fondovi – 80% Opština Sjenica – 20%	Zamenjeni kotlovi Postavljene instalacije za grejanje Zamenjen krov i parket na fiskulturnoj Sali Postavljena oграда Stolarija zamenjena Urađena fasada	U toku Zamena kotlova Završeno Parket u sali , oграда sanirana Fasada delimično urađena

		<p>Rekonstrukcija tehničke škole:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zamena kotlova i instalacija za grejanje (zajendički objekat sa gimnazijom) - zamena stolarije - pokrivanje ravnog krova hola kosim krovom - zamena krova fiskulturne sale - fasada 	Opština Sjenica Tehnička škola	2010–2016.	<p>950.000 RSD – zamena kotlova i instalacija 4.750.000 RSD – zamena stolarije 1.425.000 RSD – pokrivanje krova 1.900.000 RSD – zamena krova fiskulturne sale 1.900.000 RSD – fasada</p> <p>Nadležna ministarstva i fondovi – 80% Opština Sjenica – 20%</p>	Zamenjeni kotlovi i instalacija Pokriven krov Zamenjen krov na fiskulturnoj Sali Stolarija zamenjena Urađena fasada	<p>U toku je zamena kotlova</p> <p>Završeno Zamenjena stolarija na I spratu</p> <p>Pokriven ravni krov i krov fiskulturne sale</p>
		<p>Rekonstrukcija O.Š. 12.Decembar:</p> <ul style="list-style-type: none"> -zamena stolarije -fasada -zamena cevovoda od kotlare do škole i unutar škole -rekonstrukcija mokrih čvorova 	Opština Sjenica OŠ 12. Decembar	2010–2016.	<p>9.500.000 RSD – zamena stolarije 4.750.000 RSD – fasada 1.425.000 RSD – zamena cevovoda 2.850.000 RSD – mokri čvorovi</p> <p>Nadležna ministarstva i fondovi – 80% Opština Sjenica – 20%</p>	Zamenjeni cevovodi Urađeni mokri čvorovi Stolarija zamenjena Urađena fasada	<p>U toku</p> <p>Zamenjeni cevovodi</p> <p>Delimična rekonstrukcija mokrih čvorova</p>
		<p>Rekonstrukcija O.Š Svetozar Marković:</p> <ul style="list-style-type: none"> -zamena stolarije -zamena kotlova -uređenje školskog dvorišta i ograde -fasada 	Opština Sjenica OŠ Svetozar Marković	2010–2016.	<p>7.600.000 RSD – zamena stolarije 1.900.000 RSD – zamena kotlova 1.425.000 RSD – uređenje dvorišta i ograde 3.800.000 RSD –</p>	Zamenjeni kotlovi Uređena dvorišta i ograde Stolarija zamenjena Urađena fasada	<p>U toku</p> <p>Urađena ograda školskog dvorišta</p>

				Fasada		
				Nadležna ministarstva i fondovi – 80% Opština Sjenica – 20%		
	Rekonstrukcija O.Š Duga Poljana: <i>-grejanje u isturenim odeljenjima Kamešnica, Žabren, Draževiće</i>	Opština Sjenica OŠ Duga Poljana	2012–2016.	2.850.000 RSD Nadležna ministarstva i fondovi – 80% Opština Sjenica – 20%	Regulisano grejanje u isturenim odeljenjima OŠ Duga Poljana	
	Rekonstrukcija O.Š Kladnica: <i>-zamena stolarije -rekonstrukcija mokrih čvorova</i>	Opština Sjenica OŠ Kladnica	2010–2016.	2.850.000 – zamena stolarije 950.000 rekonstrukcija mokrih čvorova Nadležna ministarstva i fondovi – 80% Opština Sjenica – 20%	Zamenjena stolarija Mokri čvorovi su rekonstruisani	U toku Završena rekonstrukcij mokrih čvorova
	O.Š. K.Bunari: <i>-rekonstrukcija školskog objekta -rekonstrukcija škola u isturenim odeljenjima Tuzinje i Cetanoviće -uređenje sportskih terena matične škole i isturenog odeljenja u Rasnu -izgradnja i rekonstrukcija mokrih čvorova u tri isturena odeljenja -proširenje škole u Rasnu</i>	Opština Sjenica OŠ K. Bunari	2012–2016.	4.750.000 RSD – rekonstrukcija 1.900.000 RSD – rekonstrukcija škola u isturenim odeljenjima 1.900.000 RSD – uređenje sportskih terena 1.900.000 RSD – izgradnja i rekonstrukcija mokrih čvorova 2.850.000 RSD – proširenje škole u	Izvršena rekonstrukcija školskog objekta Izvršena rekonstrukcija u isturenim odeljenjima Uređeni sportski tereni Izgrađeni i rekonstruisani mokri čvorovi Proširena škola u Rasnu	

					Rasnu		
					Nadležna ministarstva i fondovi – 80% Opština Sjenica – 20%		
		O.Š. Štavalj: <i>-zamena stolarije</i> <i>-rekonstrukcija mokrih čvorova</i> <i>-fasada</i>		2010-2016	2.850.000 RSD – zamena stolarije 665.000 RSD – rekonstrukcija mokrih čvorova 1.900.000 RSD – fasada Nadležna ministarstva i fondovi – 80% Opština Sjenica – 20%	Zamenjena stolarija Mokri čvorovi su rekonstruisani Fasada sređena	U toku zamena stolarije
		Rekostrukcija O.Š. Bare: <i>-rekonstrukcija đlačke kuhinje</i> <i>-zamena stolarije</i> <i>-rekonstrukcija mokrih čvorova</i> <i>-završetak škole u Vrbnici</i> <i>-adaptacija škole odeljenja u Krajinovićima</i>	Opština Sjenca OŠ Bare	2010–2016.	950.000 RSD – rekonstrukcija đlačke kuhinje 1.900.000 RSD – zamena stolarije 475.000 RSD – mokri čvorovi 1.900.000 RSD – završetak škole u Vrbnici 950.000 RSD – adaptacija u Krajinovićima Nadležna ministarstva i fondovi – 80% Opština Sjenica – 20%	Đlačka kuhinja rekonstruisana Stolarija zamenjena Mokri čvorovi rekonstruisani Završena škola u Vrbnici Adaptirana škola u Krajinovićima	Završena rekonstrukcija mokrih čvorova

		<p>O.Š Raždaginja:</p> <p><i>-završetak započetog školskog objekta</i> <i>-uređenje sportskih terena</i> <i>-izmeštanje kotlare iz prizemlja i izgradnja nove</i></p>	Opština Sjenica OŠ Raždaginja	2012–2016.	<p>10.450.000 RSD – završetak objekat 1.900.000 RSD – uređenje sportskih terena 2.850.000 RSD – kotlarnica</p> <p>Nadležna ministarstva i fondovi – 80% Opština Sjenica – 20%</p>	Završen školski objekat Sportski tereni uređeni Zamenjena kotlarnica	
3.2.2.	Podizanje nivoa opremljenosti predškolskih i školskih ustanova	<p>Dečije obdanište:</p> <p><i>-oprema i rekviziti</i></p>	Opština Sjenica Predškolska ustanova	2012–2016.	<p>400.000 RSD/god. izdvaja Opština Sjenica za podizanje nivoa opremljenosti predškolskih i školskih ustanove</p> <p>Nadležna ministarstva i fondovi – 80% Opština Sjenica – 20%</p>	Nabavljene opreme i rekvizita/godina	
		<p>Gimnazija – nabavka savremenih školskih učila i opreme:</p> <p><i>- 30 računara</i> <i>- laboratorija za strane jezike</i> <i>- opremanje kabineta za fiziku ,hemiju i biologiju</i> <i>- klupe ,table i stolice 110s l. za 9 učionica</i></p>	Opština Sjenica Gimnazija	2010–2016.	<p>1.140.000 RSD – računari 450.000 RSD – laboratorija 1.200.000 RSD – kabineti 900.000 RSD – klupe, table i sl.</p> <p>Nadležna ministarstva i fondovi – 80% Opština Sjenica – 20%</p>	Nabavljeni računari/godina Opremljeni kabinet i laboratorija Nabavljena stolarija	U toku nabavljeno 20 školskih računara 7 tabli je kupljeno

		Tehnička škola – nabavka savremenih školskih učila i opreme	Opština Sjenica Tehnička škola	2012–2016.	2.375.000 RSD Nadležna ministarstva i fondovi – 80% Opština Sjenica – 20%	Nabavljeno školskih učila i opreme	
		O.Š 12 Decembar – nabavka savremenih školskih učila i opreme	Opština Sjenica OŠ 12 Decembar	2012–2016.	4.750.000 RSD Nadležna ministarstva i fondovi – 80% Opština Sjenica – 20%	Nabavljeno školskih učila i opreme	
		O.Š. Svetozar Marković – nabavka savremenih školskih učila i opreme	Opština Sjenica OŠ Svetozar Marković	2012–2016.	4.275.000 RSD Nadležna ministarstva i fondovi – 80% Opština Sjenica – 20%	Nabavljeno školskih učila i opreme	
		Za šest osnovnih škola na seoskom području: <i>- nabavka savremenih školskih učila i opreme(6*1.900.000)</i>	Opština Sjenica Škole na seoskom području	2012–2016.	11.400.000 RSD	Nabavljeno školskih učila i opreme	
3.2.3.	Uspostavljanje optimalnog sistema prevoza	Osnivanje javnog preduzeća za prevoz učenika	Opština Sjenica	2012–2016.	14.000.000 RSD/god. – Opština Sjenica – 100%	JP za prevoz učenika je osnovano	
		Nabavka vozila	Opština Sjenica	2012–2016.	Nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU, projekti, donacije	Broj nabavljenih vozila	
3.2.4.	Izgradnja školskih fiskulturnih sala sa opremom	Izgradnja fiskulturnih sala u: Gimnazija O.Š: Svetozar Marković O.Š Štavalj O.Š Raždaginja	Opština Sjenica J.P: Direkcija Škole	2012–2016.	19.000.000 RSD – Gimnazija 19.000.000 RSD – OŠ Svetozar Marković	Broj izgrađenih fiskulturnih sala po školama	

		O.Š Duga Poljana O.Š K.Bunari			15.200.000 RSD – OŠ Štavalj 15.200.000 RSD – Raždaginja 28.500.000 RSD – OŠ Duga Poljana 15.200.000 RSD – OŠ K. Bunari		
					Nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU, projekti, donacije 2.000.000 RSD/god.		
3.2.5.	Permanentno usavršavanje stručnog kadra	Obuke i ostali edukativni programi	Opština Sjenica Škole	2010–2016.	Nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU, projekti, donacije, zainteresovani učesnici	Broj pohađanih obuka i kurseva/god. Broj učesnika na obukama i edukativnim programima/god.	U toku 700.000 RSD/god. izdvaja Opština Sjenica za podizanje nivoa znanja i edukativne programe

Opšti cilj 3.3.							
Stanovništvu je dostupna kvalitetna i pravovremena zdravstvena zaštita							
n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
3.3.1.	Edukacija stanovništva i razvijanje aktivnosti za sprečavanje i rano otkrivanje bolesti	Obezbeđenje materijalno-tehničkih sredstava - <i>Mamograf</i> - <i>dva vozila</i> - <i>ostala oprema</i>	Ministarstvo zdravlja, RZZO, Opština Sjenica	2010–2016.	9.500.000 RSD/god. <i>6.157.000 RSD – mamograf</i> <i>1.900.000 RSD – dva</i>	Materijalno-tehnička sredstva su obezbeđena	U toku Agregat za Dom Zdravlja

		- edukacija stanovništva			vozila 950.000 RSD – ostala oprema 475.000 RSD – edukacija stanovništva RZZO – 100% Ostali izvori finansiranja Projekti, donacije, Nadležna ministarstva i fondovi		
3.3.2.	Kvalitetne zdravstvene usluge su dostupne u selima	Rekonstrukcija postojeće dve zdravstvene stanice i osam zdravstvenih ambulanti	Ministarstvo zdravlja, Opština Sjenica	2012-2016.	5.510.000 RSD Projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi	Rekonstruisane dve zdravstvene stanice Rekonstruisano osam zdravstvenih ambulanti	
		Formiranje laboratorije u zdravstvenoj stanici Duga poljana sa nabavkom potrebnih aparata i opreme.	Ministarstvo zdravlja, Opština Sjenica	2012-2016.	4.750.000 RSD Projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi	Formirana i opremljena laboratorija u Dugoj Poljani	
		Formiranje punkta hitne službe u Dugoj Poljani sa nabavkom jednog terenskog i jednog sanitetskog vozila	Ministarstvo zdravlja, Opština Sjenica	2012-2016.	3.850.000 RSD Projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi	Formiran punkt hitne službe u Dugoj Poljani Nabavljeno terensko vozilo Nabavljeno sanitetsko vozilo	
		Otvaranje apoteke u naselju Duga Poljana	Privatna inicijativa	2012-2016.	Privatna inicijativa	Otvorena apoteka u naselju Duga Poljana	
		Nabavka troje terenskih vozila za obavljanje zdravstvene delatnosti na terenu	Ministarstvo zdravlja, Opština Sjenica	2012-2016.	2.850.000 RSD Projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi	Nabavljena tri terenska vozila	

3.3.3.	Stvaranje dobrih uslova za rad medicinskog osoblja, boravak i lečenje pacijenata	Izgradnja potrebnog prostora za službu opšte medicine (300-400m ²): <i>- građevinski radovi</i> <i>- medicinska oprema</i> <i>- kancelarijska oprema</i>	Ministarstvo zdravlja Opština Sjenica Dom zdravlja	2010-2016.	25.000.000 RSD RZZO, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi	Izgrađen i opremljen prostor za službu opšte medicine	U toku Izrada projektne dokumentacije u toku
		Rekonstrukcija postojeće zgrade	Ministarstvo zdravlja Opština Sjenica Dom zdravlja	2010-2016.	14.000.000 RSD RZZO, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi	Dom Zdravlja je rekonstruisan	U toku U toku izrada projekta
		Uređenje kruga Doma zdravlja	Ministarstvo zdravlja Opština Sjenica Dom zdravlja	2010-2016.	4.750.000 RSD RZZO, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi	Krug Doma Zdravlja je uređen	U toku Asfaltirane unutrašnje pešačke i kolovozne staze Parking prostor Sve pristupne ulice ka Domu Zdravlja
		Uvezivanje celovite informativne mreže sa nabavkom nedostajuće kompjuterske i dr. opreme.	Ministarstvo zdravlja Opština Sjenica Dom zdravlja	2010-2012.	2.850.000 RSD - DILS PROGRAM	Formirana je informatička mreža	U toku je uvođenje informativne mreže u Domu zdravlja po projektu DILS-a
		Preuređenje ginekološkog odeljenja u 2 hirurške sale: <i>-građevinski radovi</i> <i>-hirurška i dr oprema</i>	Ministarstvo zdravlja Opština Sjenica Dom zdravlja	2012-2016.	570.000 RSD – građevinski radovi 47.500.000 RSD – hirurška i druga oprema RZZO, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi	Dve hirurške sale su operative	
		Nabavka 3 ultrazvučna aparata (radiologija-interno,	Ministarstvo zdravlja Opština Sjenica Dom zdravlja	2012-2016.	11.400.000 RSD RZZO, projekti, donacije, nadležna	Tri ultrazvučna aparata su nabavljena	

		ginekologija i pedijatrija)			ministarstva i fondovi		
		Nabavka - <i>rengen aparata</i> - <i>mobilnog Rentgen aparata</i> - <i>stomatološkog rentgen aparata</i>	Ministarstvo zdravlja Opština Sjenica Dom zdravlja	2012-2016.	33.250.000 RSD – rentgen aparat 4.750.000 RSD – mobilni i stomatološki rentgen RZZO, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi	Nabavljeni su rentgen aparati	
		Formiranje mikrobiološke laboratorije i završavanje i nabavka nedostajućih laboratorijskih aparata i opreme(hematološki analizator i dr.)	Ministarstvo zdravlja Opština Sjenica Dom zdravlja	2012-2016.	4.800.000 RSD RZZO, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi	Nabavljeno laboratorijskih aparata i opreme	
		Formiranje službe za transfuziju	Ministarstvo zdravlja Opština Sjenica Dom zdravlja	2012-2016.	760.000 RSD RZZO, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi	Služba za transfuziju je formirana	
		Opremanje službe hitne medicinske pomoći: <i>dva opremljena vozila, dva terenska vozila, nabavka EKG-a, defibrilatora, aspiratora, prenosnih monitora, setova za intubaciju, reanimaciju, infuzionih pumpi i dr.</i>	Ministarstvo zdravlja Opština Sjenica Dom zdravlja	2010-2016.	8.500.000 RSD RZZO, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi	Služba hitne pomoći je opremljena	U toku Nabavljena dva sanitetska vozila za pružanje hitne medicinske pomoći sa kompletnom medicinskom opremom
		Nabavka dva vozila za sanitetski transport	Ministarstvo zdravlja Opština Sjenica Dom zdravlja	2012-2016.	5.400.000 RSD RZZO, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi	Nabavljena dva vozila za sanitetski transport	

		<p>Nabavka nedostajućih aparata i opreme za porodilište:</p> <p><i>Dva porođajana kreveta, Dva CTG, Jedan kolposkop i dr.</i></p>	<p>Ministarstvo zdravlja Opština Sjenica Dom zdravlja</p>	<p>2010-2016.</p>	<p>950.000 RSD – porođajni kreveti 760.000 RSD – CTG 950.000 RSD – kolposkop i dr.</p> <p>RZZO, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi</p>	<p>Nabavljena nedostajuća oprema i aparati za porodilište</p>	<p>U toku - Nabavljen kolposkop i jedan CTG aparat</p>
		<p>Nabavka opreme za specijalističke ambulante</p>	<p>Ministarstvo zdravlja Opština Sjenica Dom zdravlja</p>	<p>2010-2016.</p>	<p>6.000.000 RSD RZZO, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi</p>	<p>Nabavljena oprema za specijalističku ambulantu</p>	<p>U toku – Nabavljena kompletna oprema za oftamolosku ambulantu</p>
		<p>Kompletno znavljanje opreme službe fizijatrije</p>	<p>Ministarstvo zdravlja Opština Sjenica Dom zdravlja</p>	<p>2012-2016.</p>	<p>2.850.000 RSD RZZO, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi</p>	<p>Obnovljena oprema na odelenju fizijatrije</p>	
		<p>Formiranje službe za kućnu negu i lečenje i nabavka potrebnih vozila</p>	<p>Ministarstvo zdravlja Opština Sjenica Dom zdravlja</p>	<p>2010-2016.</p>	<p>3.325.000 RSD RZZO, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi</p>	<p>Nabavljena mobilna ambulanta</p>	<p>U toku - Nabavljeno jedno vozilo iz donacije</p>
		<p>Oprema za rad stomatološke službe</p>	<p>Ministarstvo zdravlja Opština Sjenica Dom zdravlja</p>	<p>2012-2016.</p>	<p>5.700.000 RSD RZZO, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi</p>	<p>Stomatološka služba je opremljena</p>	
		<p>Edukacija, obuka i stručno usavršavanje medicinskog kadra</p>	<p>Ministarstvo zdravlja Opština Sjenica Dom zdravlja</p>	<p>2010-2016.</p>	<p>2.750.000 RSD RZZO, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi</p>	<p>Broj edukacija Broj polaznika obuke</p>	<p>U toku</p>

Opšti cilj 3.4.

Kulturne aktivnosti su raznovrsne i kvalitetne							
n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
3.4.1.	Stvaranje uslova i prostora za kulturne aktivnosti	Završetak Doma Kulture	Ustanova za kulturu Opština Sjenica	2012– 2016.	15.000.000 RSD sa bibliotekom Ministarstvo Kulture, Opština Sjenica, Predpristupni fondovi EU	Završen Dom Kulture	
		Pokretanje niže muzičke škole	Niža muzička škola, Novi Pazar Ustanova za kulturu	2012– 2016.	100% - Niža muzička škola, Novi Pazar	Niža muzička škola je aktivna u Sjenici	
		Sakupljanje i formiranje muzejske građe	Muzej Ras, Novi Pazar Ustanova za kulturu	2012– 2016.	Interni trošak Ustanove za kulturu	Formirana je muzejska građa	
		Otvaranje etnografskog muzeja	Ustanova za kulturu Opština Sjenica	2012– 2016.	Ministarstvo Kulture Opština Sjenica	Otvoren je etnografski muzej	
		Otvaranje galerije	Opština Sjenica SULUD Srbije	2012– 2016.	250.000,00 RSD/god. – Ustanova za kulturu – 100%	Otvorena je galerija	
		Adaptiranje seoskih Domova Kulture <i>-Duga poljana</i> <i>-Štavalj</i> <i>-K Bunari</i> <i>-Kladnica</i>	Opština Sjenica Mesne zajednice Donatori	2012– 2016.	8.000.000,00 RSD po Domu Kulture 50% - Opština Sjenica 10 % - MZ 40 % - Donatori, Projekti, Predpristupna sredstva EU	Broj adaptiranih seoskih Domova Kulture	
3.4.2.	Afirmacija kulturnih aktivnosti u cilju razvoja turističkih sadržaja	Smotre narodnog stvaralaštva "Susreti sela"	Opština Sjenica Mesne Zajednice Ustanova za kulturu	2010–2016.	200.000,00 RSD/god. Ustanova za kulturu i TOS	Broj stanovnika na jedan objekat društvenih, kulturnih i rekreativnih aktivnosti Broj održani smotri	U toku

						narodnog stvaralaštva/godina	
3.4.3.	Razvoj regionalne i međunarodne saradnje	Povezivanje sa lokalnim samoupravama u okruženju - Pokretanje zajedničkih kulturnih sadržaja (prekogranična saradnja)	Zainteresovane lokalne samouprave, ustanove i organizacije u regionu	2010–2016.	Zainteresovane opštine, Projekti	Broj realizovanih regionalnih projekata/godina	U toku Zajednički sastanak zainteresovanih opština
		Jačanje odnosa sa dijasporom	Opština Sjenica, Udruženja i organizacije iseljenika	2012– 2016.	Opština Sjenica, Udruženja i organizacije iseljenika	Broj realizovanih saradnji sa dijasporom/godina	
3.4.4.	Formiranje novih kulturnih sadržaja	Nove tendencije pozorišta (performansi)	Opština Sjenica Ustanova kulture	2012– 2016.	500.000 RSD – Opština Sjenica	Broj realizovanih programa/godina	
3.4.5.	Zaštita kulturno-istorijskih spomenika	Nova arheološka iskopavanja	Opština Sjenica Muzej Ras Novi Pazar	2012– 2016.	Zavod za zaštitu spomenika Srbije	Broj arheoloških iskopavanja	
		Zaštita i konzervacija postojećih arheoloških nalazišta	Opština Sjenica Etnografski muzej	2012– 2016.	Zavod za zaštitu spomenika Srbije	Broj zaštićenih i konzerviranih nalazišta	
		Aktivnosti oko prezentovanja kulturno-istorijskih spomenika	Opština Sjenica TOS Ustanova za kulturu	2012– 2016.	200.000,00 RSD/god. – Opština Sjenica Ostali izvori finansiranja projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU, udruženja i organizacije iseljenika	Broj aktivnosti preduzetih na prezentovanju kulturno-istorijskih spomenika/godina	
3.4.6.	Uključivanje stanovništva, a posebno mladih u kulturni i društveni život	Formiranje sekcija umetničkih društava Folklorna, dramska itd.	Opština Sjenica; Ustanova kulture; KUD-a ;	2010-2014.	Izvori finansiranja Opština Sjenica projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna	Broj formiranih sekcija umetničkih društava	U toku Inicijalni sastanci i pozivi

					sredstva EU, udruženja i organizacije iseljenika		
		Jačanje saradnje sa civilnim sektorom	Opština Sjenica; Ustanova kulture; Kancelarija mladih; NVO	2012– 2016.	Opština Sjenica i Ustanova za kulturu - Interni troškovi	Broj zajedničkih akcija sa civilnim sektorom/godina	

Opšti cilj 3.5.							
Kroz razvijenu sportsku infrastrukturu i resurse je omogućeno profesionalno i rekreativno bavljenje sportom							
n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
3.5.1.	Izgradnja novih sportskih terena i sadržaja sa posebnim ciljem na razvoj sadržaja za zimske sportove	U okviru kompleksa sportskog centra izgraditi: - otvoreni olimpijski bazen - teniski teren - mini pič teren	Opština Sjenica Ustanova za sport i rekreaciju	2010–2016.	9.500.000 RSD – otvoreni olimpijski bazen 950.000 RSD – teniski teren Opština Sjenica, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi, privatna inicijativa	Izgrađen otvoreni olimpijski bazen Izgrađen teniski teren Izgrađen mini pič teren	Završeno 2 teniska terena Mini pič teren U toku Idejni projekat za olimpijski bazen je urađen
		Rešavanje problema grejanja u sportskoj hali	Opština Sjenica Ustanova za sport i rekreaciju	2012–2016.	1.900.000 RSD Opština Sjenica, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU	Rešen problem grejanja u sportskoj hali	
		Izgradnja košarkaške konstrukcije	Opština Sjenica Ustanova za sport i rekreaciju	2012–2016.	475.000 RSD Opština Sjenica, projekti, donacije,	Izgrađena košarkaška konstrukcija	

					nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU		
		Nabavka opreme za uređenje fitnes sale	Opština Sjenica Ustanova za sport i rekreaciju	2012–2016.	1.140.000 RSD Opština Sjenica, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU	Nabavljena oprema za fitnes salu	
		Nabavka sportske opreme i rekvizita	Opština Sjenica Ustanova za sport i rekreaciju	2010 – 2016.	760.000 RSD/god. - Opština Sjenica	Nabavljena sportska oprema i rekviziti	U toku Nabavka lopti i opreme za sportske klubove
		Nabavka autobusa i kombija	Opština Sjenica Ustanova za sport i rekreaciju	2012–2016.	3.800.000 RSD – autobus 2.375.000 RSD – kombi Opština Sjenica, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi, privatna inicijativa	Nabavljen autobus Nabavljen kombi	
		Uređenje tribinskog i podtribinskog prostora	Opština Sjenica Ustanova za sport i rekreaciju	2010 – 2016.	Opština Sjenica, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU	Uređen tribinski i podtribinski prostor	U toku Na tribinskom delu su jednim delom postavljena sedišta
		Čišćenje i farbanje ograde sportskog centra	Opština Sjenica Ustanova za sport i rekreaciju	2012–2016.	950.000 RSD – 100% Opština Sjenica	Očišćena i ofarbana ograda sportskog centra	

		Nabavka prskalica za navodnjavanje sportskih terena (6 kom.)	Opština Sjenica Ustanova za sport i rekreaciju	2012–2016.	171.000 RSD - 100% Opština Sjenica	Nabavljeno šest prskalica	
		Rekonstrukcija terena za atletske discipline	Opština Sjenica Ustanova za sport i rekreaciju	2012–2016.	150.000 RSD Opština Sjenica, projekti, nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU, privatna inicijativa	Rekonstruisan teren za atletske discipline	
		Zamena tepiha pomoćnog fudbalskog terena	Opština Sjenica Ustanova za sport i rekreaciju	2012–2016.	7.600.000 RSD Opština Sjenica, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU	Zamenjen tepih pomoćnog fudbalskog terena	
		Nabavka -golova za mali fudbal -kompleta za odbojku	Opština Sjenica Ustanova za sport i rekreaciju	2010 – 2015.	190.000 RSD Opština Sjenica, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU	Nabavka golova za mali fudbal Nabavka kompletne opreme za odbojku	U toku Renovirani postojeći golovi I kompleti
		Asfaltiranje parkinga sportskog centra	Opština Sjenica Ustanova za sport i rekreaciju	2012–2016.	7.600.000 RSD - Opština Sjenica	Asfaltiran parking u okviru sportskog centra	
		Sređivanje otvorenog sportskog terena pored hale	Ustanova za sport i rekreaciju Opština Sjenica	2010.	100% -Ustanova za sport I rekreaciju	Obeležavanje terena Rekostruisani golovi	Završeno
		Izgradnja i uređenje terena za nordijske discipline	Opština Sjenica Ustanova za sport i rekreaciju TOS	2010 – 2016.	23.750.000 RSD Opština Sjenica, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi,	Broj izgrađenih i uređenih terena za nordijske discipline	U toku Trasirana ski staza za alpsko skijanje – Ski centar Žare

					predpristupna sredstva EU, privatna inicijativa		
		Izgradnja žičare i objekata za alpsko skijanje na lokalitetu Jadovnik	Opština Sjenica Ustanova za sport i rekreaciju TOS	2012–2016.	47.500.000 RSD - Nadležna ministarstva i fondovi	Broj izgrađenih i uređenih terena za nordijske discipline	
3.5.2.	Omasovljenje sportskih aktivnosti uz posebnu brigu o talentovanim sportistima	Oživljavanje omladinskih sportskih klubova	Opština Sjenica Ustanova za sport Sportski klubovi Udruženja građana	2010 – 2016.	5.400.000 RSD Opština Sjenica, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU, privatna inicijativa	Broj aktivnih omladinskih sportskih klubova	U toku Osnovani muški i ženski odbojkaški klub Džudo klub
		Osnivanje nagradnih fondova za postignute sportske rezultate	Opština Sjenica Ustanova za sport Sportski klubovi Udruženja građana	2010–2016.	1.000.000 RSD/god. – Opština Sjenica, donatori i sponzori	Osnovan nagradni fond Broj sportista koji je koristio sredstva Fonda	Završeno Opština izdvaja sredstva za kandidate za velika sportska takmičenja U toku 6 kandidata je koristilo sredstva fonda
		Organizovanje letnjih sportskih takmičenja	Opština Sjenica Ustanova za sport Sportski klubovi MZ TOS	2010 – 2016.	1.600.000 RSD Opština Sjenica, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi, privatna inicijativa	Broj organizovanih letnjih sportskih takmičenja	U toku Regionalno sportsko takmičenje Igre bez granica, 2010
		Organizovanje zimskih sportskih takmičenja	Opština Sjenica Ustanova za sport Sportski klubovi TOS	2012–2016.	2.750.000 RSD Opština Sjenica, Nadležna ministarstva i fondovi, privatna	Broj organizovanih zimskih sportskih takmičenja/godina	

					inicijativa		
3.5.3.	Jačanje saradnje sportskih klubova sa drugim klubovima u Republici i inostranstvu	Uspostavljanje regionalne i prekogranične saradnje kroz organizovanje i učestvovanje na takmičenjima	Opština Sjenica Ustanova za sport Sportski klubovi TOS	2012–2016.	3.700.000 RSD Opština Sjenica, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi, privatna inicijativa	Broj organizovanih takmičenja/godina	
		Uspostavljanje saradnje sa klubovima u zemlji i inostranstvu	Opština Sjenica Ustanova za sport Sportski klubovi	2012–2016.	900.000 RSD/god. Opština Sjenica, projekti, donacije, nadležna ministarstva i fondovi, privatna inicijativa	Broj uspostavljenih saradnji sa klubovima	

Opšti cilj 3.6.							
Opštinske usluge su kvalitetne i dostupne							
n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
3.6.1.	Lokalna samouprava je brza, efikasna i dostupna u pružanju usluga građanstvu	Obezbeđenje dodatnog poslovnog-kancelarijskog prostora OU	Opština Sjenica – Opštinska Uprava	2010-2016.	Opština Sjenica, Nadležno ministarstvo	Novi poslovno-kancelarijski prostor OU	U toku Obezbeđen prostor Završeni građevinski radovi
		Revidiranje i donošenje akata o organizaciji i radu OU	Opština Sjenica – Opštinska Uprava	2012–2016.	Opština Sjenica – interni i protokolarni trošak	Broj revidiranih i donešenih akata o organizaciji rada OU	

		Donošenje etičkog kodeksa lokalnih funkcionera i službenika	Opština Sjenica – Opštinska Uprava	2012–2016.	Opština Sjenica – interni i protokolarni trošak	Donešen etički kodeks	
		Uspostavljanje zaštitnika građana	Opština Sjenica – Opštinska Uprava	2012–2016.	170.000 RSD - Opština Sjenica	Uspostavljen zaštitnik građana	
		Izrada vodiča kroz opštinu	Opština Sjenica – Opštinska Uprava	2012–2016.	150.000 RSD - Opština Sjenica, Projekti	Urađen vodič kroz opštinu	
		Uvođenje On-Line telefonske usluge	Opština Sjenica – Opštinska Uprava	2012–2016.	Opština Sjenica, Nadležna ministarstva i fondovi, projekti, donacije	Uvedena on-line usluga	
		Izrada opštinskog godišnjaka	Opština Sjenica – Opštinska Uprava	2012–2016.	380.000 RSD/god. Opština Sjenica	Urađen opštinski godišnjak	
		Izrada sajta i web portala opštine	Opština Sjenica – Opštinska Uprava	2010–2011.	300.000 RSD - Opština Sjenica	Urađen sajt i web portal opštine	Završeno
		Formiranje jedinstvenog informacionog sistema opštine i odgovarajućih baza podataka	Opština Sjenica – Opštinska Uprava	2010–2016.	Opština Sjenica, Nadležna ministarstva i fondovi	Formiran je jedinstveni informacioni sistem opštine Formirane su baze podataka	U toku Urađeni su programi
		Formiranje GIS-a	Opština Sjenica – Opštinska Uprava	2011–2014.	Opština Sjenica, Nadležna ministarstva i fondovi, Projekti	Ustanovljen je GIS	U toku
3.6.2.	Povećana je bezbednost i sigurnost građana	Formiranje opštinskog saveta za bezbednost	Opština Sjenica MUP	2010.	Opština Sjenica – Interni i protokolarni troškovi	Formiran opštinski savet za bezbednost	Završeno
		Uvođenje video nadzora u definisanim delovima grada	Opština Sjenica MUP	2012–2016.	2.000.000 RSD Opština Sjenica, Nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU, projekti, donacije	Broj lokacija na kojima je uveden video nadzor	

		Obezbeđenje materijalno-tehničke pomoći PS Sjenica	Opština Sjenica MUP	2012–2016.	Opština Sjenica, Nadležna ministarstva i fondovi	Materijalno-tehničkog poboljšanja	
3.6.3.	Civilni sektor se razvija	Uvođenje javnih rasprava pri donošenju odluka od opšteg značaja	Opština Sjenica NVO	2012–2016.	200.000 RSD/god. - Opština Sjenica	Broj javnih rasprava	U toku Održane su 4 rasprave
		Razvijanje odnosa partnerstava i podrška jačanju civilnog sektora – Tematska konkursna raspodela finansijskih sredstava civilnom sektoru	Opština Sjenica NVO	2012–2016.	3.000.000 RSD/god. - Opština Sjenica	Broj korisnika raspodele sredstava	

5.4. Zaštita životne sredine

Radna grupa za zaštitu životne sredine	
PROBLEM: Sjenica je opština bogata prirodnim bogatstvima, ali su u njoj isto tako prisutni brojni ekološki problemi od kojih je najznačajniji nepostojanje sanitarne deponije.	PRIORITET Očuvanje životne sredine i prirodnih bogatstava uz održivo korišćenje prirodnih resursa.
Vizija Čista opština visoke ekološke svesti sa rešenim pitanjem komunalnog otpada, racionalnim korišćenjem prirodnih resursa i Peštera, bogatog biljnog i životinjskog biodiverziteta i očuvanim prirodnim bogatstvima.	
Indikatori održivosti Indikatori životne sredine, Indikatori br. 1-10.	
Opšti cilj 4.1. Podizanje ekološke svesti	

n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
4.1.1.	Razvijen sistem informisanja i edukacije dece, stanovništva, privrednih subjekata i društvenih organizacija u oblasti zaštite životne sredine	Organizovanje tribina , okruglih stolova i radionica iz oblasti zaštite životne sredine	Opština Sjenica NVO Škole	2012–2016.	300.000,00 RSD/godina 100.000,00 RSD - Opština Sjenica 200.000,00 RSD – projekti, nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU	Broj održanih skupova Broj učesnika	
		Edukacija ljudi koji se bave zaštitom životne sredine – radionice, predavanja, studijske ture, razmena iskustava...	Opština Sjenica Ekološka udruženja USR Vapa Lovačko udruženje Škole	2012–2016.	500.000,00 RSD/godina Opština Sjenica, projekti, nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU	Broj održanih edukacija/godina	
		Izrada lifleta, informatora, info tabli, tabli upozorenja na određenim područjima i sl.	Opština Sjenica Srbija šume SRP Uvac Udruženja građana JKP” Vrela”	2012–2016.	Opština Sjenica, Srbija šume, Srbija vode, SRP Uvac, Ministarstva i fondovi, projekti, donatori, predpristupna sredstva EU	Odštampanih materijala Broj postavljenih obaveštenja	
		Formiranje goranske sekcije	Škole Opština Sjenica	2012–2016.	50.000,00 RSD - Opština Sjenica 200.000,00 RSD - Srbija šume Ostali izvori finansiranja projekti, predpristupna sredstva EU	Formirana goranska sekcija Broj članova goranske sekcije	

4.1.2	Lokalne akcije stanovništva u oblasti zaštite životne sredine su razvijene	Akcije čišćenja grada i sela i uređenje zelenih površina	Opština Sjenica, NVO, JKP Vrela Direkcija za urbanizam	2010–2016.	2.000.000,00 RSD/godina - Opština Sjenica	Broj akcija čišćenja/godina	Kontinuirana aktivnost Akcije se obavljaju dva puta godišnje
		Akcije čišćenja rečnih korita	USR Vapa JKP „Vrela” , Opština Sjenica Rezervat Uvac	2010–2016.	400.000,00 RSD/godina Opština Sjenica, Srbija vode, SRP Uvac, Nadležna ministarstva i fondovi	Broj akcija čišćenja/godina	Kontinuirana aktivnost Akcije se obavljaju dva puta godišnje
		Postavljanje kanti za đubre i kontejnera u prirodnim sredinama	Opština Sjenica JKP „ Vrela”	2010–2016.	500.000,00 RSD 80% - Opština Sjenica 20% -Minist. i fondovi	Broj postavljenih kontejnera i kanti za đubre	U toku – 60 kanti je nabavljeno i u toku je raspoređivanje
		Akcije čišćenja i uređenja lovišta i ribolovišta	Lovačko udruženje” Vrhovi” UR” Vapa” SRP ” Uvac” Srbija-šume Srbija-vode Lovačko udruženje” Vrhovi” Srbija-šume	2010–2016.	Lovačko udruženje” Vrhovi”, UR” Vapa”, SRP ”Uvac”, Srbija-šume, Srbija-vode, Ministarstva i fondovi, projekti, predpristupna sredstva EU	Broj akcija čišćenja Površina očišćenog terena	Kontinuirana aktivnost Akcije se obavljaju dva puta godišnje
		Izrada ribolovne osnove	UR „Vapa”	2012	100% - UR “Vapa”	Urađena ribolovna osnova	
		Redovno obnavljanje životinja u lovištima	Lovačko udruženje ”Vrhovi” Srbija-šume	2012–2016.	100% - UL” Vrhovi” i Srbija-šume	Obnovljenog životinjskog fonda	
		Pošumljavanje	Srbija šume	2010-2016.	100% - Srbija-šume	Pošumljeno površina, ha	Kontinuirana aktivnost 55 ha za 2010 i 2011
		Izrada šumskih puteva	Srbija šume	2010-2016.	100% - Srbija šume	Izrađeno šumskih puteva	U toku 10-15 km

		Borba protiv erozija i klizišta <i>- Identifikacija područja</i> <i>- Program mera</i>	Opština Sjenica Srbija-šume	2010-2016.	Ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU	Definisan je program mera za ugrožena područja Površina saniranih područja	Kontinuirana aktivnost 2-3 ha pošumljavanja Vršeno na potezu Kladnica i Jevik
		Jačanje nevladinog sektora sa ciljem formiranja lokalne akcione grupe koje će se baviti problemima zaštite životne sredine	Opština Sjenica NVO Turistička organizacija Planinarsko, istraživačka, speleološka organizacija „Revuša”	2010-2016.	50.000,00 RSD/godina - Opština Sjenica Ostali izvori finansiranja - Ministarstva i fondovi, projekti, donatori, predpristupna sredstva EU	Broj ekoloških udruženja Broj članova u ekološkim udruženjima	U toku Osnovano udruženje Zmajevac
4.1.3	Sjenica učestvuje u regionalnim pograničnim i međunarodnim projektima zaštite životne sredine	Čišćenje terena od eksplozivnih naprava zaostalih od NATO bombardovanja	Opština Sjenica Nadležno ministarstvo	2010-2016.	Nadležna ministarstva i fondovi, Međunarodni projekti Predpristupni fondovi EU	Površina očišćenog terena	U toku Urađena projektna dokumentacija
		Uspostavljena saradnja sa drugim ekološkim organizacijama u Srbiji, regionu i inostranstvu	Opština Sjenica Udruženja građana	2010-2016.	Projekti, nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU	Broj ekoloških organizacija sa kojima je uspostavljena saradnja Broj realizovanih projekata	
		Zajedničko staranje o prirodnim dobrima <i>Definisani interesi Sjenice prema prirodnim dobrima koja se nalaze na njenoj teritoriji</i> <i>Obezbeđenje interesa u korišćenju i održavanju prirodnih dobara</i>	Zainteresovane opštine NVO iz regiona Srbija-šume Srbija-vode TOS Zavod za zaštitu prirode	2010-2016.	Projekti, nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU	Broj realizovanih projekata	

			NVO „Revuša”				
		Organizacija regionalnih ekoloških manifestacija	Zainteresovane opštine NVO	2010-2016.	Projekti, nadležna ministarstva i fondovi, predpristupna sredstva EU, privatna inicijativa	Broj organizovanih regionalnih ekoloških manifestacija	U toku – Ribolovna takmičenja regionalnog karaktera

Opšti cilj 4.2.							
Uspostavljen sistem za očuvanje i staranje o prirodnim resursima i bogastvima							
n.	Posebni ciljevi	Aktivnost	Partneri	Vremenski okvir	Vrednost i izvor sredstava	Indikatori	Status
4.2.1	Izrada planskih dokumenata (planski dokumenti su usklađeni sa zahtevima za očuvanje životne sredine)	Izrada glavnog projekta za pročišćavanje i otklanjanje otpadnih voda	Opština Sjenica Direkcija Izvođač	2010–2014.	90% - pristupni fondovi EU, projekti, nadležna ministarstva i fondovi 10% - Opština Sjenica	Urađen i usvojen glavni projekat	U toku Urađen idejni projekat Izrada glavnog projekta je u toku
		Izrada lokalnog ekološkog akcionog plana	Opština Sjenica NVO	2010–2012.	2.000.000,00 RSD 90% - Projekti 10% - Opština Sjenica	Urađen i usvojen lokalni ekološki akcioni plan	U toku U toku je izrada LEAP-a
		Izrada elaborata o mogućim lokacijama stočnog groblja	Opština Sjenica Direkcija Izvođač	2012–2016.	90% - Pristupni fondovi EU, projekti, nadležna ministarstva i fondovi 10% - Opština	Urađen elaborat o mogućim lokacijama stočnog groblja	

					Sjenica		
		Ramsarsko područje Pešter - prostorni plan za zaštićenu oblast	Opština Sjenica Direkcija Ministarstvo Zavod za zaštitu prirode TOS	2010–2016.	90% - Projekti, donatori, nadležna ministarstva i fondovi 10% - Opština Sjenica	Urađen prostorni plan za Ramsarsko područje	U toku U toku je izrada studije zaštite za SRP „Peštarsko polje”
4.2.2.	Efikasna saradnja sa organizacijama koje rukovode zaštićenim prirodnim dobrima	Sprovođenje mera za zaštitu zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta	Opština Sjenica Zavod za zaštitu prirode Srbije NVO Srbija-šume Srbija-vode SRP Uvac	2012–2016.	Izvor finansiranja - Pristupni fondovi EU, projekti, nadležna ministarstva i fondovi	Broj sprovedenih mera i zajedničkih akcija	
4.2.3.	Uspostavljen je sistem efikasne kontrole očuvanja i staranja o prirodnim resursima i bogastvima koji su pod nadležnošću opštine	Sanacija deponije na Uvcu	Opština Sjenica Direkcija JKP Vrelo	2010–2012.	90% - Nadležna ministarstva i fondovi 10% - Opština Sjenica	Uradjena sanacija deponije na Uvcu	Završeno
		Osnivanje Fonda za zaštitu životne sredine (uvođenje ekološkog dinara)	Opština Sjenica	2010–2016.	Interni trošak opštine Sjenica	Osnovan fond za zaštitu životne sredine	U toku 2010. godine usvojena odluka o osnivanju budžetskog fonda za ZZS
		Uspostavljanje sistema redovne kontrole - kvaliteta površinskih voda - hemijskih sredstava u zemljištu (poljoprivredna proizvodnja) - kvaliteta vazduha	Opština Sjenica Zavod za javno zdravlje, Kraljevo	2010–2016.	10.000.000,00 RSD/godina – Kontrola vode 90% - Pristupni fondovi EU, projekti, nadležna ministarstva i fondovi 10% - Opština Sjenica	Broj kontrola/godina	U toku – Merno mesto za kontrolu kvaliteta vazduha je u Sjenici

		Istraživanje, povezivanje i održivo uređenje i korišćenje prostora Dubočica šume	Opština Sjenica Srbija-šume NVO	2010–2016.	90% - Nadležna ministarstva i fondovi 10% - Opština Sjenica	Uradjena studija Broj akcija sprovedenih na uređenju i korišćenju prostora Dubočica šume	U toku Urađen je desetogodišnji plan i program Vrši se godišnje uređenje i čišćenje prostora
		Istraživanje, povezivanje i održivo uređenje i korišćenje Đalovića klisure	Opština Sjenica Opština Bijelo Polje Srbija-šume NVO	2010–2016.	90% - Nadležna ministarstva i fondovi 10% - Opština Sjenica	Uradjena studija Broj akcija sprovedenih na uređenju i korišćenju prostora Đalovića klisure	U toku Izvršeno istraživanje oko 20 km
		Izučavanje i zaštita voda i prostora na Pešterskoj visoravni	Opština Sjenica Srbija-šume Stručne kuće i institucije	2010–2016.	90% - Nadležna ministarstva i fondovi 10% - Opština Sjenica	Uradjena studija Broj sprovedenih akcija na prostoru Pešterske visoravni	U toku – Izrada studije o zaštiti prostora Pešterske visoravni
		Istraživanje lekovitosti termalnih voda na potezu sela Čedovo	Opština Sjenica Srbija-šume Stručne kuće i institucije	2012–2016. god.	90% - Pristupni fondovi EU, projekti, nadležna ministarstva i fondovi 10% - Opština Sjenica	Uradjena istraživanja o lekovitosti termalnih voda na potezu Čedovo	
4.2.4.	Urbane sredine i privreda ne zagađuju životnu sredinu	Uvođenje mini sistema za reciklažu pojedinih materija iz komunalnog otpada	Opština Sjenica Privredni subjekti	2012–2016 god.	90% - Pristupni fondovi EU, projekti, nadležna ministarstva i fondovi, privatna inicijativa 10% - Opština Sjenica	Oprema za reciklažu je funkcionalna	
		Podsticaj firmama koje investiraju u reciklažu otpada	Opština Sjenica Privredni subjekti	2012–2016. god.	10% Opština tehnička pomoć 90% - Privatna inicijativa –	Broj privrednih lica koja se bave raciklažom otpada	

					investicija		
--	--	--	--	--	-------------	--	--

6. Sistem menadžmenta i monitoringa

Proces implementacije strategije mora biti jasno definisan. Ključni akteri moraju biti svesni svojih uloga i odgovornosti. Izvršna vlast zbog toga mora:

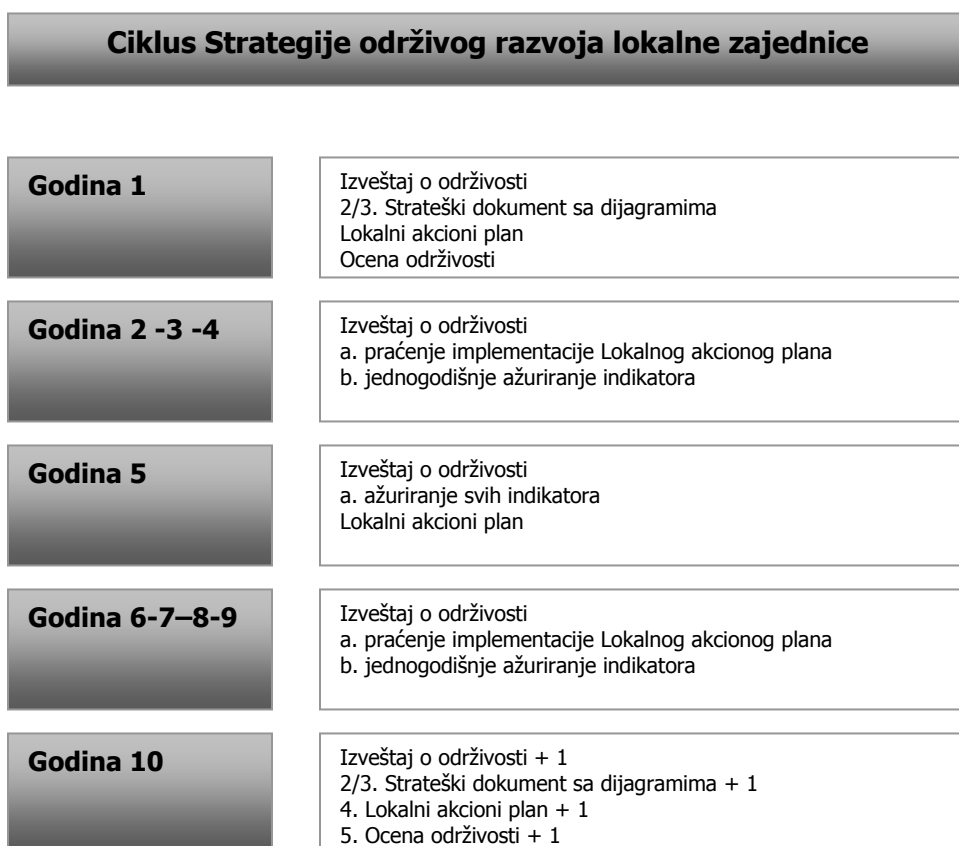
raspodeliti odgovornost/zadatke tako da se ciljevi mogu efikasno realizovati, i
definirati set indikatora kako bi se pratio napredak u implementaciji strategije.

Kako bi se faza implementacije strategije održivog razvoja lokalne zajednice uspešno realizovala proces strateškog planiranja mora uključiti i aktivnosti na sistemu upravljanja i monitoringa.

Sistem upravljanja obuhvata procese planiranja, organizacije, odabira ljudi, koordiniranja, rukovodjenja i kontrole, uključujući i angažovanje ljudskih, finansijskih, tehnoloških i prirodnih resursa.

Implementacija strategije mora biti razmatrana i preispitivana od strane svih uključenih u proces izrade i implementacije strategije. Način na koji se ovaj proces provere i preispitivanja realizuje daje održivost sistemu upravljanja i monitoringa, ostvarujući različite veze u okviru i van organizacije procesa implementacije.

Proces strateškog planiranja je pre svega dinamičan proces i finalni dokumenti se posmatraju kao dinamični odnosno promenljivi alati. U tom kontekstu, celokupan proces planiranja je definisan kao desetogodišnji ciklus analize – planiranja – programiranja – implementacije – realizacije – praćenja – procene – ponovne analize itd... Proces se kompletno preispituje na 10 godina, odnosno nakon 10 godina bi trebalo razviti novu strategiju održivog razvoja lokalne zajednice. Proces je kompletno prikazan na sledećem dijagramu:

Faza implementacije strategije održivog razvoja lokalne zajednice je zasnovana na implementaciji akcionog plana, dobroj organizacionoj strukturi i angažovanju zainteresovanih aktera. Proces implementacije strategije održivog razvoja lokalne zajednice je inkorporiran i koristi postojeću strukturu u lokalnoj administraciji. Osnovni deo organizacione strukture predstavlja Koordinacioni tim u koji su uključena razna odeljenja. Koordinacioni tim je postavljen u okviru lokalne administracije tako da može da koordinira celokupnim sistemom upravljanja i monitoringa. Koordinacioni tim je imenovan od strane Predsednika opštine/Gradonačelnika.

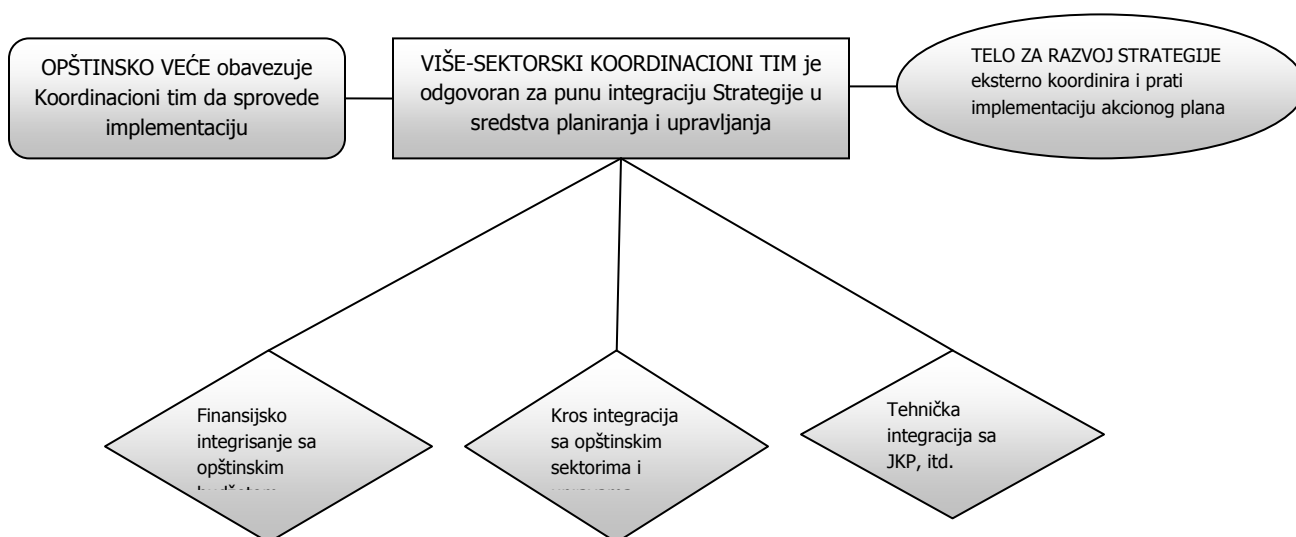
Koordinacioni tim je odgovoran za integraciju strateškog dokumenta i lokalnog akcionog plana, prvenstveno u smislu:

direktne povezanosti akcionog plana sa izradom i aktima opštinskog/gradskog budžeta. Za svaku aktivnost u okviru akcionog plana moraju se obezbediti finansijska sredstva ili, bar, izvori finansiranja;

direktne povezanosti sa svim opštinskim/gradskim operativnim planovima i odeljenjima. Strateški dokument i lokalni akcioni plan moraju u potpunosti biti integrisani sa redovnim opštinskim/gradskim radnim procedurama. Sistem upravljanja treba precizno da identifikuje nosioce odgovorne za implementaciju pojedinih aktivnosti i da pruži precizno definisana ovlašćenja i odgovornosti svih načelnika odeljenja/uprava za sprovođenje tog integrisanog procesa u razumnom vremenskom roku (do usvajanja narednog gradskog/opštinskog budžeta);

integracije akcionog plana i strateškog dokumenta sa planovima, projektima i aktivnostima svih javnih i privatnih institucija koje su uključene kao glavni nosioci implementacije akcionog plana (različite institucije, organi javne uprave, javna komunalna preduzeća itd). Veliki broj redovnih upravljačkih aktivnosti se odvija u oblasti urbanističkog sistema i teritorijalne organizacije, a pod ingerencijom različitih gradskih/opštinskih institucija i organa. Njihova potpuna uključenost u implementaciju lokalnog akcionog plana je od vitalnog značaja za održivost i razvoj.

Sistem upravljanja procesom izrade Strategije održivog razvoja lokalne zajednice

Uspešnost i status implementacije strategije održivog razvoja lokalne zajednice se konstantno prati i procenjuje putem godišnjih ciklusa evaluacije. Prilikom evaluacije se koriste indikatori održivosti (odnose se na strateški dokument ali i na stanje kompletne lokalne zajednice) i indikatora učinka (vezani su za status implementacije lokalnog akcionog plana). Indikatori su osnova za potpun sistem monitoringa implementacije strategije, i predstavljaju osnovu sistema upravljanja. Indikatori pružaju osnovne informacije i saznanja vezana za uspešnost procesa implementacije strategije i dinamiku usaglašavanja. Sve promene indikatora, i svi rezultati godišnje evaluacije, su dostupni svim građanima putem izveštaja koji je jednostavan i lak za čitanje.

Aneks 1. Članovi koordinacionog tima i radnih grupa

Savetnik za strateško planiranje ispred programa Exchange 2 – dr. sci. Senad Hopić

Koordinacioni tim opštine Sjenica:

1. Muriz Turkovic
2. Zlatko Jusufović
3. Senad Mahmutovic
4. Rijad Hodzic
5. Hasić Muriz
6. Karličić Veroslav
7. Lakota Zenifa

Radna grupa za razvoj lokalne zajednice

1. Zumreta Cucak
2. Sanjin Džihic
3. Ismet Mahmutović
4. Ismet Mehmedbašić
5. Mladen Knežević
6. Medžid Ragipović

Radna grupa za ekonomski razvoj

1. Mensur Gličević
2. Vučka Kaličanin
3. Indira Kuburović
4. Petar Filipović
5. Minhad Memić
6. Nusret Kadušić
7. Mehmed Nišić
8. Munib Mujagić
9. Rifat Ćatović
10. Dobrila Radević
11. Nuradin Kurtović

Radna grupa kvalitet života

1. Zlatko Jusufović
2. Fadil Bajrović
3. Novak Dumić
4. Murat Baždarević
5. Ermedin Kolašinac
6. Stevica Tripković

Radna grupa za zaštitu životne sredine

1. Dragoš Biočanin
2. Azra Mujović
3. Enesa Ramadani
4. Petar Filipović
5. Ifet Baždar
6. Mesud Fetahović
7. Rade Rakonjac

Aneks 2. – Koordinacioni tim za revidiranje strateškog dokumenta

1. Muriz Turković
2. Hazbo Mujović
3. Esad Zornić
4. Dijana Šiljković
5. Zlatko Jusufović
6. Muhedin Fijuljanin
7. Mikailo Kaličanin
8. Muriz Hasic
9. Sead Bukvic
10. Harun Hajradinović
11. Veroslav Karličić
12. Mensur Gičević

Posebnu tehničku pomoć u prikupljanju podataka je pružila Maida Jusufović.

Aneks 3 – Prioritetne akcije u 2012. godini